

Tercüman

1001 TEMEL ESER

ORUÇ BEĞ TARİHİ

[kutuphaneci - eskikitaplarim.com](http://kutuphaneci-eskikitaplarim.com)

Tercüman gazetesinde hazırlanan
bu eser Kervan Kitapçılık A. Ş.
ofset tesislerinde basılmıştır

Tercüman
1001 TEMEL ESER

5

Yazan:

EDİRNELİ ORUÇ BEĞ

Baskıya hazırlayan:

ATSIZ

ORUÇ BEĞ
TARİHİ

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan, kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren ona yön veren konularda "Gerçek eserler" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış, unutulmaya yüz tutmuş (Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış) binlerce

cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü, onları derleyip - toparlayacak ve günümüzün türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemeler, gün geçtikçe azalmaktadır.

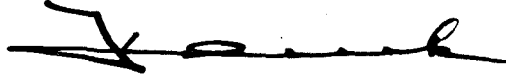
Bin yıllık tarihimizin içinden, süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "Köşetaşı" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız "1000 Temel Eser" serisi, Millî Eğitim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve "Tercüman" "1001 Temel Eser" dizisini yayınlamaya karar verdik. "1000 Temel Eser" serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşımıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zaman gelmiş bulunuyor.

*Millî değer ve mânâda her kitap
ve her yazar bu serimizde yerini bu-
lacak, hiçbir art düşünce ile değer-
li değersiz, değersiz de değerli gibi
ortaya konmayacaktır. Çünkü esas ga-
ye bin yıllık tarihimizin temelini, ma-
yasını gözler önüne sermek, onları lâ-
yık oldukları yere oturtmaktır.*

*Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den
maddî hiçbir kâr beklemiyoruz. Kârı-
mız sadece gurur, iftihar, hizmet zev-
ki olacaktır.*

Kemal ILICAK

Tercüman Gazetesi Sahibi

Eser ve Müellifi Hakkında

Birkaç Söz

«Osmanlı Tarihi»nin en eski yerli kaynakları, ilk «tarihî takvim»lerle «Ahmedî»nin meşhur «İskendernâme»sine eklediği manzum parçasından sonra «Tevârih-i Âli Osman» (= Osmanlı Hanedanı Tarihi) diye adlandırılan kroniklerdir. Çoğunun müellifi bilinmeyen bu kroniklerin başlıcaları Âşıkpaşaoğlu, Neşri ve Edirneli Oruc'a ait olanlarıdır.

Oruc'un eseri 1925'te Berlin'de ünlü Türkolog Prof. Babinger tarafından bastırılmış, Türkiye'de ise şimdiye kadar bu eserle ciddi şekilde meşgul olunmamıştır.

Babinger'in bastırduğu Oruc Tarihi, eserin Oxford ve Cambirdge nushalarının ayrı ayrı basımından ibarettir. İki nusha arasındaki kelime ve ifade farkları fazla olduğundan, nushalardan birini esas alarak ötekiindeki farkları dip notları ile göstermek yoluna, haklı olarak gitmemiştir.

Babinger basımında Oxford nushası 3-75. sayfaları almakta ve hicrî 872 tarihinde bitmektedir. Bu nushanın başlarında müellif kendisini «Oruc

b. *Âdili'l-Kazzâz Kâtibü'l-Edrenevî*» diye tanıtılmaktadır. Oruc'dan bahseden Türk tarihçilerinin onu «Oruc Beğ» diye anması belki bu kâtipliğinden ötürüdür. O sırada İstanbul alınmış olmakla beraber Edirne (ve o zamanki söyleyişle «Edrene»)de, hiç olmazsa bazı aylarda devlet başkenti olmak vasfını muhafaza ettiğiinden Oruc'un Edirne'de Divan Kâtibi olduğu, bu sebepten Oruc Beğ denildiği düşünebilir.

Babinger'in yayınladığı ikinci nusha Cambridge nushası olup eserin 79-139. sayfalarını işgal etmekte ve hicretin 899. yılına kadar gelmektedir. Bu nusha 3 Şaban 1022 (= 18 Eylül 1613) de istinsah olunmuştur. Yani oldukça yeni bir nushadır. 899 yılına kadar geldiği için Babinger bu ikinci nushaya «mufassal nusha» diyorsa da sayfa sayısı bakımından bunun 60 sayfa olmasına karşılık muhtasar sayılan ilk nusha 72 sayfa tutmaktadır. Ayrıca ikinci nushada müellif adına ait bir kayıt yoktur.

Oruc hakkındaki bütün bilgimiz babasının bir ipekçi (kazzâz), yani ipek veya ibrişim bükücü olmasından ve Oruc'un Edirne'de doğmuş bulunmasından ibarettir.

Oruc'un tarihi dil bakımından XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesinin sade güzelliğini taşımasından başka eski bir kronik olması dolayısıyla da önemlidir. 899 Hicrî yılına kadar olan bütünü bizzat müellif tarafından yazılmış olsa, yani *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*'nde olduğu gibi, son yıllarını

müstensihler eklemiş bulunmasa dahi yine eski bir tarihtir.

Osmanlı Tarihleri'nde âdet olduğu üzere olaylar kısa ve kesin olarak anlatılmıştır ki bu, bilinen ilk Türk Tarihi demek olan milâdî 720-725 yıllarına ait Bilge Tonyukuk yazıtından beri Türk tarihçiliğinin garip bir geleneğidir.

Hiç şüphesiz, Oruc Kroniği'nin baş bölümlerine bol miktarda destan ve efsane unsurları karışmıştır. Buna rağmen tarih bilgisi süzgecinden geçirmek suretiyle, bu bölümlerden de faydalanmak mümkündür. II. Murad ve Fatih çağları için ise bir anakaynaktır. Birçok yerlerinin Anonim Tevârih-i Âli Osman'larla hemen hemen aynı oluşu, Babinger'in dediği gibi, bir tek anakaynaktan faydalanmış olmaları ihtimalini düşündürmektedir.

Oruc Tarihi'nin şimdiye kadar birkaç nüshası bulunmuştur. En mühimi, müellif adını da ihtiva eden Oxford nüshasıdır ki Bodleian Kütüphanesi'nde (Nu. Rawl. or. 5) bulunmaktadır.

Zagreb'de Yugoslav Bilimler Akademisi'nde (Babinger Koleksiyonu, Nu. 673, I) ikinci bir nüshası bulunmuştur.

Cambridge nüshası, Zagreb nüshasına benzerdir.

Paris'te, Bibliotheque Nationale'de (Suppl. turc 859) de yine tahrif edilmiş bir nüsha vardır. Bu nüsha 1144 Ramazanı başında (= Mart 1732 başları) istinsah edilmiştir ve hicrî 847'de II. Murad'ın tahttan çekilişine kadardır.

Bir de Münih'te, Bayrische Staatsbibliothek'te (Cod. Turc 83) bir nusha bilinmektedir.

Oruc Tarihi'nin Türkiye'deki nushaları hakkında etraflı bilgi yoktur. 1951'de İstanbul'da toplanan XXII. Müsteşrikler Kongresi dolayısıyla yayınlanan ve Türkiye kütüphanelerindeki değerli yazmaları gösteren fihrist risalelerinin Manisa-Akhisar şehirlerine ait olanında, Manisa'daki Muradiye Kütüphanesi'nde 5506 sayılı derginin ikinci eseri olarak 143-236. yaprakları ihtiva eden Oruc Beğ'in Tevârih-i Âli Osman'ı kaydedilmiştir. Aynı eserden ertesi yıl İsmet Parmaksızoğlu da bahsetmiştir (Manisa Genel Kütüphanesi Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu, s. 9, İstanbul 1952). Parmaksızoğlu'nun verdiği izahattan bu nushada da müellif adının zikredildiğini öğreniyoruz. Yalnız müellif burada babasının «kazzâz» olduğundan bahsetmemiştir ki, bunun da müstensih atlaması olacağı tabiidir.

Manisa'daki bu nushadan başka İstanbul Kütüphaneleri'ndeki anonimlerden bir ikisinin de Oruc'a ait olması ihtimali vardır.

Türkiye'de Oruc Beğ Tarihi'nden ilk bahseden tarihçi, İstanbullu olduğu için «Şehrizâde» (= İstanbulluoğlu) soyadını alan ve Hicrî 1178'de ölen (Osmanlı Müellifleri, III, 75) «Mehmet Said Efendi»dir. Başlangıçtan Hicrî 1000 yılına kadar yazdığı «Nevpeydâ» adlı eserinin kaynakları arasında Oruc Beğ'in Tarihi de vardır. Bu tarihin Osman Gazi'den Yıldırım'ın cülûsuna kadar bahsettiği, Osmanlı Müellifleri'nin başka bir yerinde

(III, 180) söylenmekte ise de bu kaydın Mehmed Said Efendi'ye mi, yoksa Osmanlı Müellifleri sahibine mi ait olduğu anlaşılammamaktadır. Bununla beraber bu kaydın doğru olmadığını aşağıda açıklayacağız.

Oruc'dan ikinci olarak bahseden Osmanlı tarihçisi Hicri 1297'de ölen Tayyaroğlu Atâ Beğ'dir. «Enderun Tarihi» adlı 5 ciltlik mühim bir eserin müellifi olan Atâ Beğ, Osmanlı Tarihi'ne ait kaynaklarını sayarken (Enderun Tarihi, III, 324) «lisân-ı Türki-i kadîm ile Sultan Osman ve Sultan Orhan asrı vukuâtını mübeyyin Oruc Beğ Tarihi»nden bahsetmektedir. Bugünkü geldiği için Atâ Beğ'in gördüğü nushanın eksik bir nusha olduğu anlaşılmaktadır.

Oruc Beğ'den bahseden üçüncü Türk tarihçisi Necib Âsım'dır. «Osmanlı Târihnüvisleri ve Müverrihleri» adı ile «Târîh-ı Osmânî Encümeni Mecmuası»nın 1 Nisan 1326 tarihli 1. cüzünün 42. sayfasında, Enderun Tarihi müellifi Atâ Beğ'in verdiği bilgiyi tekrarlamakla iktifa etmiş ve biraz şüpheli bir ifade kullanmıştır.

Nihayet, en son olarak da Bursalı Tahir Beğ, Osmanlı Müellifleri adlı eserinde müellifimizden «Oruc Beğ» diye bahsetmiş, fakat hakkında bilgi vermemiştir.

Bana göre Oruc Beğ okadar eski bir zamanın müellifi değildir. Bunun bir delili, ilk vezirlerden «Çandarlı Kara Halil» için «zamanımızdaki Vezir Halil Paşa'nın dedesiydi» demesidir. «Zamanımızdaki vezir» dediği Halil

Paşa, II. Murad ve Fatih'in sadırazamı olan Çandarlıoğlu Halil Paşa'dır ki Hicrî 842 - 853 (= Milâdî 1438 - 1453) arasında büyükvezirlik yapmıştır. Şu halde Oruc Beğ Tarihi en erken olarak 842'de yazılmış ve sonraki bölümleri müstensihler tarafından eklenmiş olabilir. Fakat eserin Fatih, hattâ II. Bayazıd çağında yazıldığını gösteren daha mühim bir delil vardır ki, o da başlangıçta, Osmanlılar'ın atası olarak efsanevî Süleymanşah'ın gösterilmiş olmasıdır. Bugün artık bilindiği üzere, Süleymanşah, Fatih'ten sonraki devirde uydu-rularak Osmanlı soy kütüğüne katılmış bir şahıstır. Netekim Fatih'in son sadırazamı olan Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa'nın Arapça yazdığı Osmanlı Tarihi'nde Süleymanşah'tan bahsedilmemiştir. Bu sebeple ben bu eserin, II. Bayazıd'ın saltanatı başlarında yazılmış olduğunu kabul ediyorum.

Eserde bazı mühim tarih yanlışları olmasına rağmen (Yıldırım Bayazıd'ın sünnet düğününde 20 yaşını aşkın gösterilmesi gibi ki istinsah yanlışlığı da olabilir) bu tarih, Âşıkpaşaoğlu ile Neşri'yi tamamlayacak değerde bir eserdir.

Türkler arasında «Oruc Beğ» diye tanındığı için benim de öyle anacağım bu müellifin eserini Türk aydınlarına sunmakla hiç şüphesiz millî kültüre küçük bir hizmette bulunmuş oluyorum.

Metinde, bugün için anlaşılmayan bazı kelimelerin yerine anlaşılınlarını koymak ve XV. Yüzyılda başka türlü söylenen fiil kiplerini bu-

günün söyleyişine çevirmek («gelür» veya «bulmuş» yerine «gelir», «bulmuş» demek gibi) suretiyle metnin tarihçi ve dilci olmayanlar tarafından kolayca anlaşılmasını sağlamaya çalıştım. Yalnız, metindeki bir iki manzumeyi o zamanki şekliyle aldım.

Gerekli yerlerde dip notları ile kısa açıklamalar yaptım ve bugünkü nesiller için anlaşılmayan Hicrî tarihlerin milâdî karşılıklarını da yine dip notlarında gösterdim.

Esas olarak, Babinger'in muhtasar saymasına rağmen daha mufassal olan Oxford nushasını aldım. Onun bittiği yerden itibaren de Cambridge nushasıyla eseri tamamladım.

Millî kültürümüzün anıtlarından biri olan bu eseri böylece yayınlamakla mevcudu tükenmiş olan asıl eseri edinmek imkânından mahrum tarihçilere de yardım ettiğime inanıyorum. Tarih bilginleri bu eseri mukayeseli olarak basıncaya kadar bu basım ihtiyacı karşılayacaktır.

A t s ı z

28 Nisan 1972

ORUÇ BEĞ TARİHİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Elhamdü lillâhi Rabbi'l-Âlemîn. Ve's-Selâtü
3 ve's-Selâmi alâ Seyyidinâ Muhammedin ve Âlihi't-
Tayyibini't - Tâhirini Ecma'in (1).

Azizimiz! Bil ki bunca ulular ki gelmişlerdir
6 eskilerden ve sonrakilerden, kimi tefsir, kimi ha-
dîs, kimi peygamberler tarihi, kimi bizim pey-
gamberimizin tarihi, kimi padişahlar tarihi gibi
9 şeyler yazmışlardır. Kimi de acayip hikâyetler ka-
leme almış, **İran** ve **Rum** padişahlarından, **Efrâ-
siyab**'dan, **Zâloğlu Rüstem**'den âlemde söylenme-
12 dik hiçbir söz kalmamıştır. Her azizler ki gelmiş-
lerdir, her biri kendi zamanında olan padişahla-
rın kıssalarını yazıp beyan etmişlerdir. İmdi: Azi-
15 zimiz! Her kişiye kendi zamanında olan padişah-
ların kıssalarını yazmak gerektir. Zira «Zillüllâhi
fi'l - arz» (2) dır.

(1) *Âlemlerin sahibi olan Allah'a hamd, efendimiz Muham-
med'e ve onun iyi, arınmış ocağının bütününe dualar
ve selâmlar olsun.*

(2) *Yerde Tanrı'nın gölgesi.*

İmdi azizimiz bu değersiz «**Âdilü'l-Kazzâz oğ-
lu Edirneli Kâtlp Oruç** (3) gördü ki her kıssa için
3 türlü hikâyetler söylenmiştir. Ancak, **Osmanlı
Hanedanı** tarihi tevâtür (4) le söylenmiş değil. Bil-
hassa bunların kıssaları asıldır. Zira, bunlar gazi-
6 ler ve düşmanı yenicilerdir. Tanrı uğruna hak
yoluna durmuşlardır. Gazâ malını toplayıp Hak
yönüne harc edicilerdir ve Haktan yana gidiciler-
9 dir. Din yoluna gayretlilerdir. Dünyaya mağrur
değillerdir. Şeriat yolunu gözetecilerdir. Dinsiz-
12 lerden intikam alıcılardır ve kimsesizleri seveci-
lerdir. Garptan şarka İslâm dinini açıcılar ve
Hakkın yolundan dışarda olan âsileri kırıcılar-
dır. **Osmanlı Hanedanı** sert bir ailedir. **Oğuz** neslin-
15 den ve **Sâm** aslındandır (5). İnançları sağlamdır.

İmdi lâzımdır ki **Osmanlı Hanedanı**'nın baş-
langıcından tâ sonuna kadar kıssalarını ve ettik-
18 leri gazâlarını zikredelim. Tâ kıyamete kadar ani-
lalım. Vallâhu a'lem (6).

(3) «Kazzâz», Arapça kelime olup «ipek işleyen», «ibrişim
büken» demektir. Oruç'un babası Âdil'in ipekçi esna-
fından olduğu anlaşılıyor.

(4) «Tevâtür» Arapça bir kelime olup «doğru veya yanlış
olduğu düşünülmeden üzerinde ittifak edilen konu»
demektir.

(5) «Sâm», meşhur efsaneye göre Nuh'un üç oğlundan bi-
ri olup Araplar'ın atasıdır. Oruç burada yanılmıştır.
Çünkü aynı efsaneye göre Türkler'in atası, Nuh'un
oğullarından «Yâfes»tir. Nitekim daha aşağıda öyle
geçmektedir (7. nota bak).

(6) «En iyi bilen Tanrı'dır».

beyit

Cihanda kişinin adıdır kalan;

Kalanı vebâl ü yalandır, yalan.

İmdi azizimiz! Hakkın inayeti, **Muhammed**
Mustafa'nın şefaati, evliyaların ve peygamberle-
 6 rin himmeti ve şeriat yolunu yapan âlimlerin du-
 ası üzerlerinden eksik olmayıp atadan ataya tâ
 nihayete varıncaya kadar âkîbetlerini hayır edip
 9 İslâm imanını lââyık kılıp kabirlerini kıyamete
 kadar nurla ışıklandırsın. Hak Taâlânın rahmeti
 ve Hazret-i Peygamberin şefaati o azizlerin üzer-
 12 lerine olsun. Âmin! Yâ Rabbe'l-Âlemin.

Osman Hanedanı'nın neslini bil: Babası **Er-
 tuğrul**, onun babası **Süleymanşah**, onun babası
 15 **Kaya Alp**, onun babası **Kızıl Buğa**, onun babası
Baytur, onun babası **Aykulug Ağa**, onun babası
Tugar, onun babası **Kayıtnun**, onun babası **Bay-
 18 sunkur**, onun babası **Bakı Ağa**, onun babası **Su-
 gançaf**, onun babası **Temür**, onun babası **Basak**,
 onun babası **Gök Alp**, onun babası **Oğuz**, onun
 21 babası **Kara Han**, onun babası **Kutluca Ağa**, onun
 babası **Tozak**. Böylece 38 kişidir ki **Nuh Peygam-
 ber**'in oğlu **Yâfes**'e çıkar (7).

(7) Oruç burada 18 ad saydığı halde Osman Gazi'nin 38 atasından bahsetmektedir. Zaten bunların hepsi muhayyel ve efsanevi atalardır. İçlerinde doğru olan tek taraf Osman Gazi'nin babasının «Ertuğrul» olduğu-
 dur. Öteki isimlerin çoğu da bozuk şekilde alınmış olup başka kaynaklarda isim olarak doğru kelimelerdir.

Bunlar **Acem** ülkesinde padişah idiler. Hazret-i Peygambere inançları vardı. **Mâhân** şehrinde padişah idiler. **Mervli Ebû Müslim** bu nesilden çıkmıştır derler.

Cengiz Han Hatay (8) ülkesinden 20.000 erle çıkıp gelip **Belh** şehrini ve ülkesini, **Horasan** ve **İrak** ve bütün **Acem** ülkesini harab etmişti. O vakit **Belh** şehrinin şahı **Horzumşah** (9) idi. Âriflerin sultanı olan Hazret-i **Mevlânâ** o vakit 9 yaşında idi. **Belh** şehrinin içinde dünyaya geldi. **Mevlânâ Celâleddin**'in babası **Bahâeddin**, ki **Horzumşah**'ın kızından doğmuştu, onun babasına **Belh** şehrinin hatibi **Mevlânâ Hüseyin** derlerdi. Bu **Mevlânâ Hüseyin**, **Ebûbekir** neslindendi. Sultan **Bahâeddin**, **Cengiz Han** ortaya çıkmadan 6 ay önce vatanını bırakıp **Belh** şehrinden **Bağdad**'a gelmişti. O **Bağdad**'da iken **Cengiz Han** gelip **Belh** şehrini ve ülkesini harab etmişti. Memleketleri yıka boza sonra **Bağdad**'a gelip onu da hi harab etti.

O vakit **Bağdad**'da halife **Abbas Ailesi** neslinden **Muntasır Billâh** idi. Halifeyi öldürüp, **Abbâsiler**'i kırıp, **Selçuk Hanedanı**'nı memleketten çıkarıp âlem karmakarışık olmuştu. **Acem** ülkesini baştanbaşa ve **Âbilistan** (10) dan beri **Yu-**

(8) *Kuzey Çin.*

(9) *Türkler Harzem'e «Horzum» diyorlardı.*

(10) *Bugünkü Elbistan.*

nan (11) ve Arap diyarının bir kısmını hep Cengiz Hanlılar tutmuştu. Hicretin 620'si idi (12).

- 3 Selçuk Hanedanı neslinden Sultan Alâeddin
bu memleketin şahı idi. Âlem karmakarışık ol-
makla Acem ülkesinden Anadolu'ya gelip onun
6 dahi başına sergüzeştler gelip Amasya şehrine
gelmişti. Sonunda Sivas şehrinde çıkıp Yunan
(11) Eline padişah oldu hicretin 626'sında (13).
9 Onun başka bir hikâyeti vardır. Karaman ülkesi-
ne o vakit Yunan ülkesi derlerdi.

- Cengiz Han, Belh şehrini harab edince o sı-
12 rada öldü. Tanrı'nın lâneti üzerine olsun. Oğlu
Hülegü Han (14) yerine beğ olup oğlanları üre-
yip Acem ülkesini Cengiz Hanlılar tutmuştu.
15 Âlem karıştı. Oğuz tayfası göçebe Yörük tayfası
idi. Mâhân şehrinin şahı o vakit Süleymanşah'tı.
Osman Gazi'nin dedesidir. Mâhân şehri harab
18 olunca Süleymanşah dahi Mâhân'ı bırakıp Acem
Elinden Anadolu ülkesine gelmeye niyet etti. Er-
zurum ülkesine geldi. Oradan Erzincan'a geldi.
21 Oradan Amasya'ya gelip gazâ niyetine deyip çok
gazâlar etti. Çok yerler açtı. Sonra oradan geçip
Haleb'e geldi. Haleb bölgesinde Ca'ber Kalesi der-

(11) Konya ve Karaman bölgesinin eski adı. Netekim aşağıda Oruç da açıklıyor.

(12) Hicretin 620'si milâdi olarak 4 Şubat 1223-23 Ocak 1224 arasındadır.

(13) Hicretin 626'sı milâdi 30 Kasım 1228-19 Kasım 1229 arasındadır.

(14) Oruç burada yanlışmıştır: Hülegü Han, Cengiz'in oğlu değil, torunudur.

ler, o kalenin önüne kondular. **Fırat Irmağı**'nı geçmek istediler. Yol, iz bilmezlerdi. Nihayet **Süleymanşah** at tepti **Fırat Irmağı**'nı geçmeye. Meğer önü yâr imiş. Atıyla **Fırat**'ta boğuldu. Şehid oldu. Irmaktan çıkardılar. **Ca'ber Kalesi**'nin önünde gömdüler. Şimdi ona **Mezâr-ı Türk** derler.

Süleymanşah'ın üç oğlu kaldı. Birinin adı **Sunkur Tegin**, birinin adı **Gündoğdu** ve birinin adı **Ertuğrul** ki **Osman**'ın babasıdır.

Bu üç kardeş **Fırat Irmağı**'ndan **Pasın Ovası**'na geldiler, durdular. Oradan göçüp **Sürmeli Çukuru**'na geldiler. **Sunkur Tegin** ve **Gündoğdu** geri, **Acem** ülkesine gittiler. **Ertuğrul** orada kaldı. Gazâ niyeti edip yerleşti. Üç oğlu oldu. Birinin adı **Gündüz**, birinin adı **Sarunatı** (15). Ona **Savcı** dahi derlerdi. Birinin adı **Osman Gazi**. Tanrı'nın rahmeti üzerine olsun. Ama **Osman Gazi**, **Anadolu** ülkesinde dünyaya geldi hicretin 658'inde (16).

Osman küçük idi. **Ertuğrul**, **Osman** küçücük iken çift sürdürdü. Devlet **Osman Gazi**'nin başında idi. O iki kardeş öldü. **Osman Gazi** yerlerine geçti.

Bir gün **Ertuğrul**, **Sarunatı** oğlunu **Sultan Alâeddin**'e gönderdi ki **Sultan Alâeddin**'den yer isteyeler, orada yerleşeler. **Sultan Alâeddin** dahi kabul etti. Bunları hoş gördü.

(15) *Ertuğrul'un bu oğlunun adı öteki kaynaklarda «Sarunatı» veya «Saruyatı» şeklinde de geçmektedir. Mesele kesinlikle çözülmediği için buradaki şekli aldık.*

(16) *Hicretin 658'i milâdî 18 Aralık 1259 — 5 Aralık 1260 arasındadır.*

Karahisar Tekfürü ve **Bilecik Tekfürü Sultan Alâeddin'e** itaat etmiş olup haraç verirlerdi.

- 3 **Sultan Alâeddin** dahi o iki aralığı onlara yurt verdi. **Söğütçük** derler, oraya kadar olan yerleri yurt tutalar. **Domaliç Dağı'nı** ve **Ermeni Dağı'nı**
6 onlara yaylak ve kışlak verdi.

Ertuğrul, Sarunatı ile **Ankara'ya** geldiler. Orada vatan tuttular. **Rumlar** üzerine çok gazâlar
9 ettiler. Sonunda iki oğlu da öldü. Sonra **Ertuğrul** öldü. **Osman Gazi** onun yerine geçti. Gece gündüz Hak yolunda gazâ ederdi. Yiğitlik ve kahramanlıkta yüce bir bahadır olarak ortaya çıktı. Sanki dünyada **Zâl, Sâm** ve **Neriman** idi (17). Okadar adı çıktı. Yiğitler arasında hürmet ve itibar
12 gören kişi oldu. Ne zaman ata binse üzerindeki sanki **Sâm** yahut **Zâl oğlu Rüstem'di**. Sonunda **Söğütçük'te** yerleşti.

- 18 Birdenbire **Kostantin Tekfürü**, oğlunu nice bin iyi silâhli adamla Müslümanlar üzerine gönderdi. **Sultan Alâeddin'e** dahi haber oldu ki, **Kâfir** askeri üzerimize yürüdü diye, **Sultan Alâeddin** dahi her tarafa mektuplar gönderdi. Hükmettiği yerlere, tâ **Sivas** kapısına kadar çeriler
21 toplamaya başladı. **Osman Gazi** dahi 1000 kişi mikdarı yiğitler alıp ve kendi gibi erkek arslanlar toplayıp ulu gazâdır diyip o gelen **Kâfir** askere
24 rine karşı vardı. O 1000 kişiyi üç bölük kılıp bir gece üç verden baskın edip **Kâfir** askerine giriştiler. **Kâfir** askeri gafil, sarhoş yatarken mucize

(17) *Şehnâme'deki İran kahramanları.*

3 **Muhammed**'indir diyip kılıç koydular. Sabah vaktine kadar Kâfirleri kılıçtan geçirdiler. Târumâr eylediler. Bunca ganimet malıyla dönüp yerlerine geldiler. Malın onda birini çıkarıp **Sultan Alâeddin**'e gönderdiler.

6 **Sultan Alâeddin** bu fethi işitti, gayet ferah oldu. **Osman Gazi**'nin bu yiğitliğine aferin diyip tez buyurdu: Hazineden ok, silâh ve zırhlar çıkarttı. Elli katar deve ve elli katar katır (18) bütün savaş malzemesiyle donatıldı. Hazret-i Peygamber'in Mısır sultanından gelmiş ak bayrağını 9 da çıkarttı. Tuğ, bayrak, sancak, davul, nakkare, 12 boru ve kösler dövülüp, sancak çözülüp Veziri **Abdül'aziz** adındaki bilgili ve akıllı kişiyle birlik- 15 te gönderdi.

Osman Gazi'ye haber oldu ki «**Sultan Alâeddin** sana bunca ikramlar eyledi, geliyor» diye. **Osman Gazi** dahi karşı çıktı. Getirip bir hoş yere 18 kondurdu, **Abdül'aziz**'i konukladı. Ertesi gün olunca vezir dahi Padişah'ın verdiği ihsanları 21 arzetti ve dedi ki: «Ey oğul! Baban **Ertuğrul**'un gördüğü düş bu idi ki **Şeyh Ede Balı** o düşü tabir etmişti». Sonra şöyle anlattı: **Osman Gazi** 24 dünyaya gelmeden **Ertuğrul** bir gece garip bir düş gördü. O düşten uyandı. Düşünü düşünerek, Allah'a zikrederek kalktı, sabah namazını kıldı. 27 Atına binip doğru **Konya**'ya vardı. **Konya**'da rüya tabir eden itibarlı bir kişi vardı. **Şeyh Ede Balı** derlerdi. Kemal sahibi idi. Rüya ilmini iyi bi-

(18) Elli deve veya elli katırdan kurulu katar demektir.

lirdi. Kerameti gözükmüş kişiydi. Zengindi. O ülkede meşhurdu. **Sultan Alâeddin** dahi ona inanmıştı.

Ertuğrul elbise değiştirip geldi. O düşü şeyh hazretine anlattı. Dedi ki: «Ey şeyh! Senin koy-nundan bir ay doğar. Gelir benim koynuma girer, kalır. Sonra göbeğimden bir ağaç biter. Gölgesi âlemi tutar. Gölgesinin altında dağlar olur. Dibinden sular ve ırmaklar çıkar. Bu sulardan kimi içer, kimi bağlar, bahçeler sular ve çeşmeler akıtır. O uykudan uyandım. Düşüm budur. Tabirini buyurun» dedi.

Şeyh dedi ki: «Ey yiğit! Düşünün tabiri budur ki, bir oğlun ola. Adı **Osman** ola. Benim dahi bir kızım ola. **Râbia** adlı. Benim kızımı senin oğlun **Osman**'a vereler. O kızdan **Osman**'ın birçok oğlancıkları ola ve onun nesli babadan oğulla padişah olalar. Müjdeler olsun sana ve nesline ki padişahlık verildi. Mubarek olsun».

Sonra **Osman Gazi** dünyaya gelip savaşlarda **Rum** çerisini kırdığı zaman Vezir **Abdül'aziz** sancak getirdiğinde **Şeyh Ede Balı**'nın kızını da beraber getirmişti. **Râbia Hatun**'u **Osman Gazi**'ye ni-kâh edip verdi. Büyük düğünler yaptı.

Gerdek gecesi olup muradı hâsıl olunca sabahleyin kalkıp abdest alarak sabah namazını kıldı. Atına bindi. Er arslanlar ve bahadır erenler meydana çıktılar. At koşturdular. Âdet üzere koşu edip av avladılar. Sonra yerlerine dönecek-

leri sırada ansızın **Rum** tarafından toz belirdi. Tozun içinden bir atlı çıkageldi. Zırh ve silâhla
 3 süslü idi. Meğer Kâfir beğlerinden imiş. **Kostan-**
tin'in namlı adamlarındanmış. Gelip meydanda
 çağırıp dedi ki: «Bu aranızda **Osman** adlı adam
 6 var mıdır» dedi. **Osman**'i gösterdiler. Hemen
 atından inip Osman'ın ayağına düştü. «Es-selâtü
 ve's-selâmi aleyke yâ Resûlâ'liâh» dedi. Kelime-i
 9 şahâdet getirip şöyle dedi: «Ey **Osman Gazi!** Düşümde sizin peygamber **Muhammed Mustafa**'yı
 gördüm. Bana İslâm dinini telkin edip kelime-i
 12 şahâdeti ve Fâtiha'yı ve İhlâs sûresini öğretti. De-
 di ki: Ey **Abdullah**, sabahleyin kalk, atlan. Falan
 yerde bir gazi yiğit vardır. Adı **Osman**'dır. Şu şe-
 15 killi yiğittir. Hak yoluna fi sebîlillâh gazâyâ ni-
 yet etmiştir. Benim ak sancağım onun yanın-
 dır. Ona git. Tâbi ol» dedi. «Benim asıl adım **Mi-**
 18 **hal**'dir. Hazret-i Risâlet benim adımlı **Abdullah**
 koydu. Dedi ki **Osman**'la gazâyâ beraber bel bağla
 dedi. Senin de neslin âleme dola. Babadan oğula
 21 gazâlar edeler. Onların yanında namlı kimseler
 olalar. Tâ **Üngürüs** Eli'ne değin İslâm sancağımı
 çekip İslâm dinini ortaya çıkaralar dedi. Düşüm-
 24 den uyanınca yüzümde İslâm nuru parladığımı
 gördüm» diyip **Osman Gazi**'nin önünde tekrar ke-
 lime-i şahâdet getirip Müslüman oldu.

27 Şimdi zamanımızda **Mihaloğulları** ki vardır,
 onun neslindedir.

30 **Abdül'azız** ve **Ede Balı** bunu görünce inanç-
 ları daha sağlam oldu. Hak Taâlâ'ya çok çok şü-

kürler ettiler. «Elhamdülillâh ki son demimizde bunun gibi kahramana yetiştik» dediler.

- 3 Vezir **Abdül'aziz** birkaç gün sonra **Sultan Alâeddin**'in yanına gelip bütün ahvâli arzetti. **Sultan Alâeddin** işitip sevindi. Hakka çok şükürler eyledi. «Elhamdülillâh ki asrımızda bunun gibi bir kahraman çıktı» dedi.

- 9 Meğer **Sultan Alâeddin**'e **Mısır Sultanı** olan kimseden Emîrümü'minin Hazreti **Osman**'ın kılıcı gelmişti. Kendi belinde götürürdü. O kılıcı belinden çıkardı. **Osman**'a gönderdi ve: «O ülkede bağımsız padişah olsun. **Anadolu** ülkesini ona ısmarladım. Açabildiği yere kadar açsın; onun olsun» dedi.

- 15 **Sultan Alâeddin**'in bu taraftan **Tatarlar**'la savaşı vardı. **Âbilistan** ülkesini ve **Acem Eli**'ni **Cengiz Hanlılar** tutmuşlardı. **Çağatay çerisi** gelip **Sultan Alâeddin** üzerine hücum etmişti. **Sultan Alâeddin**, **Tatar** ile cenge meşguldü. Sonunda **Tatarlar**'la barışıp dönünce **Sultan Alâeddin** öldü.

- 21 Hicretin 659'unda (19) oğlu **Sultan Gıyas** tahta geçip padişah oldu. Hüküm ve hükümet etti ama zulmetmeye başladı.

- 24 O zamanda bir şeyh vardı. Adına **Baba İlyas** derlerdi. **Acem Eli**'nden gelmişti. **Sultan Alâeddin** zamanında gelip **Amasya** bölgesinde **Çat** dedikleri bir kasabada yerleşmişti. Hazreti **Mevlânâ Celâleddin** dahi o vakitte **Konya**'da idi. O za-

(19) Hicretin 659'u milâdi 6 Aralık 1260 — 25 Kasım 1261 arasıdır.

manda çok ulular ve şeyhler vardı. Zira **Sultan Alâeddin** şeyhlere dost olduğu için hep onun memleketine gelmişlerdi.

Sultan Alâeddin ölüp oğlu **Giyaseddin** ki tahta geçti idi, çok zulümler etmeye başladı. Sonunda bir sebepten dolayı **Baba İlyas**'tan korkup asker gönderdi. **Babailer**'i kılıçtan geçirdi. Onun daha başka bir hikâyesi vardır ki **Âşıkpaşaoğlu Ulvan Çelebi** menâkıbında bildirmiştir.

Karaman Eli'ne eskiden **Yunan** derlerdi. **Karaman** denmesine sebep budur. Onun için bu hikâyeyi anlattık (20). Oğlu ve kızı kalmadı. Memleket boş kaldı. **Babailer**'den **Muhlis Paşa** bir sebeple padişah oldu. **Babailer**'i kıranlardan intikam alıp o askerden kim varsa hep kılıçtan geçirdi. Kırk gün beğlik etti. Bazıları altı ay beğlik etti dedi. Ondan sonra **Babailer**'den **Halife Kör Kadı**, **Baba İlyas** zamanında **İç El**'e halife olmuştu. Meğer o **Kör Kadı**'nın beş yaşında bir oğlu kalmıştı. Adına **Karaman** derlerdi. **Muhlis Paşa** o oğlanı getirip tahta geçirdi. Padişah eyledi. Nefes edip: «Bu nesil bu ülkeyi tuta, padişah ola» dedi. **Karaman Eli**'ne «**Karaman**» dediklerine sebep budur.

Biz yine **Osman Gazi** kıssasına gelelim. **Osman Gazi**'nin **Şeyh Ede Balı** kızı **Râbia Hatun**'

(20) *Karaman'a niçin Karaman dendiğinin izahı birkaç satır aşağıdadır.*

dan bir oğlu oldu. Adını **Orhan** koydu. O, dünyaya geldikte hicretin 687'sinde (21) idi.

3 **Osman Gazi** önce gelip **Bileciğ'i** ve **İnegöl'ü**
fethetti. **Osman Gazi'nin** ilk cuma namazını, **Ka-**
6 **rahisar'ı** aldıkta «**Dursun Fakih**» derlerdi bir ki-
şi vardı, o kıldı. İlk önce **Osman** adına hutbeyi
o okudu. Bayram namazını da kıldı. Hicretin 689'
unda (22) idi.

9 Sonra, **Osman Gazi**, aldığı memleketleri ba-
ğışladı: **Karahisar Sancağı'nı** ki ona **İnönü** der-
ler, oğlu **Orhan'a** verdi. Subaşılığı kardeşinin oğ-
12 lu **Alp Gündüz'e** verdi. **Yarhisar'ı** **Hasan Alp'a**
verdi ki **Süleymanşah** ile **Acem** ülkesinden gel-
mişti. **İnegöl'ü** **Turgud Alp'a** verdi.

Şimdiki zamanda dahi o gazilerin adları anı-
15 ılır. **Anadolu'da** köyler vardır ki onlara **Turgudlu-**
lar derler.

Kayınatası **Ede Balı'ya** **Bilecik** hâsılını (22)
18 verdi ve hatunu **Râbia'yı** orada **Ede Balı** ile bir-
likte bıraktı. Kendisi **Yenişehir'de** oturdu.

Osman'ın bir oğlu daha oldu. Adını **Ali Paşa**
21 kodu. Yanından ayırmadı.

Öte yandan **Orhan Gazi** ile babası buluşup
dört yanda Eller açmaya başladılar. **İzniğ'i** ve
24 **Köprühisar'ını** yağma ile fethettiler.

(21) Hicretin 687'si milâdi 6 Şubat 1288 — 14 Ocak 1289
arasıdır.

(22) «Hâsıl», vergülerden elde edilen gelir demektir.

Beri yandan **Bursa Tekfürü**, **Adranos Tekfürü**, **Batnos Tekfürü** ve **Kite Tekfürü** ittifak ettiler ki **Türk**'ün üzerine yürüyeler ve aradan kaldıralar. Çok asker toplayıp **Osman Gazi**'nin üzerine geldiler. **Osman Gazi**'ye haber oldu. O dahi gazileri toplayıp Ulu Tanrı'ya tevekkül ederek **Kâfir** askerini karşıladı. **Koyunhisarı** önünde karşılaştılar. Büyük bir savaş ettiler. Gazilerden ve **Kâfir**lerden çok kimse öldü. Bu savaşta **Osman Gazi**'nin kardeşi oğlu **Aydoğdu**'yu şehit ettiler. Rahmetullâh. **Dinboz** sınırında, **Koyunhisarı**'na giden yolda gömdüler. Ne zaman o memlekette at sancılanır olsa, getirirler, o mezarı üç defa dolaştırırlar. Hak Taâlâ inâyetiyle şifa bulur. Şimdi ona **Türk Han Mezarı** derler. O ülkede meşhurdu. Biz gelelim savaşa: İslâm ve **Kâfir** çerisi savaşıp Hak Taâlâ'nın yardımıyla ve **Muhammed Mustafa**'nın mucizesiyle **Kâfir** askeri yenildi. **Adranos Tekfürü** kaçtı. **Bursa Tekfürü** hısara girdi. **Kestel** ve **Kite Tekfürleri** öldü.

21 Gaziler doyum olup (23) gelip **Ulubad**'ı fethettiler. Tekfür ile barış yaptılar.

Osman Gazi geldi. **Bursa**'nın üzerine havâle yaptı (24). Gördü ki savaşla alınmaz, bir havâle de **Kaplıca**'da yaptı. Kardeşi oğlu **Aktemür**'ü baş

(23) «Doyum olmak» eski bir Osmanlı tabiri olup «bol ganimet almak» mânâsındır.

(24) «Havâle», alınması güç bir kalenin çevresine yapılan küçük kale veya istihkâm demektir. Havâledeki askerler, kuşatılan şehir veya kaleye dışardan yardım gelmesini önleyerek şehiri âciz bırakmaya çalışırlardı.

koydu. Gayet bahadırlardandı. Yanına ona yarar yoldaşlar koştı.

- 3 **Balabancık** derler bir yarar kulu vardı. O da dağ tarafında bir havâle yaptı. Bir yılın içinde bu havâleleri yaptılar. **Bursa**'yı kuşattılar. Hisardan dışarı adam çıkartmaz oldular. Elini tamamen aldılar. Hisar şöylece yalnız kaldı.

- Bunlar böyle yaptıktan sonra **Osman Gazi**, 9 **Yenişehir**'e geldi; oturdu. Etrafın Kâfirler'i gazilerle uğraştılar. Fırsat **Osman Gazi**'nin oldu. Sonunda o ülkeyi de alıp zaptettiler. Gaziler oraları 12 adalet ve insafla aldılar. Ganimet malı ile zengin oldular.

- Osman Gazi**, oğlu **Orhan**'ı, **Köse Mihâl** ki adı 15 **Abdullah** idi ve **Turgud Alp**'ı birlikte gönderdi. Geldiler, **Bursa** üzerinde büyük cengettiler. **Bursa Tekfürü**'ne **Barsuk** derlerdi. Âciz kalıp **Orhan**'la 18 barış yaptı. Hisarı verdi. Andlaştılar. Tekfür, oğlu ve kızıyla, bütün malı ile çıktı. **İstanbul**'a gitti.

- Orhan Gazi**, **Bursa**'yı fethetti. Hicretin 726' 21 sında (25) vâki oldu. **Orhan Gazi**, **Bursa**'yı fethettiğinde **Osman Gazi** henüz hayatta idi ama ayağı ağrırdı. Onun için **Bursa** gazâsına gelmedi. Bir 24 sebep de bu idi ki «**Orhan** benim zamanımda yücelsin; millet, memleket ona dönsün» derdi. Onun için gitmedi.

(25) Hicretin 726'sı milâdî 8 Aralık 1325 — 26 Kasım 1326 arasındır.

Orhan Gazi zamanında **Âşık Paşa, Koca Ahmed** (26), **Geyikli Baba, Ahı Evren** vardı. Hicretin 3 730'unda (27) idi.

Osman Gazi, 19 yıl beğlik etti. Kalan zamanını oğlu **Orhan**'a ısmarlamıştı. **Osman Gazi**, Hak emrine vardı. Ömrü 69'unda idi. Rahmetler olsun. 6 Tanrı kabrini nurlandırısın.

Oğlu **Orhan Gazi** müstakil olarak tahta geçti. Padişah oldu. Hicretin 727'sinde (28) idi. **Osman Gazi** vasiyet etmişti ki **Bursa**'da beni **Gümmüş Künbed** altına koyun demişti. Bazıları da 9 **Söğütçük**'te gömdüler derler. Ulu Tanrı rahmetini ziyade etsin. 12

Orhan'ın dahi iki oğlu oldu. Birinin adı **Süleyman Paşa** ve birinin adı **Murad Gazi**. **Murad Gazi**, hicretin 716'sında (29) doğmuştu. 15

Biz gelelim geriye: Bu taraftan **Konur Alp**, 18 **Gazi Rahman** ve **Akça Koca** ittifak ettiler ki her taraftan yürüyeler. **Konur Alp, Gazi Rahman, Akça Koca, Yazı Ovası**'nı, **Konurapa'yı, Bolu**'yu ve 21 **Mudurnu** Ellerini fethettiler, kendilerine bağla-

(26) Buradaki «Koca Ahmed» diğer kroniklerde «Karaca Ahmed» şeklinde geçmektedir.

(27) Hicretin 730'u milâdî 25 Ekim 1329 — 14 Ekim 1330 arasındır.

(28) Hicretin 727'si milâdî 27 Kasım 1326 — 16 Kasım 1327 arasındır.

(29) Hicretin 716'sı milâdî 26 Mart 1316 — 15 Mart 1317 arasındır.

- dılar. **Akça Koca, Kocaell**'ni fethetti. Onun için **Kocaell** derler. Sonra **Konur Alp Gazi** ve **Akça**
- 3 **Koca** ahrete göçtüler. Rahmetler olsun. **Orhan Gazi** dahi o Elleri sancak yapıp oğlu **Süleyman Paşa**'ya verdi. **İnönü Sancağı**'nı diğer oğlu **Murad**
- 6 **Gazi**'ye verdi ki küçük oğlu idi.

- Orhan Gazi** gelip **İzmit**'i fethetti. Kiliselerini yıktı. Mescit ve medreseler yaptırdı. Şimdi henüz
- 9 **İzmit**'te medresesi vardır.

- Kara Mürsel** derler bir yiğit vardı. O kıyıyı ona verdi. Ülkesini tımar olarak üleştirdi. Tımar
- 12 erleri o kıyıya geldiler. **İstanbul**'dan gemi çıkartmaz oldular. Sağlam beklediler ki gemi çıkıp o kıyıları vurmaya.

- 15 **Yalak Ova**'yı **Akça Koca**'ya verdiler. O da kendisiyle gelen **Gazilere** üleştirdi.

- Ermeni Pazarı**'nı **Yahşılı**'ya verdi. **Ermen vilâyeti** dedikleri **Sis, Misis** ve **Tarsus**'tur (30).

- Kunduz Pazarı**'nı ve vilâyetini **Akbaş** halkına verdiler. Şimdi hâlâ bunların nesli vardır. **Faz-**
- 21 **lullah Gazi** ki **Gelibolu**'da tekkesi vardır, **Akça Koca** neslindedir. **Kocaell**'ni, **Konurapa**'yı ve **Bolu** vilâyetini bunlar açmışlardı.

(30) Burada, Eskişehir yöresindeki Ermeni, daha doğrusu Ermen Pazarı ile Çukurova'daki «Küçük Ermenistan» denilen Ermeni Beğliği birbirine karıştırılmıştır. Bu cümle müstensih'in işgüzarlığı olup Oruç'un öteki nüshasında yoktur.

3 **Orhan Gazi** bütün memlekette müstakil padişah oldu. Kardeşi **Ali Paşa** dahi beğlerbeğliğini bırakıp **Orhan**'a verdi. Kendi meşayih yolunu tutup derviş olmuştı.

6 Bir gün **Ali Paşa**, kardeşi **Orhan**'a dedi ki: «Ey kardeş! Elhamdülillâh askerın çoğaldı. İslâm ordusu kuvvet buldu. **Muhammed** dini yücelip gündün güne büyüdü. İmdi, sen dahi âlemde bir türe
9 koy ki onunla cihanda anılasın». **Orhan Gazi**: «Ey kardeş! Sen ne dersen öyle olsun» dedi. **Ali Paşa** dedi ki: «Ey kardeş! Bütün askerın kızıl börk giysinler. Sen ak börk giy. Sana ait kullar da ak börk giysinler. Bu da âlemde bir nişan olsun».

15 **Orhan Gazi** bu sözü kabul edip adam gönderdi. **Amasya**'da **Horasanlı Hacı Bektaş**'tan izin alıp ak börk getirtti. Önce kendi giydi. Ondan sonra kendisine ait kullar ak börk giydiler. Ak börk
18 giymek o zamandan kaldı.

21 O zamanda padişahlar ve beğler kardeşleriyle danışırlardı. Birbirlerine saygı gösterip birbirlerini öldürmezlerdi. **Tâ Yıldırım Han** zamanına gelinceye kadar böyle idi. Sonra kardeş kardeşi öldürmek **Yıldırım Han** zamanında oldu.

24 **Anadolu**'da **Yaya** yazmak **Orhan Gazi** zamanında oldu.

27 Bundan sonra **Orhan Gazi** gelip çevresiyle birlikte **İznik**'i fethetti. Bir ulu cami yaptırdı. Birlikte bir de imaret yaptırdı. İmaretin aşını kendiliyle üleştirdi. **Anadolu** ülkesinde ilk imareti

Orhan Gazl yaptı. Bunu, **İzniğ'**i fethettikten sonra yaptı.

3 **İzmit'i Süleyman Paşa'ya** verdi. **Tarakçı Borlu'ya**, **Yenice'ye** ve **Göynüğ'e** havâle oldu. Sonunda onları da fethetti.

6 **Oğlu Murad Gazl'ye Bursa Sancağı'nı** verdi. **Kocaell'ni** amcası oğlu **Gündüz'e** verdi. **Orhan Gazl** de kendi vilâyetine baktı.

9 **Süleyman Paşa**, **Tarakçı Yenicesi'ni**, **Bolu'yu** ve **Mudurnu'yu** fethettikten sonra o illerin ne kadar **Kâfirler'i** varsa **Süleyman Paşa'nın** adalet ve insafını gördüler. Çoğu Müslüman oldu. Herkes ona itaat etti.

15 **Beri** yandan **Orhan Gazl**, **Karası** ülkesini, **Balıkesri'yi**, **Bergama'yı** ve **Edremit'i** çevresiyle fethetti. Tekfürünü içinde bırakmışlardı. Sonra hain oldu. Öldürdüler.

18 Bir gün **Süleyman Paşa** memleketi gezmeye çıktı. Gezerken **Aydıncık'ta** temaşaya varıp seyretti. Acayip ve garip yapılar gördü. Onları seyredip hayrette kaldı. Düşünceye daldı. **Ece Beğ** derlerdi bir bahadır yiğit vardı. Bir de **Fazıl Beğ** derlerdi ki bu ikisi gayet bahadır idiler. «Ey Han! Ne düşünüp hayran kaldınız? Fikriniz ne idi» dediler. **Süleyman Paşa** dedi ki: «Fikrim budur ki bu denizi öte geçmeye çare olaydı ki kimse duymasa. Kâfirler'in haberi olmasa».

Ece Beğ ve **Fazıl Beğ**: «Sultanım buyurursa bız ikimiz geçelim» dediler. **Süleyman Paşa**: «Ne-

reden geçersiniz» dedi. Bunlar: «Burada yerler vardır ki öte geçmeye yakındır» dediler. Sürdü-
 3 ler, geldiler. Bir yer gösterdiler. O yerin adına **Varınça** derler. **Güvercinlik**'ten aşağı, deniz kıyısında bir hisar vardır. **Çimnik Hisarı** derler.
 6 Onun karşısında **Ece Beğ** ve **Fazıl Beğ** bir sal yaptılar. Bindiler. Geceleyin **Çimnik Kalesi** civarına çıktılar. Bağlarının arasında bir Kâfir yakaladılar.
 9 Döndüler. Yine sala bindiler. Sabahleyin **Süleyman Paşa**'ya getirdiler. **Süleyman Paşa** o Kâfir'e iyi muamele edip hil'at giydirdi. Bu kâfir'e
 12 dedi ki: «Hisara girmeye bir yer var mıdır ki Kâfirler'i duyamadan hisara girelim». Bu Kâfir: «Ben sizi bir yerden iletayim ki, kimse duymadan
 15 hisara giresiniz» dedi.

Hemen birkaç sal yaptılar. **Süleyman Paşa** yetmiş, seksen kişiyle sallara bindi. Öte yakaya
 18 geçtiler. Bu Kâfir bunları doğru **Çimnik Kalesi**'ne götürdü. Hisara karşı yığılmış terslik vardı. Hisardan yüksekti. Kalenin içinde de fazla kimse
 21 yoktu. Harman vaktiydi ve bağ vaktiydi. Hisar boştu. Geceleyin o terslikten kalenin içinde girdiler. Ama Kâfirler'ini incitmediler. Hattâ ikramda
 24 bulundular. Oğullarına, kızlarına, mallarına el sürmediler ama içlerinden işe yarar Kâfirler'i karşıya, kendi askerlerine gönderdiler. Sonra o
 27 tarafta olan askerden 200 kişiyi bu tarafa geçirdiler. Geldiler. Hisara girdiler.

Ece Beğ ve **Fazıl Beğ**, hisarın atlarından bulduklarını alıp bindiler. **Bolayır** yanında **Akça Li-**

man derlerdi, orada haylı gemiler vardı. O gemileri gidip yaktilar. Geldiler. Yine hisara girdiler.

3 Bu **Çimnik Kalesi**'nin gemilerini yakladılar. Durmadan bu yakaya adam geçirdiler. 2000'den ziyade adam oldu.

6 Rumeli'ne geçmeye evvel buradan başlandı. Hicretin 757'sinde (31) oldu. Sonra o yörenin Kâfirler'ini incitmediler. Gönüllerini aldılar. Kâfirler emniyet içinde oldular. Hatunlarını, oğlanlarını, kızlarını gayet hoş tuttular. **Çimnik Kalesi**'nin Kâfirler'i bu gazilerle ittifak ettiler. **İşluna** (32) derlerdi, bir hisar vardı. Varıp o hisarı dahi aldılar. Ellerinde iki hisar oldu. Bunun halkı ile de barıştilar.

15 Hal böyle olunca **Aydıncık**'tan adamlar geldiler. Gemilerle geçtiler. **Rumeli** tekbîr sesleriyle doldu.

18 Bundan sonra **Gelibolu** tarafına seğırttiler. **Gelibolu Tekfürü** karşılayıp cengetti. İki taraftan haylı adam öldü. Sonunda fırsat Gaziler'in oldu. 21 Kâfirler'i kırdılar. Tekfürü kaçtı. Hisara girdi. Oradan dönüp **Tekirdağı**'nı ve o arayı fethettiler. Oradan geri gelip **Gelibolu**'yu zorla fethettiler 24 hicretin 758'inde (33).

(31) Hicretin 757'si milâdi 5 Ocak — 24 Aralık 1356 arasındır.

(32) Bir nushada: «Yaşluna».

(33) Hicretin 758'i milâdi 25 Aralık 1356 — 13 Aralık 1357 arasındır.

Yıldırım Bayazıd vücuda geldi 744'ünde (34).

Gelibolu'yu fethettikten sonra **Süleyman Paşa** varıp **Hayrabolu** ve **Çorlu** vilâyetlerini yağma ederler, **Gelibolu**'ya girerlerdi.

Evrenüs Beğ derlerdi, bir bahadır yiğit vardı. **Hacı İlbeği** derlerdi, bir bahadır daha vardı. Onlar da **Dimetoka** yöresini ve **Hacı İlbeği, Burgus** yöresini yağma edip geri, **Gelibolu**'ya gelirlerdi.

O vakit El beğlerinden **Aydın Beğ**'in oğlunun oğlu **Gazi Umur Beğ** deniz yüzünde gemilerle **Gazilerle** gazâ ederdi. Evliyalığı zâhir olmuş er idi. **Süleyman Paşa, Bolayır**'ı aldıktaki **Gazi Umur Beğ** beraberdi. **Süleyman Paşa**'ya: «Paşa Sultan! **Şimdiden** sonra artık **Anadolu**'ya geçmeye sana izin yoktur» dedi. **Süleyman Paşa, Umur Beğ**'in sözünü dikkate aldı. Takdirde olsa gerekti. **Süleyman Paşa, Anadolu**'ya geçti. **Hicretin 758**'inde (35) **Blga** tarafına vardı. Bir gün ava çıktı. Av avlar-ken gökten kazâ erişip atının ayağı bir deliğe geçer. Atıyla birlikte tekerlenir. Orada şehit oldu. **Ulu Tanrı**'nın hükmü. Ölüsünü getirip **Bolayır**'da gömdüler. Şimdi mezarı oradadır.

(34) *Yıldırım*'ın bu doğum tarihi öteki Osmanlı kayıtlarına aykırı düşmekle beraber gerçeğe daha yakın görünüyor. Milâdi karşılığı: 26 Mayıs 1343 — 14 Mayıs 1344 arasındır.

(35) *Hicretin 758*'i için 33. nota bak.

Ölümü hicretin 759'unda (36) vâki oldu. Şimdi dahi, zamanımız gazileri, **Umur Beğ'in** ve **Süleyman Paşa** merhumun evliyâlıklarını, gözleri açıklar zâhiren görürler. **Bolayır'da** olan dini bütün kişiler de daima âşikâre görürlermiş. Her gazâ ki **Rum** ülkesinde olurmuş, onların dahi ruhları Ulu Tanrı'dan izin alıp gazâdan eksik olmazlarmış. Bu haber, gözleri açık gazilerden naklolundu. Hak Taâlâ onların yardımını Gazilerimizin üzerinden esirgemeye inşaallah.

Bazıları derler ki **Orhan Gazi** dahi o yılda öldü. **Süleyman Paşa'dan** iki ay önce gitti dediler. **Orhan Gazi'nin** ömrü 82 yaştı. 40 yıl padişahlık eyledi derler.

Bundan sonra **Murad Gazi, Bursa'da** tahta geçip padişah oldu. Ondan sonra asker toplayıp **Karası Ell'nden** ve kendi hükmettiği yerlerden **Rumeli'ne** geçmeye niyet etti.

O sırada **Çandarlı Kara Halil** derlerdi birisi **Bilecik** kadısı idi. **İznilig'e** dahi kadı olmuştu. Zamanımızdaki **Vezir Halil Paşa'nın** büyük dedesiydi. **Murad Gazi, Çandarlı Halil'i** getirip Kazas-ker edindi. Beğlerbeğisi **Lala Şahin** idi. Ağır bir ordu hazır edip gelerek **Gelibolu'dan** geçti. Doğru **Batnoz (37) Kalesi** üzerine düşüp fethetti. Oradan gelip **Çorlu Hisarı'na** vardılar. Sert savaştı-

(36) Hicretin 759'u milâdi 14 Aralık 1357 — 2 Aralık 1358 arasındır.

(37) Bir nushada: «Burtur».

lar. Sonunda yağma ile aldılar. Oradan **Misin Kalesi**'ni aldılar. Tekfürü kendi verdi. Oradan geçip
3 **Burguz**'a geldiler. Kâfirler'i kaçırmıştı. Hisarı boş buldular. Gaziler yaktılar.

Beri yandan **Hacı İlbeği** ve **Gazi Evrenüs Beğ**
6 geldiler. **Meriç** kıyısındaki **Burguz**'u aldılar. Şimdiki halde ona **İlbeğioğlu Burguzu** derler. **Hacı İlbeği** gündüz hisara girdi. Gece olunca etrafın
9 Kâfirlerini rahat ettirmezdi.

Sonra **Dimetoka Tekfürü** geldi ki **Hacı İlbeği**'yi geceleyin ele geçire. **Hacı İlbeği** dahi bunu
12 casuslardan öğrenmişti. Geceleyin tekfürü ele geçirdi, döndü. **Dimetoka**'nın üzerine iletti. **Dimetoka** halkı da barışıp andlaşarak şehri verdiler.
15 Bunlar da tekfürü koyuverdiler. Oğlu, kızı, malı, eşyasıyla çıktı. **Enez**'e gitti. **Hacı İlbeği**, **Dimetoka**'yı fethetti hicretin 760'ında (38).

18 Sonra **Evrenüs Beğ** de beri yandan **Keşan Elif**'ni, **İpsala**'yı ve **Fere**'yi fethetti.

Bu taraftan **Murad Gazi** dahi hisardan geçti.
21 **Edirne** fethine niyet etti. Beğlerbeğisi **Lala Şahin**'e asker koşup **Edirne** üzerine gönderdi. **Lala Şahin**, **Edirne**'ye yaklaşınca **Edirne Tekfürü**'nün
24 haberi oldu. Tekfür de bu askere karşı çıktı. İki ordu büyük bir savaş yaptılar. Sonunda **Edirne Tekfürü** bozguna uğrayıp kaçtı. Gelip hisara gir-
27 di.

(38) *Hicretin 760'ı milâdi 3 Aralık 1358 — 22 Kasım 1359 arasındır.*

Lala Şahin, Murad Gazi'ye bir nice başlar gönderdi. Fırsatı bildirdi. **Hacı İlbeği** ve **Evrenüs Gazi** geldiler. **Murad Gazi**'nin önüne düşüp **Edirne**'ye getirdiler. O vakit **Meriç Suyu** taşkındı. **Edirne Tekfürü** geceleyin bir kayığa bindi. Kaçtı. **Enez**'e gitti. Gaziler sabahleyin geldiler. Kaleyi boş buldular. Şehir halkı kalenin kapısını açıp kaleyi verdiler.

Bu yıl içinde güneş tam tutuldu. Bütün yıldızlar görüldü.

Edirne fetholundu hicretin 761'inde (39).

Lala Şahin'i gene **Zağra**'ya ve **Filibbe**'ye gönderdi. Akın verdi. Gaziler o tarafı fethettiler. **Evrenüs Beğ** dahi **İpsala** tarafını fethedip bu beğlerin her biri yerli yerinde **Uç Beğleri** oldular. Sonunda **İpsala**'yı fethettiler. Hicretin 763'ünde (40) idi.

Kara Rüstem derlerdi, bir bilgin vardı. **Kararman**'dan gelmişti. **Çandarlı Kara Halil** ki Kazaskerdi, geldi, ona dedi ki: «Mevlânâ! Akından elde edilen bu ganimet malını niçin beğliğe almazsın da ziyan edersin?» Kazasker: «Ya nice edelim» dedi.

(39) Hicretin 761'i milâdi 23 Kasım 1359 — 10 Kasım 1360 arasındır.

(40) Hicretin 763'ü milâdi 31 Ekim 1361 — 20 Ekim 1362 arasındır.

Kara Rüstem dedi ki: «İşbu esirler ki Gaziler getirirler, Tanrı buyruğunda beşte biri Padişahındır. Niçin alınmaz?»

Kazasker bunu **Murad Han Gazi**'ye söyledi. Padişah: «Madem ki Tanrı buyruğudur, niçin almazsınız» dedi. «Alın» diye emir verdi.

Vardılar, **Kara Rüstem**'i **Akıncılar** üzerine koydular. «Mevlânâ! Tanrı buyruğu ne ise öyle olsun» dediler.

Kara Rüstem, **Gelibolu**'da oturdu. Her esirden yirmibeşer akça aldı. Bu icad bu iki kişiden oldu. **Gazi Evrenüs Beğ**'e de ismarladılar. Her akından gelen esirden yirmibeş akça ve beş esirden birisini almasını emrettiler. Bu tertip üzerine davrandılar.

Vardılar, oğlan devşirdiler. Getirip **Anadolu**'da **Türk** kavmina üleştirdiler. Çift sürdüler. Bunlar hizmet gördüler ve Türkçe öğrendiler. Üç yıl, dört yıl olduktan sonra getirip Devlet Kapısı'nda **Yeniçeri** yaptılar. Ak börk giydirdiler. Aslında **Yeniçeri**'nin kuruluşu budur. O vakitten beri adını **Yeniçeri** koydular.

Sonra **Gazi Murad**, **Bursa**'ya vardı. Yerleşti. Oturdu. **Lala Şahin**'e müstakil olarak **Rumeli Beğlerbeğliği**'ni verdi. **Çandarlı Halil**'e dahi paşalık verdi. **Çandarlı Halil** ki vezir oldu, adını **Hayreddin Paşa** kodular.

Gazi Murad o yıl gelip **Gelibolu**'da oturdu. **Evrenüs Beğ**'e **Uç Beğliği**'ni verdi. Sonra **Gelibolu**

lu'dan geçip **Biga** tarafına vardı. Oradan geçip geri **Bursa**'ya vardı. Bu kış orada kışladı. Oturdu.

- 3 **Rumeli**'nde **Lala Şahin**, **Rumeli Çerisi**'yle varıp **Zağra**'yı ve **Eski** (41) yi fethetti. **Evrenüs Beğ** dahi o tarafta **Gümülcine**'yi fethetti. **Gazi Murad**
6 dahi gelip **Biga**'yı fethetti hicretin 766'sında (42). Sonra **Bursa**'da oturdu.

- O sırada bir haber geldi: «Sultanım! **Sırbeli**
9 askeri toplanıp memleketler harab ederek **Edirne**'ye gelmeye kasettiler» dediler. Padişah bu haberi işitip asker toplamaya başladı. Çeriler alıp
12 **Gelibolu**'da boğaza geldi. Askeri de ardından geldi.

- Beri taraftan **Sırp** askeri gelip kuvvetlerine
15 mağrur dururken **Lala Şahin**, **Gazileri** toplayıp askerini hazırladı. Tevekkülle **Tanrı**'ya sığınıp ve **Peygamberi** kendisine şefaatçi getirip gazâyâ niyet etti, çerisini üç bölüğe ayırdı. Üç taraftan yürüyüp **Sırp** askeri gafil yatarken davullar vurarak gece baskını yaptı. Sarhoş asker yatarken
21 **Türk** geldi diye korkuya kapılıp atları ürktü. Boşanıp birbirini çiğnedi. Sabah oluncaya kadar

(41) *Rumeli'de «Eski» adını taşıyan birkaç kasaba vardır. Babaeski, Eski Zağra, Eski Cuma. Buradaki «Eski»nin «Eski Zağra» olması, «Zağra» diye geçenin de bugün «Yeni Zağra» denen kasaba olması kuvvetle muhtemeldir.*

(42) *Hicretin 766'sı milâdi 28 Eylül 1364 — 17 Eylül 1365 arasındır.*

birbirini kırdılar. Bozguna uğrayıp kurtulma kaçtı. Gaziler yenip artlarına düşerek kovaladılar.
 3 Kırdılar. Gayet zengin olup bunca ganimet malı ile **Edirne**'ye geldiler. **Murad Gazi**'ye bir nice başlar ve esirler gönderdiler. **Sultan Murad Han Gazi** bu zaferi işitip sevindi. Allah'a çok şükretti.
 6 Sonra dönüp **Bursa**'ya geçti. Varıp **Bursa**'da oturdu hicretin 767'sinde (43).

9 O yıl içinde oğlanları **Yıldırım Bayazıd**'ı ve **Yakub Çelebi**'yi düğünle sünnet etti. **Bilecik**'te bir büyük cuma camisi, **Bursa**'da dahi bir cuma camisi ve bir medrese yaptırdı.
 12

Germiyanoglu'nun kızını **Sultan Bayazıd**'a aldı. Ondan sonra varıp **Kütahya**'yı, **Hamideli**'ni,
 15 **Akşehir**'i, **Seydişehir**'ini, **Yalvac**'ı ve bunların Ellerini fethetti.

Ondan sonra **Murad Han Gazi** geri **Gelibolu**'dan geçip **Malkara**'ya geldi. **Evrenüs Beğ**'i ve **Lala Şahin**'i **Rumeli Çerisi**'yle gönderip varıp **Terkoz**'u fethettiler. Oradan gelip **Sultan Murad Gazi** ile buluştular. Oradan geçip **İnceğiz** tarafına vardılar. **Poline** derler bir hisar vardır. **Türkler** ona «**Tanrı Yıktığı**» derler. Sarp kaledir. O ülkenin halkı kaçıp o hisara girdiler. **Murad Gazi** gelip Gaziler'le hisarın üstüne düştüler. Bir nice gün kuşattılar. Alınamadı. **Sultan Murad Gazi**

(43) Hicretin 767'si milâdi 18 Eylül 1365 — 6 Eylül 1366 arasıdır.

gördü ki savaşla alınmaz. Bir kere hisarın üzerine baktı. «Meğer bunu Tanrı yıka» dedi. Dert ile
 3 ah etti. Bir nefes etti. Duası oku nişana yetiş-
 ti (44). Hemen hisarın üzerinden göçüp gitti. Var-
 6 dı, «**Devletli Kaba Ağacı**» derlerdi bir kavak ağa-
 cı vardı, şimdi dahi eseri vardır, kökü kalmıştır,
 gölgesi haylı yer tutmuştu. **Sultan Murad Gazi**
 hisarı alamayıp gelip **Devletli Kaba Ağac'a** arka-
 9 sını vererek dayanıp oturmuştu.

Bu üzüntüde iken biraz sonra haber geldi ki:
 «Sultanım! Hisarın bir tarafı yıkıldı» dediler.
 12 Hak Taâlâ kudretiyle yıkıldı. Altı üstüne geldi.
Sultan Murad Han Gazi o ağaca «**Devletli Kadem-
 li Kaba Ağaç**» diye ad verdi.

15 **Murad Han Gazi, Lala Şahin'i** gönderdi. Git-
 ti. Hisarın esirlerini alıp mallarını toplayarak ge-
 tirdiler ama hisarın kalan halkının gönlünü ala-
 18 rak and ile serbest bıraktılar. Sonra yerli yerle-
 rine vardılar.

O kalenin içinde altın taslar buldular. Gazi-
 21 ler o tasları başlarına giydiler. Başa altın üsküf
 (45) giymek o zamandan kaldı. Âdet oldu. Sonra
Murad Han Gazi oradan göçüp **Edirne'ye** geldi.

(44) «Duası oku nişana yetişti», «duadaki dileği kabul olundu» anlamında bir deyimdir.

(45) Osmanlı ordusunda kullanılan başlıklardan biridir. Daha sonra Yeniçeriler'e mahsus bir başlık olmuştur. Uzun bir boru gibi olduğundan kıvrılıp enseye sarkardı. Sırmalı ve süslü idi. Şimdilik hakkında etraflı bir bilgi yoktur.

Veziri **Hayreddin Paşa'yı** ve **Evrenüs Beğ'i** gönderdi. «Varın, Eller fethedin» dedi. **Evrenüs**
 3 **Beğ** varıp iş güc edinerek **İskete'yi** ve **Marilya'yı** fethetti. Hâracını aldı.

Deli Balaban derler bir Sancak Beği vardı.
 6 **Serez** üzerine vardı, kuşattı. **Lalâ Şahın** dahi gitti. **Kavala, Dırama, Zahna** ve **Serez'i** fethettiler. **Karaferye'ye** vardılar. Onu dahi fethettiler. **Saruhan Ell'nde** göçer **Yörükler** vardı. Onları hep göçürüp **Serez** tarafına getirdiler. Ondan sonra varıp **Manastır'ı** fethettiler. **Selâniğ'e** gittiler. Şehri alamayıp çevresini hep aldılar. Oradan varıp müstakil **Karlı Ell'ni** fethettiler 787'sinde (46).

Ondan sonra **Murad Han Gazi, Lazoğlu** (47)
 15 ile cengetmeye başladı. **Lazoğlu** elçi gönderdi: «Onunla karşılaşıp harbederim; gelsin» dedi. **Lazoğlu'ndan** bu haber gelince **Murad Han Gazi**
 18 dahi her tarafa mektuplar yolladı. Asker topladı. **Anadolu** ve **Rumeli'nden Gazileri** toplayıp **Anadolu'dan** 10.000 **Yaya**, **Rumeli'nden** 10.000 **Azap**

(46) Hicretin 787'si milâdi 12 Şubat 1385 — 1 Şubat 1386 arasındır.

(47) Eski Osmanlı tarihlerinde «Laz», «Las», «Lazoğlu» şekillerinde geçen bu kelime «Sırp», «Sırbistan», «Sırp Kıralsı» anlamlarında kullanılır. Osmanlılar «Sırp» yerine «Sırf» kelimesini de kullanmakla beraber daha çok Laz = Las şeklini tercih etmişlerdir. Bunun «Lazar»dan dozma olduğu bellidir.

(48), 20.000 kadar Akıncı olmak üzere 50-60 bin kadar adam toplayıp Kosova'ya çıktı. Kuvvetlerinin hepsi orada birleşti.

Lazoğlu dahi Sırp, Arnavut ve Üngürüs (49) ten asker topladı. O dahi Kosova'ya çıktı. Sultan Murad Han Gazi iki oğlunu birlikte götürdü. Bunlar iki kolda durdular. Kendisi göğüs (50) te durdu.

İki ordu karşılaşmış büyük bir savaş yaptılar. Tafsilâtı çoktur. Sonunda Kâfirler'i kırdılar. Çerisi bozguna uğrayıp gittiler. Çeriler her tarafa gitmişken Murad Gazi yalnız kalmıştı. Bir fedâî mel'un ölümler arasından çıkıp Padişahın elini öpeceğim diye yürüdü. Meğer yiğit Kâfir beğlerinden imiş. Bilmediler. Gaflete düştüler. Takdirde olacak ne ise olur. Ecel gelince kimse engel olamaz. Mel'unun yeni içinde keskin hançer varmış. Gelip Padişahı, at üzerinde dururken, hançerle vurdu. Murad Han Gazi orada şehit oldu. Tanrı'nın rahmetine kavuştu.

(48) «Azap», savaş zamanında Türklerden toplanan, savaş bitince terhis olunan yaya askerine denir. Arapça bir kelime olup «genç», «bekâr» demektir.

(49) Osmanlılar'da «Macar» ve «Macaristan» anlamında kullanılan kelime.

(50) Savaş cephestinin merkez bölümü.

beyit

- Bilmediler anı kim takdîr ola
 3 Def'olunmaz hile vü tedbir ile.
 Çün mukadderdür, mukarrerdür kazâ
 Çâre nedür ana? Teslim ü rızâ.
- 6 Ger selâmet, ger melâmetdür kişi
 Görmeyince çâre yokdur her işi.
 Kaçuban sınduğı yerde hem bulur.
 9 Ol gelecek nesne elbetde gelür (51).

- Tanrı, kabrini nurlandırısın, **Gazi Murad**,
 Hak emrine varınca beğler dahi bir yere gelip it-
 12 tifağ ettiler. **Sultan Bayazıd Han**'ı babası yerine
 lâıyk gördüler. **Yakub Çelebi**'ye haber gönderdi-
 ler. «Gel, seni baban ister» diyip getirdiler. Çâ-
 15 dır içinde kaydını gördüler (52). **Sultan Bayazıd**
Han Gazi'yi Padişah kılıp sonra savaşa başladılar.
 Tekbir getirip bir yerden düşmana üstüler.
 18 Büyük cengettiler. Orada **Lazoğlu**'nu oğlu ile tu-
 tup **Sultan Bayazıd Han**'a getirdiler. **Sultan Ba-**

- (51) *Oruç Beğ'in «beyit» dediğı dört beyitlik manzumenin bugünkü Türkçesi: Onu bilmediler ki takdîr (= Tanrı'nın önceden vermiş olduğı karar) olunca hiyle ve tedbir ile defolunmaz. Kazâ mukadder ve kararlaştırılmış olunca ona çare nedir? Teslim olmak ve rıza göstermek. Kişi selâmette de olsa, tasada da olsa, çare olmayınca her işi yok gibidir. O başa gelecek nesne elbette gelir ve kaçıp saklandığı yerde de bulur.*
- (52) *«Kaydını gördüler», «icabına baktılar» yani öldürdüler anlamında deyimdir.*

yazıd Han buyurdu: İkininin de başını kestiler. Kâfirler bozguna uğrayıp Gaziler muzaffer oldular. Ganimet mallarıyla göçüp geri, **Edirne**'ye geldiler. **Sultan Bayazıd Han**, tahtına geçip oturdu.

6 **Gazi Murad Han**'ın ömrü 73 yıl olup 30 yıl beğlik eyledi.

9 Hicretin 788'inde (53) **Sultan Bayazıd Han** varıp **Kıratova**'yı fethetti. Oradan göçüp **Anadolu**'ya geçti. **Murad Han Gazi**'nin ölüsünü **Bursa**'da gömdüler.

12 **İshak Beğ** efendisi **Paşa Yiğit** varıp **Üsküb**'ü fethetti. **Firuz Beğ** de varıp **Vidin**'i fethetti. Sonra gelip **Edirne**'de oturdular.

15 **Evrenüs Beğ** dahi **Vodina**'yı ve **Çetroz**'u fethetti. **Firuz Beğ**, **Eflak Eli**'ne geçip akın eyledi. Sonsuz ganimet malıyla geldi.

18 **Yıldırım Han**, **Bursa**'da oturdu. Bir cami, bir medrese ve hastane yaptırdı. Ondan sonra **Bursa**'dan göçüp **Karaman Eli**'ne vardı. **Alaşehir**'i, 21 **Beğşehir**'ni ve **Konya**'yı alıp sonra **Karamanoğlu** ile barış yaptı. Oradan gidip **Aydın Eli**'ni, **Karasa Eli**'ni ve **Menteşe Eli**'ni fethetti. Oradan da **Ayasuluğ**'u, 24 **Saruhan Eli**'ni ve **Teke Eli**'ni fethetti. Sonra tekrar **Karaman Eli**'ne vardı. **Beğşehir**'ni, **Lârende**'yi, **Konya**'yı ve **Karahisar**'ı aldı. **Kara-**

(53) *Hicretin 788'i milâdi 2 Şubat 1386 — 21 Ocak 1387 arasındır.*

3 **manoğlu Mehmed Beğ'i** tutup sonra serbest bıraktı. Oradan geçip **Osmancığ'ı**, **Kastamonu'yu** ve **Amasya'yı** fethetti hicretin 791'inde (54).

6 Oradan gelip **Niğbolu'yu** ve **Silistire'yi** fethedip **Eflak'a** geçti. **Eflak'ın** Beği o vakit **Mirçi Kâfir** idi. **Mirçi Kâfir**, **Sultan Bayazıd'a** asker çekip karşı geldi. Karşılaşıp büyük cengettiler. Öyle ki Müslümanlar'dan da, Kâfirler'den de hayli kırıngın oldu. İki taraftan hayli adam öldü. Gördüler ki, Kâfir askeri çokluk. Gündüz iki asker birbirinden ayrılmadı. Gece olunca iki asker ayrı-
12 lıp her biri bir tarafta konakladı. **Vezir Ali Paşa** o gece şöyle bir tedbir yaptı: Meşaleler yaktırdı. Ne kadar Müslüman ölüsü varsa hepsini taşıtıp
15 suya attılar. Uğraş yerinde Müslüman ölüsü bırakmadılar. Ertesi güne kadar bu işi ettiler. Sabah olunca oradan göçüp gittiler. Müslümanlar
18 bir tarafa gidince **Mirçi Kâfir** uğraş yerine adam gönderdi. Gördüler ki kimse yok. **Mirçi Kâfir** kendi geldi. Gördü ki uğraş yerinde Kâfir'den bir-
21 çok kırılmış yatıyor ama Müslüman ölüsünden bir kimse görünmez. **Mirçi Kâfir'e** dehşet düştü. Kâfirler çok kırılmış diye korktu. O dahi bir tarafa kaçtı, gitti.
24

Sultan Bayazıd Han yüz aklığı ile **Tuna'yı** geçti. **Niğbolu'dan** doğru **Edirne'ye** geldi. Sonra

(54) *Hicretin 791'i milâdi 31 Aralık 1388 — 19 Aralık 1389 arasındır.*

Mirçî Kâfir dahi âciz kalıp barış yaptı. Haracını gönderdi. İtaat etti. Hicretin 792'si (55) içinde:

3 Oradan **Bayazıd Han**, **Mora** tarafına vardı. Kendisi **Karaferye**'de oturdu. Çevre Ellere akın için emir verdi.

6 Ondan sonra **Sultan Bayazıd Han**, **İstanbul**'a varıp kuşattı. Bu halde iken haber geldi ki **Üngürüs Kırالی**, **Niğebolu** üzerine düştü dediler. **Bayazıd Han** dahi bu haberi işitince **İstanbul** üzerin-

9 den göçüp atı yarar, kendi yarar seçkin yiğitlerle, 10.000 kişiyle hızla gelip **Niğebolu** üzerinde bu-

12 luştı. Sarhoş Kâfirler gafil yatarken baskın ettiler, kılıç koydular. Kâfirler **Türk** geldi diye korkuya düşüp birbirini kırdı. Çoğu **Tuna**'ya girip

15 batarak öldü. Kırالın kendisi güçlkle kurtuldu. Gaziler fırsat bulup gayet zengin oldular. Sonra oradan dönüp **İstanbul** üstüne yürüdüler. Sonun-

18 da sulh edip şehir içine adam koydular. **Sultan Bayazıd Han** bir kadı tayin etti. **Tarakçı Yenicesi**'nin hisar erlerini getirip içine koydular. Mes-

21 cit yapıp bir mahalle haline getirdiler hicretin 795'inde (56).

24 **Sultan Bayazıd Han** oradan gelip **Edirne**'de oturdu. **Vilukoğlu** (57) nun kızını kendisi için is-

(55) Hicretin 792'si milâdi 20 Aralık 1389 — 8 Aralık 1390 arasındır.

(56) Hicretin 795'i milâdi 17 Kasım 1392 — 5 Kasım 1393 arasındır.

(57) «Vilukoğlu» ve bazı Osmanlı tarihlerindeki «Vilakoğlu», Sırp Kırالی yerinde kullanılır. Bazen de «Sırbistan» anlamında kullanılmıştır.

tedi. Düğün edip aldı. **Viluk kızı** gelmeden önce **Sultan Bayazıd Han** içki meclisinin ne olduğunu 3 bilmezdi. O vakte kadar şarap sohbeti olmazdı. **Osman Gazi, Orhan Gazi** ve **Murad Han Gazi** zamanında yanlarında âlimler vardı ki **Osmanlı Hanedanı**'ndan bir günah işlense ülemâ onlardan ka- 6 çardı. Padişah yanına gitmezlerdi. Bozuk iş etmezlerdi. Tâ ki **Çandarlı Halil** ve **Türk Rüstem** gelinceye kadar. 9

Türk Rüstem'e Mevlânâ Rüstem dediler. Ulu-
ladılar. O dahi âlemi hiyleyle doldurdu.

12 Sonra **Çandarlı Halil Paşa** öldü. İki oğlu kal-
dı: **Biri Ali Paşa, biri İbrahim Paşa. Ali Paşa, ba-**
bası yerine vezir oldu. Sonra **Ali Paşa** da öldü.
15 Kardeşi **İbrahim Paşa** vezir oldu. **İbrahim Paşa**
dahi öldü. Yerine **Halil Paşa** vezir oldu.

Sultan Bayazıd Han, Edirne'de, Uzun Köprü
18 başında bir imâret yaptırdı. Hicretin 796'sın-
da (58).

Halil Paşa tek başına has vezir olunca bir
21 sözü iki olmazdı. Onun zamanında dânişmend-
ler (59) çok oldular. **Osmanlı Hanedanı** sert ve
sağlam bir aile idi. **Kara Rüstem, dânişmendler**

(58) Hicretin 796'sı milâdî 6 Kasım 1393 — 26 Ekim 1394
arasıdır.

(59) «Dânişmend» Farsça bir kelime olup «bilgi sahibi»,
«bilgin» demektir. Osmanlı terimi olarak «kadı»dan
küçük, fakat kadı olmaya aday kimselere denirdi.

ve nefislerine uyanlar geldiler. Türlü türlü fetva-
ya ve hiyleye başladılar. Fetvayı koydular. Tak-
vâyı (60) kaldırdılar. Ülkede eski akça ile alış ve-
riş olmamasını onlar çıkardılar. Eski akça baş-
ka memlekete gitmesin diye türlü yasaklar koy-
dular.

Veziri Ali Paşa dahi zevk ehli kişiydi. Haikın
çoğu da zevke düştü. Kadıların da fesatları ziya-
de oldu. Rişvetle âlemi harap ettiler.

Sultan Bayazıd Han işitti ki kadılar türlü
türlü fesatlar ederler, çok öfkeli kişi olduğundan
buyurdu: Ne kadar kadı varsa getirdi. 20'den zi-
yade idi. Emir verdi. **Yenişehir**'de bir eve koydu-
lar. Hapsettiler. Sonra **Yıldırım Bayazıd Han**
hükmetti: Hapiste ne kadar kadı varsa oğlu ile,
kızı ile yakın dedi.

Veziri Ali Paşa şaşırıldı. Padişaha söz söyle-
yecek hali kalmadı. Zira bilirdi ki öfkesi olduğu
zaman kimse söz söyleyemezdi.

Padişahın bir nedimi (61) vardı. **Habeşi Arap**-
tı. Gözde nedimlendendi. **Ali Paşa** o nedimi ça-
ğırdı: «Bire Arap! Eğer kadıları kurtarırsan sa-
na çok nesne ihsan ederim» dedi.

(60) «Takvâ», dinin yasakladığı şeyleri asla yapmayan,
yüksek ahlâklı insanların sıfatıdır.

(61) «Nedim», padişah meclislerinde bulunan, padişahın
hoşlandığı, bazen de fikir sorduğu kimsedir.

- Maskara kalktı. Hemen acele bir fistan giydi. Bir pabuç giydi. Hızla padişahın huzuruna geldi. **Yıldırım Han** gayet kızgın iken gelip karşısında durdu. Padişah: «Bire bugün gayet acele etmişsin. Maksadın nedir» dedi. **Arap**: «Bugün sultanımdan bir nesne dilerim ama korkarım» dedi. Padişah: «Korkma, söyle. Benden ne diler sen dile» dedi. **Arap**: «Sultanım! Senden dileğim budur ki beni **İstanbul**'a elçiliğe gönderesin» dedi. Padişah: «Bire **Arap**! **İstanbul**'da ne eyleyeceksin» dedi. **Arap** dedi ki: «Sultanım! Tekfür'den birkaç keşiş isteyelim». Padişah: «Bire **Arap**! Keşişleri ne yapacaksın» dedi. **Arap**: «Sultanım! Buradaki kadıları hep kıralım. Bu keşişler kadılık etsinler» dedi. Padişah dedi ki: «Bire **Arap**! Bu keşişler kadılık edecek yerde kendi kullarıma ettirsem olmaz mı?» **Arap** dedi ki: «Sultanım! Bu keşişler hep okumuşlardır. Bu kullar okumuş değildir.» **Yıldırım Han** dedi ki: «Bire **Arap**! Öyleyse bu kadılar dahi okumuşlar mıdır?». **Arap**: «Okumayan kişi kadı olur mu» dedi. **Yıldırım Han** dedi ki: «Ya bire **Arap**! Nice edelim?». **Arap**: «O işi paşalar bilir» dedi.
- Yıldırım Han**, **Ali Paşa**'yı çağırttı. Dedi ki: «Ey **Ali**! Bu kadılar şimdi okumuşlar mıdır?». **Ali Paşa** dedi ki: «Ya sultanım, okumadık kişi kadılık edebilir mi?». **Yıldırım Han** dedi ki: «Ya okumuşlardır da niçin okuduklarını tutmazlar, kötülük ederler?». **Ali Paşa** dedi ki: «Sultanım! Bunların parası azdır ve başka gelirleri de yoktur.» Padişah: «Öyleyse bunlara bir gelir buluver» dedi.

3 **Ali Paşa** bunlar için miras taksiminde 1000 akçada 20 akça hisse koydu. Sonra, şer'i mektup yazılrsa her mektupta 2 akça koydu. Bu vergileri **Ali Paşa** koydu. O zamandan beri kaldı. «**Ali Paşa** narhı (62) iki akçadır» dedikleri budur.

6 Sonra **Yıldırım Han** gazâ hazırlıkları yaparken **Karamanoğlu Ali Beğ** yürüdü. Ülkeyi incitti. **Hamidell'ni** aldı. **Anadolu'yu** karıştırdı diye **Yıldırım Han'a** haber oldu. Şikâyet ettiler. Hemen **Yıldırım Han** göçtü. **Anadolu'ya** geçti. **Bursa'ya** vardı. Oradan **Tekeell'nden Karaman'a** çıktı. Hemen **Konya'nın** üzerine düştü. **Karamanoğlu Ali Beğ** çıkıp **Taşeli** (63) ne girdi. Yakalanmadı.

15 **Sultan Yıldırım Bayazid Han, Konya** üzerine düştükte harman vaktiydi. Harman çaçları (64) yığılmış, yatıyordu. **Yıldırım Han** gayet yasaklı (65) padişahı. Kimseye bir habbe aldırmadı. 18 Çerinin atları aç kaldı. Varıp **Konya** halkından atlarına arpa istediler. **Konya** halkı dediler ki: «Hisardan nice çikalım? **Yıldırım Han** izin verir-

(62) «Narh» bir madde yahut bir iş için devletçe takdir edilen fiat ki fazlasını almak suç sayılır ve cezalandırılırdı. Günümüzde de, özellikle bazı yiyecek maddeleri için bu usule başvurulmaktadır.

(63) «*Taşeli*», *Karaman ülkesinin dağlık ve sarp olan güney bölgesidir ki, Osmanlılar buraya pek geç ve güç hâkim olabilmişlerdir.*

(64) «*Çaç*», samanından ayrılmış buğday veya arpa yığını.

(65) *Kanunlara, hakka, hukuka saygılı.*

se çıkalım. Arpamızı satalım.» Vardılar, **Yıldırım Han**'a söylediler. **Yıldırım Han** izin verdi. Hisar halkına adam gönderdi. Hisar halkı da hisardan çıktılar. Kendi dilediklerince arpalarını, buğdaylarını sattılar. Akçasını alıp hisara girdiler. Hisar halkı **Yıldırım Han**'dan bu adaleti görünce **Konya**'yı kendileri verdiler. **Aksaray**'ı, **Niğde**'yi ve **Kayseri**'yi yöreleriyle teslim ettiler.

9 **Karamanoğlu Ali Beğ** dahi çaresiz kaldı. Elçi gönderdi. O sırada **Karamanoğlu Ali Beğ** öldü. Oğlu **Mehmet Beğ**'i esir edip **Yıldırım Han**'a getirdiler. **Yıldırım Han**, **Mehmed Beğ**'i serbest bıraktı. Hil'atler giydirdi. Memleketini yine ona verdi. Barış yaptılar. **Çarşamba Suyu**'ndan ötesini sınır ettiler, **Mehmed Beğ**'e verdiler. **Yıldırım Han** o alınan yerlere kendi kullarını koyup döndü. **Bursa**'da oturdu hicretin 796'sında (66).

18 Oradan kalktı. **Taraklı Borlu**'ya vardı. O tarafı dahi fethetti. Oradan **Kastamonu**'ya vardı. **İsfendiyaroğlu** kaçtı. **Sinob**'a gitti. Sonra elçi gönderdi. Barış yaptı.

Kurum Bell'nden aşağısını sınır ettiler. Kalanını **Yıldırım Han** aldı. Oradan dönüp **Bursa**'ya geldi hicretin 797'sinde (67).

(66) Hicretin 796'sı milâdi 6 Kasım 1393 — 26 Ekim 1394 arasındır.

(67) Hicretin 797'si milâdi 27 Ekim 1394 — 15 Ekim 1395 arasındır.

Ondan sonra **Yıldırım Han**, **Amasya**'ya çıktı. **Kadı Burhaneddin**'in oğlu'ndan **Sivas**'ı aldı: Kendi oğlu **Emir Süleyman**'a verdi. Oradan **Erzincan**'a vardı. **Erzincan Beği Tahratan**'ı tuttu. Sonra sulh edip **Erzincan**'ı verdi. Oğlunu ve kızını alıp **Bursa**'ya getirdi.

O yıl **Mısır Sultanı Barkuk** öldü. **Yıldırım Han** vardı, **Malatya** üzerine düştü. **Malatya**'yı, **Darinde**'yi ve **Behisni**'yi fethetti. Sonra geldi. **Bursa**'da oturdu hicretin 798'inde (68).

Yıldırım Han, **Malatya**'yı **Türkmenler**'den aldı ve **Behisni**'yi **Kürtler**'den aldı. Çünkü bunlar eski padişahlar değillerdi. **Artana** (69) **Beğ**'den sonra o memleketleri onlar almışlardı. Onun için **Yıldırım Han** o vilâyetleri almıştı. **Yıldırım Han** o vilâyetleri alınca **Türkmen** beğleri kaçıp **Arap** diyarına varmışlardı. Hep orda duruyorlardı. Ne zaman ki **Yıldırım Han**, **Temür Han** vartasına uğradı, **Mısır Sultanı Melik Eşref** onlara yardım verdi. Geri, yerli yerlerine vardılar. O vakitten beri bunlara **Mısırlılar** hükmeder.

Ondan sonra **Tahratan Beğ**, **Germiyanoğlu**, **Menteşeoğlu**, **Aydınnoğlu** ve **Saruhanoğlu**, **İsfendi-**

(68) *Hicretin 798'i milâdi 16 Ekim 1395 — 4 Ekim 1396 arasındır.*

(69) *Bu beğin adının «iri inci» anlamında «Ertene» ve bunun diğer bir şekli olan «Artana» olması muhtemel olduğu gibi son zamanlarda bulunan bazı Uygurca yazılara göre «Aratna» olması da mümkündür.*

yar Beğ'in elçisiyle **Temür Han'a** vardılar. Hallerini bildirdiler. Nihayet **Temür Han'ı** harekete getirdiler. **Temür Han** türlü türlü haberle **Yıldırım Han'a** elçi gönderdi. Cevaplaştılar. Sulh olmadı.

Temür Han, Afrâsiyâb gibi büyük ordu toplayıp **Anadolu** ülkesini almak kasdıyla çıkararak geldi. Önce **Sivas** şehrini alıp yıktı. Halkını öldürüp hisarını yıktı. Oradan göçüp **Şam** üzerine yürüdü. **Mısır Sultanı Melik Eşref** dahi **Mısır, Şam** ve **Haleb** askerini toplayıp kuvvetli orduyla geldi. **Haleb** yanında **Mercî Dâbık** (70) ovasında savaştılar. Gayet kırgın oldu. **Temür Han'ın** askeri çekirge gibi çokluk idi. **Mısır** askeri dayanmayıp **Sultan Melik Eşref** kaçtı. **Mısır'a** gitti. **Temür Han** geldi. Zorla **Haleb'i** aldı ve **Humus'u** aldı. **Humus'ta** büyük makbereler gördü. Süslü idiler. Sordu: «Bunlar kimlerdir» dedi. «Peygamber Hazretlerinin eshaplarından **Hâlid bin Velid, Kâbü'l-Ahbâr** ve **Amr bin Ümeyye'dir**» dediler. **Temür Han** bunların yüzü suyuna bu şehri âzad kıldı ama mallarını aldı. Kendilerini öldürmedi. Oradan geçip **Şam'a** vardı. **Şam'ın** hisarına yürüdü. Yağma ile aldılar. **Yezid'in** mezarını buldurdu. «Ben **Yezid** taraflısıyım» diye çağırttı. Bu hiyleye kanarak ne kadar **Yezidli** varsa inanıp geldiler. Hepsini **Ümeyye Camisi'ne** koyup

(70) Metinde, savaşın yapıldığı yer «Mecnun Tabak Yazısı» şeklindedir. «Yazı», Türkçe ova demektir. «Mecnun Tabak» ise **Mercî Dâbık'ın** yanlış bir yazılışdır.

öldürttü. Bazısını da ateşte yaktırdı. **Yezid'in**
kabrini açıp bulduğu kemiklerini yaktırdı ve
3 içini askerin pisliği ile doldurdu.

Şam'ı fethettikten sonra geldi, **Acem Eli'n-**
de **Karabağ** dedikleri yerde oturdu hicretin
6 801'inde (71). Ondan sonra ordusunu yenileyip
büyük bir ordu ile **Anadolu'ya** yöneldi. **Yıldırım**
Han'a elçi gönderdi. Bir elçi daha gönderdi. Sulh
9 yapılamadı.

Temür Han her tümeni 100.000 er olan 7 tü-
menle (72) **Erzincan'dan** geçip doğru **Ankara** üze-
12 rine geldi. **Ankara Ovası'na** kondu. Çevresine hen-
dek çektiler oturdu.

Bu taraftan **Sultan Yıldırım Han** dahi her
15 tarafa mektuplar gönderdi. **Anadolu, Rumeli,**
Akıncı ve **Çerehor** askerlerinden başka **Eflak** ve
Sırp çerisini **Lazoğlu** ile birlikte getirdi. **Anadolu**
18 ve **Rumeli'nden** 10.000 **Azap** dahi toplayıp bütün
ordusu ile yürüdü. Oğulları **Emir Süleyman, Sul-**
tan Mehmed ve **Mustafa Çelebi'yi** birlikte aldı.
21 **Deşt ülkesinden** (73) çokluk **Tatar** çerisi gelmiş-

(71) Hicretin 801'i milâdi 13 Eylül 1398 — 2 Eylül 1399
arasıdır.

(72) Tabii, bu rakamlar çok mübalegalıdır. Orduların sa-
yısı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün de-
ğildir. En doğru ihtimalle bu savaşta 70.000 Osmanlı
ile 120.000 Çağatay çarpışmıştır.

(73) «Deşt Ülkesi»nden maksat Kıpçak Eli'dir ki Kırım,
Güney Ukrayna ve Kuzey Kafkasya bu deyimim için-
dedir.

ti. Beğlerine **Aktav** derlerdi. **Edirne**'de oturmuş-
ken orada öldü. Askeri kalmıştı. O **Tatar** askeri-
3 ni de beraber almıştı.

Askerini toplayıp **Sultan Yıldırım Han** dahi
yürüdü. **Ankara Ovası**'na çıktı. **Temür Han**'la bu-
6 luştular. Perşembe günü sabahleyin **Temür Han**
kondu. **Yıldırım Han** dahi cuma günü sabahleyin
geldi. Şöyle ki **Yıldırım Han**, **Temür Han**'ın ala-
9 yına alay düzdü (74). İki taraftan şahane bir sa-
vaş oldu. Birbiriyle büyük cengettiler. Bir vuruş
oldu ki, dünya ona benzer kırıgın asla görmemiş-
12 tir. İki asker ayrılmadı.

Fakat **Yıldırım Han**'ın sertliğinden askeri in-
cinmişti. Askerine haylı insafsızlığı vardı. Gördü-
15 ler ki hal böyle oldu. Savaş cephesinde her tara-
fın, her memleketin beğleri yüz döndürdüler. Saf-
lar bağlanıp alaylar düzülmüşken, karşı karşıya
18 gelinip kösler savaş havası çalarken ansızın **Ta-**
tatar çerisi hain oldu. **Tatarlar**'ın beğinin oğlu var-
dı. Evvelce **Temür Han**'ın yanında imiş. Hemen
21 **Temür Han**'ı gördü. Kaçıp **Temür Han**'ın yanına
gitti. **Erzincan Beği Tahratan Beğ** dahi **Artana**
Beğ'in kardeşinin oğludur, o dahi **Temür Han**'a
24 döndü. **Germiyanoglu** askeri ve **Menteşe**, **Aydın**,
Saruhan, **Hamideli** askerleri sancağı ile kaçıp **Te-**
mür Han yanına gittiler. Zira hepsinin beğleri
27 **Temür Han**'ın yanında idi. Her biri kendi beğle-
rine dönüp durdular.

(74) Onun askeri tertibatının aynını yaptı demek istiyor.

Yıldırım Han'ın kalan askeri dahi alaylarını bozup dağıldılar. Her biri bir tarafa gitti. **Anadolu Beğleri** dahi rasgele döndüler. **Vilukoğlu** dahi önce cengetti ise de olmadı. Gördü ki hal başka şekil aldı, **Vilukoğlu** dahi çerisini aldı. Bir tarafa yürüyüverdi. **Sultan Mehmed Çelebi** dahi **Amasya Çerlisi**'yle bir tarafa gitti. **Mustafa Çelebi** dahi babasından ayrıldı. Çeri içinde belirsiz oldu.

Veziri Ali Paşa ve kalan beğler, paşalar ahvali görüp **Emir Süleyman**'ı aradan aldılar. Bir tarafa çıktılar, gittiler. **Yıldırım Han** kendi alayı ile yalnız kaldı. **Yeniçeri**'siyle ve **Kapı Halkı** (75) ile kaldı. Sonunda gördüler ki, hal böyle oldu, onlar dahi çaresiz olup **Temür**'e tâbi oldular. **Yıldırım Han**'ı tutup esir edip **Temür Han**'a ilettiler (76).

Temür Han, **Yıldırım Han**'ı görüp istikbal edip karşı gitti. Saygı ile atından indirip kendi otağına iletti. İki bir haliçe üzerinde oturdular. Konuştular. Aralarında çok sözler geçti.

Sonunda **Temür Han** her memleketi evvelki beğine verdi. **Temür Han** umardı ki **Yıldırım**

(75) «Kapı Halkı» Osmanlılar'da bilhassa «Hassa Askeri» anlamında deyimdir.

(76) Metindeki ifadededen «Yıldırım»ı tutup **Temür**'e götürülenlerin Çağataylılar mı, yoksa **Temür**'e teslim ve tâbi olan Osmanlılar mı olduğu kesin şekilde anlaşılmıyor. *Bayazıt*'ın kendi adamları tarafından tutulup **Temür**'e teslim edildiğine dair diğer Osmanlı kaynaklarında hiçbir imâ yoktur.

Han'ın oğullarından biri gelse de memleketi ona bıraksa diye. Ama oğullarından kimse gelmedi.

- 3 **Temür Han** dahi **Osmanlı ülkesi**'ni **Tatar Begleri**'ne bağışlamaya kasetmişti.

Bu sırada **Temür Han** ve **Yıldırım Han** ikisi
6 de **Dentzli** (77) şehrinde hamama girdiler. Bir kurnada yundular. **Temür Han**: «Hey **Yıldırım Han**! Sana bir سوالim vardır. Doğrusunu söyle»
9 dedi. **Yıldırım Han**: «Buyurun» dedi. **Temür Han** dedi ki: «Hüküm Allah'ındır. Kudret böyle yüz gösterdi. Eğer ben bu vartaya düşsem sen beni
12 nice ederdin?». **Yıldırım Han**: «Eğer sen düşsen ben seni bir demir kafese koyardım» dedi. **Temür Han**: «Hey Han! Yaman söyledin» dedi. Bu-
15 yurdu. Hemen bir demir kafes yaptırdı. **Yıldırım Han**'ı o kafese koydu. Bir deveye yükletti. Gitti. **Yıldırım Han** gayet duygulu (78) ve sert tabiatlı
18 idi. O sert tabiat yüzünden kişinin başına çok hal gelir.

(77) Bu kelime metinde «Donuzlu» şeklinde, yani şehrin eski adı ile geçiyor.

(78) Metinde «gönüllü». Bunu «duygulu» diye çevirmeyi doğru buldum. Tabii bu kafes hikâyesinin aslı, esası yoktur.

beyit

- Dil nice kim dek dura, baş sağ olur.
 3 Deprenicek dil yürük bir dağ olur (79).

- Gâh gâh **Temür Han** gelip **Yıldırım Han**'ın hatırını sorardı. Bir vakit geldi, gördü ki **Yıldırım Han** gayet kederlidir. **Temür Han** dedi ki: «Hey Han! Niçin kederlendin? Bu iş Hakkın kudretidir. Kederlenmek olmaz.» **Yıldırım Han** dedi ki: «Hey Han! Hakkın işi böyle yüz gösterdi. Emir onundur. Mâdem ki iş böyle oldu, eğer kabul edersen senden bir dileğim vardır.» **Temür Han**: 12 «Kabul edeyim, söyle» dedi. **Yıldırım Han** dedi ki: «Senden dileğim budur ki benim ocağımı söndürmeyesin. Bugün bana ise yarın sanadır. **Tatar Askeri**'ni bu memlekette bırakmayasın. Birlikte alıp gidesin» dedi. **Yıldırım Han** ağladı. **Temür Han** kerem sahibi kişiydi. Kendisinin başına da çok iş gelmişti. **Yıldırım Han**'ın ağladığını 18 görüp çok acıdı. Dedi ki: «Hey Han! Doğru söylersin. Bugün ne edersem yarın bana onu eder-

(79) Bu beyitteki «dil»i hem Türkçedeki anlamı ile, hem de Farsça «gönül» demek olan «dil» diye anlamak mümkündür. İkinci mısradaki «yürük» (= yürüyen) kelimesini de «yürek» diye okumak kaabilirdir. Yine ikinci mısradaki «dağ» Farsça «yara» anlamındaki «dağ» olarak da kabul edilebilir. Beytin bugünkü Türkçesini şöyle anlamak lâzım: Dil ne kadar uslu durursa baş sağ olur. Yaramazlık edince yürüyen bir dağ olur (yani ezer). Yahut: Dil deprenirse (= yaramazlık ederse) yürek bir yara olur.

ler. Dileğini kabul ettim» deyip **Tatar Askeri**'ni aldı. Kendisiyle birlikte götürdü. **Temür Han** 3 umardı ki **Yıldırım**'ın oğlanlarından biri gele, memleketi ona ısmarlaya idi. Gelmediler.

Temür Han, Kırşehir, Sivrihisar ve Beğpazarı'nı **Karamanoğlu**'na verdi. 6

Kastamonu, Çankırı, Kalecik ve Sinob'u İsfendiyar'a verdi ve o yıl **Temür Han, Anadolu**'da 9 kışlayıp çerisini her tarafa gönderdi. Kendi gelip **Bursa** şehrini talan etti. **Yıldırım Han**'ın **Bursa**'da ne kadar hazinesi varsa bularak toplayıp 12 aldı. **Anadolu**'yu harap etti. Çok kıtlık oldu.

Temür Han kışı kışladı. Yazın geri, kendi ülkesine gitmek diledi. **Yıldırım Han**'ı birlikte alıp 15 gitmeyi kurmuştu. «Ben seni **Semerkand**'a iletirim. Oradan geri seni memleketine gönderirim» dedi. **Yıldırım Han** dedi ki: «Ben oraya gitmeyi 18 istemem. Benim burada kaydımı gör. Her nice bilirsen eyle» (80). Bu söz üzerine kaldı.

Yıldırım Han gayretli (81) kişiydi. O zaman 21 yüzüğünün taşında zehir vardı. Gayretinden hazırlamıştı. Orada kendi kaydını gördü. Allah

(80) «Kaydımı gör» demek «beni öldür» anlamında deyimdir.

(81) «Gayretli» o zamanki tabirle «haysiyetli», «gururlu» demektir.

rahmetine vardı. Ulu rahmet olsun. Bu iş hicretin 804'ünde oldu (82).

Yıldırım Han'ın ömrü 60 yıld. 15 yıl beğlik eyledi. **Yıldırım Han** merhumun 6 oğlu oldu idi. Birisi savaş cephesinde kaybolup 5 oğlu kaldı: 6 **Birisi Emir Süleyman**, birisi **Mehmed Han**, birisi **İsa**, birisi **Musa**, birisi de **Kasım**. **Kasım** küçük-tü.

9 Orada ki beğ (83) böyle oldu, **Emir Süleyman**'ı, **Veziiri Ali Paşa** ve **Hasan Ağa** ve **İnebeği Subaşı** alıp **Rumeli**'ne gittiler. Gelip **Edirne**'de 12 oturdular.

Sultan Mehmed, **Amasya**'da idi. Hiç hareket etmeyip oturdu.

15 **İsa** ve **Musa Çelebiler** birbirlerini kovalayarak **Karası Ell**'ne vardılar. Sonunda **Musa Çelebi**, **İsa Çelebi**'yi aradan kaldırdı. Kendi kaldı. Ge- 18 lip **Bursa**'da oturdu.

Emir Süleyman bunu işitti. **Rumeli**'nden geçip **Bursa**'ya vardı. **Musa Çelebi** kaçtı. **Karaman**'a 21 gitti. **Karamanoğlu** yanında kaldı. **Emir Süleyman** da bunu işitip kızkardeşi **Fatma Hatun**'u

82) *Hicretin 804'ü milâdî 11 Ağustos 1401 — 31 Temmuz 1402 arasındır.*

83) *«Beğ»den maksat Yıldırım'dır. Osmanlı Padişahlarının resmî unvanı «beğ»dir. Sultan ve padişah gibi ta-birler daha sonra çıkarılmıştır.*

ve küçük kardeşi **Kasım Çelebi**'yi **Istanbul Tekfürü**'ne rehin bıraktı. Tekfür'le barış yaptı. **Emir Süleyman** geri **Rumeli**'ne geçip tahta oturdu hicretin 805'inde (84).

Emir Süleyman'ın tahta geçtiğini **Amasya**'da **Sultan Mehmed** işitti. **Emir Süleyman**'a haber gönderdi: «Babamız gittiye emrem (85), ulu kardeşim sağ olsun» diye hediyeler gönderdi. **Emir Süleyman** dahi ona köleler gönderdi. Barıştlar (85).

Emir Süleyman, **Karamanoğlu**'na haber gönderdi. «Kardeşim **Musa Çelebi**'yi koyuvermesin» diye barış yaptı. **Musa Çelebi** bunu işitip **Karaman**'dan kaçtı. **İsfendiyaroğlu**'na vardı. **Emir Süleyman** dahi bunu bildi. **İsfendiyaroğlu** üzerine yürüdü. **Göynük** yanında su kenarına kondu. Bahardı. Sonra kış geldi. O konaktan geçmedi. O yerde kışladı. Bir büyük kavak ağacı vardı. Onun dibinde içkiyle vakit geçirdi. Şimdi o Elde o kavak ağacı meşhurdur. Ona «**Beğ Kavağı**» derler.

Emir Süleyman, **Ali Paşa**'nın bedava şarabıyla içkiye düşmüşken **İsfendiyaroğlu**, **Musa Çelebi**

(84) Hicretin 805'i milâdi 1 Ağustos 1402 — 20 Temmuz 1403 arasındır.

(85) «Emre» aġabey demektir.

(86) Bu ifade ile **Emir Süleyman**'ın resmen **Osmanlı Pađıšahu olduđu anlatılmıš oluyor.**

- bi'yi gemiye bindirdi. **Sinob** şehrinden **Eflak**'a gönderdi. O vakit **Eflak Ell'nin Beği Mirçi Kâfir**'di.
- 3 **Musa Çelebi**, **Mirçi Kâfir**'in yanına vardı. **Mirçi** dahi ona asker verdi. **Silistire**'den **Rumell**'ne geçti. **Rumeli Beğleri** dahi bildiler ki **Emir Süleyman**
- 6 zevkle meşguldür, memleketten yüz döndürmüştür. **Beğler** dahi ondan yüz çevirdi. **Musa Çelebi**'ye haber gönderdiler. **Rumeli Tovcuları** (87)
- 9 **Musa Çelebi**'yi alıp doğru **Edirne**'ye getirdiler. Zira evvelden **Tovcular** bunu işittiler ki babası **Yıldırım Han** zamanında **Akıncı** beği idi. **Tovcılar**'la alışmıştı. O sebepten bütün **Tovcular** yanına geldiler.

- Emir Süleyman**'a **Musa Çelebi**, **Rumell**'ni aldı diye haber oldu. **Emir Süleyman** dahi mahmurlukla uykudan uyanır gibi kalktı. «**Musa** benim Elimde ne yapıyor» dedi. Oradan geçti. **Anadolu** askeriyle **Gelibolu**'dan geçip doğru **Edirne**'ye geldi. **Emir Süleyman**, **Edirne** bölgesine konmuşken **Musa Çelebi** ansızın erişti. Cengettiler.
- 21 Devlet **Emir Süleyman**'dan yüz döndürmüştü. Sonunda **Emir Süleyman** kaçtı. Bir köye vardı ki adı «**Dövençli**» (88) dir. O köy halkı **Emir Süley-**

(87) Bazı Osmanlı tarihlerinde «*Tovacı*», «*Duvica*», «*Toycac*» şekillerinde de yazılan bu kelime bir asker sınıfidır ve buradaki ifadeye göre Akıncılar'dan bir zümredir.

(88) Eski harflerin özelliğine göre «*Döğünçlü*» veya «*Düğünçlü*» diye de okunabilir.

man'ı bulup öldürdüler. **Emîr Süleyman**, Allah rahmetine vardı. Rahmeti bol olsun. Yedi buçuk yıl beğlik eyledi.

beyit

Emîr Süleyman'a gör çarh (89) neyledi;
Şöyle gitdi kim cihâna gelmedi (90).

Ondan sonra **Musa Çelebi** tahta geçip padişah oldu hicretin 813'ünde (91). **Musa Çelebi** o köy halkını getirip «niçin benden izinsiz kardeşimi öldürdünüz» diye oğlu ile, kızı ile yaktı.

Rumeli'nde Musa Çelebi, Kör Şahmelik'i vezir edindi. **Mihaloğlu Mehmed Beğ'e Rumeli Beğlerbeğliği**'ni verdi. **Sınavna Kadıoğlu'na** Kazaskerlik verdi. **Azap Beğ'e** (92) Sancak Beğliği verdi. Her sancağı kendi kullarına verdi.

(89) «Zaman» veya «dünya» anlamında Farsça kelime.

(90) Birinci mısradaki vezin bozuk olduğu için herhalde tahrif olunmuştur. İkinci mısra «fâilâtün fâilâtün fâilün» vezindedir.

(91) Hicretin 813'ü milâdi 6 Mayıs 1410 — 24 Nisan 1411 arasındadır.

(92) «Azap» kelimesinin kişi adı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu sebeple bu adın «Azap Beği» şeklinde unvan olması, yani Azapların kumandanı anlamına gelmesi kuvvetle muhtemeldir.

Emir Süleyman'ın bir oğlu ve bir kızı kaldı. Kaçıp **Istanbul**'a girmişlerdi.

3 Bir taraftan **Vidin** düşman olmuştu. **Musa Beğ** gidip o tarafı aldı. **Pıravadi** ve **Madar**'ı dahi aldı. Oradan geçip **Sırbistan**'a vardı. **Köprülü**'yu
6 ve **Ohçabolı**'yu aldı. **Musa Beğ** durmadan Eller, memleketler açmaya başladı. Her tarafa akın sa-
9 lar, kendi de birlikte giderdi. Zaman zaman da **Istanbul** önünü keserdi. Bu sebeple kapısını ka-
12 pıttı. Gelip **Silivri**'ye vardı. **Silivri**'de cengeder-
ken **Kör Şahmelik** bir gece kaçtı. **Istanbul**'a gir-
di. **Musa Beğ** bundan kuşkulandı. Döndü. Oradan
geçti. **Edirne**'ye geldi. Göre ki bu dünya ne yüz
gösterdi.

15 Bu taraftan **Sultan Mehmed**, **Amasya**'da du-
rurken işitti ki **Musa**, **Rumeli**'nde müstakil beğ
oldu, **Sultan Mehmed** dahi sabredemedi. Yavaş
18 yavaş **Bursa**'ya indi. Asker topladı. **Bursa** halkı
karşıladılar. **Sultan Mehmed**, **Bursa**'da tahta ge-
çip oturdu. **Emir Süleyman**'ın hükmettiği yerlere
21 **Sultan Mehmed** hükmetti. Diledi ki **Rumeli**'ne ge-
çe, kardeşi ile cengede.

24 **Sultan Mehmed**'e **Bayazıd Paşa** vezirdi. **Sul-
tan Mehmed**, **Bayazıd Paşa**'ya: «**Rumeli**'ne geç-
meye tedbir bulun. Nereden geçelim» dedi. O va-
kitten **Kör Şahmelik**, **Istanbul**'dan çıkıp **Sultan**
27 **Mehmed**'e geldi. **Bayazıd Paşa**: «**Kör Şahmelik**'i
çağırırım. Görelim ne der» dedi. Vardılar, **Kör**
Şahmelik'i çağırıldılar. Geldi. «**Padişahın Rumeli**'-
30 ne geçmesi nereden doğru olur» dediler. **Kör**

3 **Şahmelik** dedi ki: «**İstanbul Tekfürü**'ne adam salın. Onunla sulh edelim. Oradan gayrı yerden geçmeye imkân yoktur. Zira **Gelibolu** geçidi **Musa Beğ** elindedir. **Musa Beğ**'in adamları orada duruyor. Geçilmez.»

6 Vardılar **Gebze Kadısı Fazlullah**'ı elçiliğe gönderdiler. **Fazlullah**, **Tekfür**'le gayet dosttu. Geldi. **Tekfürle** anlaşma yaptı. Sultan dahi **Bursa**'dan
9 göçtü. **Tekfür** gemiler hazır etti. **Sultan Mehmed**'i **Rumeli**'ne geçirdiler.

12 **Musa Beğ** işitti ki kardeşi **Sultan Mehmed** gelir. **Musa Beğ**, **Edirne**'den göçtü. **Sırp Eli**'ne vardı. Bu taraftan **Sultan Mehmed** dahi **İnceğiz**'e geldi. **Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ** karşıladı. Buluş-
15 tular. **Mıhaloğlu Yahşi Beğ** dahi geldi. **Mıhal**'ın kendisi **Musa**'nın beğlerbeğisi idi. Oğlunu gönderdi, kendi gelmedi. Velhasıl **Sultan Mehmed**,
18 **Edirne**'ye geldi. Bütün beğler **Musa**'dan yüz döndürdüler, kaçtılar. **Sultan Mehmed**'e geldiler. **Musa Beğ**'in yanında yalnız **Akıncılar** kaldı.

21 **Sultan Mehmed**, **Edirne**'den göçtü. Varıp **Samako**'da **Musa** ile karşılaştılar. Uğraştılar. Sonunda **Sultan Mehmed**, **Musa**'yı yendi. **Musa** kaç-
24 tı. Kaçarken atı bir çamura çöktü. **Musa**'nın bir terzi kulu vardı. **Saruca** derlerdi. Meğer **Musa**'nın atını sinirlemiş (93). **Musa** attan yıkıldı. **Saruca**

(93) «Sinirlemek», atın bacak sinirlerini keserek çökertmek.

tutup **Musa'yı Sultan Mehmed'e** getirdi. O gün,
akşam vakti **Musa'nın** kaydını gördüler. Hak em-
3 rine vardı.

beyit

6 Gitdi **Mûsâ** cihandan, devşürdi raht.
Değdi **Sultan Mehmed'e** tâc ile taht (94).

Sonra **Musa Beğ'in** ölüsünü, **Bursa'ya**, baba-
sı **Yıldırım Han** yanına getirdiler. **Musa Beğ** üç-
9 buçuk yıl beğlik etti. **Edirne'de Eski Cami'yi** ya-
pıp yapısını yer yüzüne çıkarmıştı. Sonra gelip
Sultan Mehmed tamamladı. Bedesten ve çevre
12 dükkânlarını yaptırdı. **Eski Cami'ye** vakfetti. **Es-
ki Cami, Sultan'ın** hayıdır.

Biz gelelim geriye: Bu taraftan **Mihal Beğ'i**
15 tuttular. **Tokat'ta Bidevi Çardağ'a** (95) gönderdi-
ler. Hapsettiler. **Sınavna Kadıoğlu Şeyh Bed-
reddin'i** oğlu ile, kızı ile **İzniğ'e** gönderdiler. 1000

(94) *Bugünkü Türkçesi: Musa, yol levazımını devşirdi (= topladı), cihandan gitti. Taç ve taht Sultan Mehmed'e değdi (= nas'ib oldu). Bu beyitte de ikinci mısra fâilâtün fâilâtün fâilün vezninde olduğu halde ilk mısrada vezin bozuktur.*

(95) *Öteki Osmanlı kroniklerinde bu yerin adı hem «Bidevi», hem de «Bedevi» okunabilecek şekilde yazılmıştır.*

akça ulûfe (96) verdiler. **Şeyh Bedreddin**'in başka bir menâkıbı vardır. Burada söylemek olmaz.
 3 **Musa**'nın bir kulu vardı. **Azap** derlerdi. Kaçtı. **Eflak**'a gitti. **Anadolu** ve **Rumeli** bütünüyle **Sultan Mehmed**'in oldu. Tahta geçip padişah oldu hicretin
 6 816'sında (97). Sonra **Sultan Mehmed** her tarafa mektuplar gönderdi. Elçileştiler. Barışlar yapıldı. Yalnız **Karamanoğlu**'ndan gelmedi. Zira
 9 **Sultan Mehmed**, **Musa** ile çarpışırken **Karamanoğlu** hareket edip **Sivrihisar**'a geldi. Oradan çıktı. Memleketleri yıka boza **Bursa**'ya geldi.

12 **Hacı Ivaz Paşa** o vakit **Bursa Beği** idi. **Bursa** halkını getirip danıştı. **Karamanoğlu** geliyor diye muhasara hazırlığı gördüler. Zenginler mal ve
 15 eşyalarıyla hisara girdiler.

Karamanoğlu gelip **Pınarbaşı**'na kondu. Lâğım kazdırdı. Böylece **Pınarbaşı Suyu**'nu akıtıp
 18 hisarı alacaktı. **Ivaz Paşa** bunu duydu. Bir gece lâğım kazanları yaktı, öldürdü. Bunlar böyle vururken **Musa**'nın ölüsünü **Kaplıca**'ya getirdiler.
 21 **Karamanoğlu** onu gördü. Kaçtı. Geri, kendi Eline gitti.

(96) «Ulûfe» Arapça bir kelime olup Osmanlılar'da önce asker maaşı yerinde kullanılmıştır. Burada doğrudan doğruya «aylık» ve «maaş» anlamında kullanılıyor.

(97) Hicretin 816'sı milâdi 3 Nisan 1413 — 22 Mart 1414 arasıdır.

Sultan Mehmed bu haberi işitti. Bu tarafta olan beğlerle barış yaptı. **Rumeli Çerisi**'ni ve **Anadolu Çerisi**'ni topladı. **İsfendiyaroğlu, Hamidoğlu, Germiyan, Mentеше ve Aydın Eli Çerisi**'ni de birlikte alarak **Karamanoğlu** üzerine yürüdü.

Akşehir'e vardılar. Halk şehiri verdi. Sonra **Konya'ya** vardı. **Karamanoğlu** karşıladı. **Konya Ovası**'nda savaştılar. Sonunda **Karamanoğlu** çerisi yenildi. **Karamanoğlu Mehmed Beğ** ve büyük oğlu **Mustafa Çelebi** tutsak edildi.

Sonunda barış yaptılar. **Sultan Mehmed, Akşehir, Sivrihisar, Niğde, Seydişehir, Okluk, Kırşehir ve Beğşehir**'ni geri verdi. **Karamanoğlu**'na hik'at giydirdi. Ülkesini verip geri gönderdi. **Osmanlı Hanedanı** bir sağlam, iyilik edici ailedir ki **Karamanoğlu, Bursa** gibi ulu şehiri yakmışken onun suçuna bakmayıp böyle cömertlik ettiğinden **Hak Taâlâ** dahi onların yüce himmetleri berekâtı ile zürriyetlerini kesmez, bu sebepten memleketleri mamur olur. Dünya durdukça inşaallah soyları eksik olmayıp memleketleri mamur ola.

Karamanoğlu, Osmanoğlu Mehmed Han'dan bu iyiliği görüp hayran kaldı. Dualar etti. **Sultan Mehmed** oradan geçip yine **Bursa'ya** geldi. Oğlu **Sultan Murad Çelebi, Amasya'da** idi. **Bursa'da** birkaç gün durup oradan **Edirne'ye** geldi. **Eflak Eli düşman** olmuştu. Ona geçmek istedi. **Karamanoğlu**'ndan ve **İsfendiyaroğlu**'ndan çeri istedi. Onlar dahi verdiler. Oğullarını da birlikte gönderdiler.

Sultan Mehmed, Tuna kıyısına geldi. Kendisi orada durdu. Yergök Hisarı'nı yaptı. Akıncılar gönderdi. Onlar Eflak Eli'ne seğirtip büyük doyumlukla geldiler. Sonra Eflak Beği ile barış yaptı. Eflak Beği haraç vermeyi kabul edip itaat etti. Oğlunu Devlet Kapısı'na gönderdi hicretin 817'sinde (98).

Sultan Mehmed devletle Rumeli'nden geçip Anadolu'ya vardı. Samsun'u aldı. Gelip giderken yolda İskilib'e (99) uğradı. Kalabak Tatar evlerini oradan Rumeli'ne göçürdü. Filibe yöresini, Konuş Hisarı'nı ve yöresini ve o tarafları doldurdu. O Tatar evlerinin Minnetoğlu Mehmed Beğ derlerdi bir beği vardı. O da o sebeple bir imâret ve bir kervansaray yaptırdı. O yerleri mamur etti. Orada kaldı.

Biz gelelim geriye: Garip bir kıssa vardır. Gerçi burada gerekmezdi ama yeri geldi: Sımvana Kadısoğlu Şeyh Bedreddin kazaskerken bir kethüdası vardı. Ona lakabı ile Börklüce Mustafa derlerdi. Sımvnaoğlu şeyh iken has müridi Börklüce Mustafa idi. Karaburun'a varıp şeyh oldu. Türlü türlü fesatlara başladı. Haylı mürâfîlik

(98) Hicretin 817'si milâdi 23 Mart 1414 — 12 Mart 1415 arasındır.

(99) Esas nushada «İnegöl». Fakat diğer nushada ve başka Osmanlı tarihlerinde hep «İskilib»dir. Zaten Samsun'a giderken de uğradığı yer İnegöl olamaz, elbette İskilib'dir.

eyledi. **Aydın Eli**'ni kendine döndürdü. Her türlü tertipler kurdu. Hâşâ, kendine peygamberim diye
3 inandırdı.

Bu taraftan dahi **Şeyh Bedreddin, İznik**'te oturmuşken **Börklüce Mustafa**'yı işitti ki işi iler-
6 lemektedir, mel'un Şeytan, gönlüne kuruntu dü-
şürdü. İçi içine sığmayıp harekete geçmek istedi. Takdirde olsa gerekti. Zevk ü safa etmek istiyor-
9 du (100). Vardılar, **Şeyh Bedreddin**'i memleket-
ten sürdüler. Yanına adamlar verip **Samsun**'a ka-
dar götürdüler, kovdular.

12 **Şeyh Bedreddin, İsfendiyaroğlu**'na vardı. Ora-
da dahi durmayıp **Kefe**'ye geçti. Oradan dolaşıp
Eflak Eli'ne çıktı. Bu taraftan dahi **Börklüce Mus-
15 tafa**'nın **Şeyh** ile ittifakı vardır dediler. **Sultan
Mehmed** dahi veziri **Bayazıd Paşa** ile oğlu **Sultan
Murad**'a **Anadolu Askeri**'ni koşup **Börklüce Mus-
18 tafa** üzerine gönderdi. Varıp **Karaburun**'da kar-
şılaştılar. Arada haylı cenk oldu. Çok adam öldü.
Sonunda **Börklüce**'yi yendiler. Kendisini tutup
21 paraladılar. O hiyleye uyan sofilere de kırdılar. O
memleketi zaptettiler .Padişahın kullarına tınar
olarak üleştirdiler. **Bayazıd Paşa, Sultan Murad**'-
24 la **Manisa**'ya geldi. O sırada **Sultan Murad, Ma-
nisa**'da otururdu.

(100) Metinde: «semâ'ı, safâsı olsa gerekdi». «Semâ'» der-
vişlerin raksı olduğuna göre müellif, bunların oynayıp eğlenmek istediklerini anlatmak istemiş olmalıdır.

3 Sonra bu taraftan **Dorlak Hû Kemal** derler
 6 birisi çıktı. O dahi çok mürid ve dost edindi.
 2000'den ziyade oldular. Onlar dahi bir tayfa olup
 6 gürültüyle memleketlerde gezerlerdi. Onlar dahi
 6 türlü fesada başladı. Dinsizcesine haylı mürâilik-
 6 ler eylediler. **Aydın Eli**'ni ve o tarafları azdırdı-
 6 lar. Onun üzerine de asker gönderdiler. Varıp onu
 6 dahi tuttular. Astılar. Ona uyanları dağıttılar.

9 Bu taraftan **Sultan Mehmed, Serez** tarafına
 9 vardı ki **Selânik** üzerine düşe. Beri yandan **Şeyh**
 12 **Bedreddin, Eflak Eli**'ne geçmişti. **Eflak Eli**'nden
 12 gelip **Silistire**'den geçerek **Ağaç Denizi**'ne (101)
 12 geldi. Oradan her tarafa birkaç sofî gönderdi.
 15 «Padişahlık benimdir. Taht bana aittir. Subaşılık
 15 ve Sancak isteyen gelsin» diye haber saldı. «**Ay-
 15 dın Eli**'nde **Börlükce Mustafa** benim hizmetkâ-
 15 rımdı. Yanlış hareket etti» dedi.

18 **Şeyh, Ağaç Denizi**'nden çıktı. Çok kişiler ona
 18 uydu. Maiyeti çoğaldı. Bedbaht sofiler, kazasker-
 18 ken tımar verdiği erler ve **Tovacılar** hep yanına
 21 toplandılar. Fakat gördüler ki, bunun işinde ha-
 21 vır yoktur, hepsi dağıldı, gitti.

24 **Serez**'de **Sultan Mehmed**'e haber verildi. **Sul-
 24 tan Mehmed, Kapıcıbaşı** ile 200 kişi gönderdi. Ge-
 24 lip **Zağra**'da tuttular. **Serez**'de **Sultan Mehmed**'e
 27 ilettiler. **Mevlânâ Haydar** derlerdi bir ulu bilgin
 27 vardı. **Acem Eli**'nden gelmişti. **Şeyh** ile haylı tar-

(101) «Ağaç Denizi», bugün «Deliorman» dediğimiz bölgedir.

- tıştılar. Arada çok sual ve cevap geçti. Nihayet **Mevlânâ Haydar**'ın sözü üstün geldi. Fetva verdi:
- 3 «Kanı helâl ama malı haram» dedi. Sonra **Şeyh**'in kendisi de bu fetvaya uygun fetva verdi. İkisinin ittifakı ile **Serez**'de bir yerde astılar. Orada bir
- 6 mezara gömdüler. Hicretin 820'si idi (102).

- Sultan Mehmed** oradan döndü. **Bursa**'ya vardı. Orada bir büyük imâret yaptırdı. Ona birkaç
- 9 köyü vakfetti. **Edirne**'deki **Eski Cami**'yi dahi tamamladı.

- Bu arada bir nice de sefer etti. Sonunda, ge-
- 12 lip **Edirne**'de öldü. Ulu rahmet olsun. Hicretin 824'ü idi. Ömrü 74 idi (103). O vakit vezirleri **Ivaz Paşa**, **İbrahim Paşa** ve **Bayazıd Paşa** idi **Bayazıd**
- 15 **Paşa**'yı **Mustafa Çelebi** boğazladı. Şimdi türbesi vardır. Orada yatar.

- Sultan henüz ölmeden vasiyet etmiş, «**Sultan**
- 18 **Murad**'ı tahta geçirin» demişti.

(102) Hicretin 820'si milâdi 18 Şubat 1417 — 7 Şubat 1418 arasındır.

(103) Hicretin 824'ü milâdi 6 Ocak 1421 — 26 Aralık 1421 arasındır. Çelebi Sultan Mehmed'in 74 yaşında öldüğü doğru değildir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber ihtiyarlık yaşına gelmeden öldüğü muhakkaktır. 74 yerine doğrusunun 44 olması kuvvetle muhtemeldir.

3 **Çeşnigirbaşı Alvan Beğ'i** (104) **Amasya'ya** gönderdiler. **Sultan Murad'ı** getirmeye. **Sultan Mehmed'in** 4 oğlu ve 7 kızı vardı. **Vezirleri** bir yere gelip **tedbirler** aldılar. **Yeniçeriler'i** **Anadolu'ya** gönderdiler. Sonunda **Sultan Murad, Bursa'ya** geldi. **Sultan'ın** ölüsünü 40 gün sakladılar. Sonra ortaya **çıkınca Bursa'ya** ilettiler. **Sultan Murad** dahi tahta **geçti, oturdu.**

9 **Âlem** karmakarışık olmaya başladı: **İzmiroğlu, Menteseoğlu, Aydınoğlu, Saruhanoğlu** ve **Hamidoğlu** başkaldırdılar. İşler **kötüleşti.**

12 **Sultan Murad, Bursa'da** otururken **Selânk'ten Düzme Mustafa** adlı birisi çıktı. «**Yıldırım Han'ın** oğluyum» dedi (105). **Vardar Yenicesi'ne** geldi. **Evrenüs Beğ oğulları** onun yanına gittiler. **Serez'e** vardı. Oradan geçip **Edirne'ye** geldi. Onu dahi **verdiler.**

(104) *Bu isim «elif» harfi ile yazıldığı için «Alvan» okuduk. Arapçada «ayn» harfiyle yazılan ve «unvân» veya «övünme» anlamına gelen ve «ulvân» okunan bir kelime vardır. Belki bu isim o Arapça kelimenin yanlış imlâlı bir şeklidir.*

(105) «Düzme Mustafa» denilen adam gerçekte Yıldırım'ın oğludur. *Ankara Savaşında, kardeşi Musa ile birlikte babalarının yanında sonuna kadar çarpışıp tutsak düşmüştür. Bu bakımdan bu iki şehzade Yıldırım'ın en kahraman oğullarıdır. Fakat sonra talih kendilerine yâr olmamıştır. Zaten düzmece bir şehzade olsaydı bunca Rumeli beğleri onun yanında toplanmazdı. Mustafa ve Musa Çelebiler'in sonradan beğleri tarafından terk olunması aşırı sertlikleri yüzündendir.*

O sırada **Sultan Murad'a** haber verildi. **Sultan Murad, Bayazıd Paşa'yı Rumeli'ne** gönderdi. **Bayazıd Paşa, Edirne'ye** gelince o dahi **Düzme Mustafa** tarafına geçti. O da **Bayazıd Paşa'yı** vezir edindi. **İzmiroğlu Cüneyd Beğ** geldi. O da **Mustafa** tarafına geçti. **Rumeli'nin Yayalar'ını Müsellem** (106) ettiler. Bazılarına ellişer akça harçlık verdiler. Şimdiki zamanda askere giden kişiye ellişer akça vermek usulü o zamandan kaldı.

Azap Beğ derlerdi, bir beğ vardı, **Azap'ı** çağırtdı. **Azap** (107) topladı. Göz yumdular.

Edirne'den çıktılar. **Sazlı Dere'de** konakladılar. Orada **Bayazıd Paşa'nın** hiylesini duydu (108). Tepeledi.

Mustafa'nın fikri bu idi ki **Bursa'ya** vara. **Gelibolu'dan** geçti. Vardı. **Ulubad Köprüsü'nün** beri tarafına kondu. **Sultan Murad Han** bunu işitip vezirleri **İbrahim Paşa** ve **Ivaz Paşa** ile **Temürtaş Beğ** oğulları **Umur Beğ, Oruc Beğ** ve **Ali Beğ** ile toplanıp tedbir düşündüler. **Mihaloğlu Ali Beğ'i** **Tokat'ta** hapisten çıkardılar. **Sultan Murad'a** getirdiler. **Sultan Murad** ve Paşalar **Bursa'dan** kalktılar, **Ulubad Köprüsü'ne** geldiler. **Sultan Murad,**

(106) *Yaya ve Müsellem, Osmanlı Ordusunda birer sınıftır.*

(107) *Azap da öyle. Azap Beğ, ise yukarıda da söylediğimiz gibi bir Azap kumandanının unvanı olsa gerektir.*

(108) *Bayazıd Paşa'nın Mustafa yanına Sultan Murad'ın casusu olarak geldiği anlaşılıyor.*

Ulubad Köprüsü'nü kesip köprü başında oturdu. **Mustafa** da köprünün öte başında oturdu.

- 3 En sonunda **Mıhaloğlu Ali Beğ** geldi. **Düzme**
Mustafa'nın çerisine geceleyin bağırdı. **Rumeli**
beğleri, Mıhaloğlu'nu sesinden tanıdılar. **Ulubad**
 6 **Suyu'nu** geceleyin atlarını yüzdürerek geçtiler.
Sultan Murad yanına geldiler.

- Düzme Mustafa** bunu görünce o gece kaçtı.
 9 **Turahan Beğ, Kümelioğlu Beğ ve Evrenüs Beğ**
oğulları, bütün Rumeli beğleri Sultan Murad ya-
 nına geldiler.

- 12 **Düzme Mustafa** kaçarak **Biga Suyu'na** geldi.
 Kadıya haylı para verdi. Kadı da onu **Gelibolu'ya**
 iletip öte yakaya geçirdi. **Düzme Mustafa, Gelibo-**
 15 **lu'da** oturup gemileri karaya çekti. **Sultan Murad**
 dahi gelip **Lapseki'de** oturdu. Nihayet **Sultan Mu-**
 rad'ı **Ece Ovası'nda** bir bezirgân gemisiyle geçir-
 18 diler.

- Mustafa, Sultan Murad'ın** geçtiğini öğrenip
Bolayır yolundan kaçıp **Edirne'ye** geldi. **Sultan**
 21 **Murad** onun ardınca geldi. Sonra **Mustafa** kaçtı.
 Varıp **Kızılağaç Yenicesi'nde** tuttular. **Edirne'ye**
 getirdiler. **Edirne'de** kale burcunda astılar.

- 24 **Sultan Murad Han** gelip **Edirne** tahtında
 oturdu hicretin 825'inde (109).

(109) Hicretin 825'i milâdi 26 Aralık 1421 — 14 Aralık 1422 arasıdır.

Sultan Murad'ın Mustafa adlı bir kardeşi vardı. O dahi **Anadolu**'da hayli işler etti. Sonunda
3 **Sultan Murad, Anadolu**'ya geçip **İznik**'te **Mustafa**'yı tutup kaydını gördü. Babası yanına gönderdi. Kendi **Edirne**'de oturdu.

6 Sonra **Eflak Eli**'ne sefer etti. **Tuna**'yı geçti. Akın verdi (110). **Eflak Eli**'ni talan eyledi. Büyük doyumluklarla geldiler. Gelip **Edirne**'de oturdu
9 hicretin 826'sında (111).

Sonra **Sultan Murad Han, Anadolu**'ya geçti. **İzmiroğlu, Mentеше, Aydın, Saruhan** ve **Hamid**
12 **Elleri**'ni fethedip geçerek yine **Eidrne**'ye geldi hicretin 827'sinde (112).

Sonra **Sultan Murad, Anadolu**'ya geçip **Kas-**
15 **tamonu**'ya ve **Sinob** üzerine vardı. **İsfendiyaroğlu** ile cengetti. **İsfendiyaroğlu** yenilip kaçtı. Sonra sulh edip kızını verdi. Düğünle **İsfendiyar Kızı**'nı aldı. **Bursa**'ya geldi. Oradan geçip **İstanbul** üzerine düştü. Bazıları derler ki: Kardeşi **Mustafa** o vakit sağdı. Gelip **Rumeli Çerisi**'yle cengederek bozulmuş, gitmişti.
21

(110) «Akın vermek», Akıncıların kol kol ayrılarak yağmaya çıkmaları izni demektir.

(111) Hicretin 826'sı milâdi 15 Aralık 1422 — 4 Aralık 1423 arasındır.

(112) Hicretin 827'si milâdi 5 Aralık 1423 — 22 Kasım 1424 arasındır.

- Sultan Murad, İstanbul üzerine düştükte Mustafa Çelebi gelip Bursa'yı kuşatırken Sultan**
 3 **Murad'a haber oldu. İstanbul üzerinden göçtü. Gelip İznik şehrinde Mustafa ile karşılaştı. Mustafa'yı yok edip ölüsünü babası yanına gönderdi.**
 6 **İzniğ'i fethedip o seferden gelip veziri İvaz Paşa'nın gözlerini çıkardı.**

- Lazoğlu Despot geberdi. Üngürüs gelip Güvercinliğ'i kuşattı. Alamadı. Rumeli Beğlerbeğisi Sinan Beğ, Uç Beğleri İshak Beğ ve Turahan Beğ, Akıncılar'ı toplayıp Güvercinlik üzerine gelen Üngürüs Kırallı'na baskın edip dağıttılar. Toplarını, tüfeklerini Tuna'ya döküp yağma ve talan ettiler hicretin 828'inde (113).**
 9
 12

- Sultan Murad sonra Anadolu'ya sefer etti. Ayasuluk Kalesi'ni fethedip İzmiroğlu Cüneyd Beğ'i tutarak kaydını gördü. Sonra geldi, Edirne'de oturdu hicretin 829'unda (114).**
 15
 18

Ondan sonra sefer etmedi. **Sakar Yaylağı'na** çıktı (115). Av avlayıp oturdu.

(113) *Hicretin 828'i milâdi 23 Kasım 1424 — 12 Kasım 1425 arasındır.*

(114) *Hicretin 829'u milâdi 13 Kasım 1425 — 1 Kasım 1426 arasındır.*

(115) *«Şakar» kelimesi kesin değildir. Bir nushada «sefer'i yaylağa çıktı» yani yayla seferine çıktı, yaylaya çıktı şeklindedir.*

Laz Eli'ne akın verdi. Yakıp yıkarak sayısız ganimet malıyla geldiler hicretin 830'unda (116).

- 3 Sonra **Güvercinliğ'i Sultan Murad Han** aldı ve **Laz Eli**'ni tamamiyle ele geçirdi. Kalelerini aldı ve **Despot Oğlu**'nu haraca kesti. **Vılukoğlu, Semendire**'yi yaptı hicretin 831'inde (117).

- 6 **Anadolu**'da **Yörgüç Paşa oğlu Hızır Beğ** varıp **Canik Eli**'ni fethetti. O vakit vezirleri **Mehmed**
9 **Ağa, Saruca Paşa** ve **İbrahim Paşa** idi. Sonra **Sultan Murad, Edirne**'de oturup **Çöke**'ye yaylağa çıktı.

- 12 **Halil Paşa**'nın babası **İbrahim Paşa** öldü. Oğlu **Halil Paşa** kazaskerken babası yerine vezir oldu hicretin 833'ünde (118).

- 15 Sonra **Sultan Murad** büyük ordu toplayıp gazâ-yi ekberdir diye **Selânik Kalesi** üzerine yürüdü. Büyük savaş oldu. Toplarla çevresini, yanlarını
18 yıktılar. Kâfirler itaat etmeyince «fi sebilillâh Hak yoluna yağma» deyip gaziler her taraftan hücum etti. Zorla, yağma ederek aldılar. Gayet çok
21 doyumluklar elde ettiler. Çevre ülkeyi dahi aldılar. Gaziler ganimet malıyla zengin oldular. Pa
24 dışah gelip **Edirne**'de oturdu hicretin 833'ünde (118).

(116) *Hicretin 830'u milâdi 2 Kasım 1426 — 21 Ekim 1427 arasındır.*

(117) *Hicretin 831'i milâdi 22 Ekim 1427 — 10 Ekim 1428 arasındır.*

(118) *Hicretin 833'ü milâdi 30 Eylül 1429 — 18 Eylül 1430 arasındır.*

Sonra **Sultan Murad** sefer etmeyip **Çöke Yaylası**'na çıkıp av avladı. **Murad Han oğlu Mehmed**,
 3 **Dimetoka**'da recep ayının 27'sinde cumartesi gününü doğdu. Veziri **Halil Paşa oğlu İbrahim Çelebi** ve **Emin Beğ oğlu Mehmed Çelebi** de bu yıl doğdular hicretin 834'ünde (119).

Sonra **Sultan Murad Han** sefer etmeyip **Sakar Yaylası**'na çıktı. O vakit akçalar kestirdi. Lodra
 9 gümüşü 260 üzerine kestirdi (120). **Edirne**'de **Eski Saray** içinde olan köşkü yaptırdı hicretin 835'inde (121).

12 Sonra **Sultan Murad**, **Edirne**'de oturdu. Şevval ayı sonunda, ikinci vaktinde güneş tutuldu. Dünya karanlık oldu. Yıldızlar görünüp bir kuyruklu yıldız doğdu. **Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ**, **Arnavut Eli**'ne varıp akın eyledi. İşler aksi gidip **Berzeşek** (122) üzerinde **Ali Beğ** bozguna uğradı.
 15 Müslümanlara bunun gibi hâdise oldu ki Hakkın
 18

(119) Hicretin 834'ü milâdi 19 Eylül 1430 — 8 Eylül 1431 arasındır. Fatih'in doğumu ise 7 Nisan 1431'e raslamaktadır.

(120) «Lodra» bir ağırlık ölçüsü olup biri 100 dirhem (= 128 gram), biri de 120 dirhem (= 153,6 gram) olan iki türlü vardır. İkinci Murad zamanındaki ağırlığı hakkında bir şey söylenemez.

(121) Hicretin 835'i milâdi 9 Eylül 1431 — 27 Ağustos 1432 arasındır.

(122) Bu adın okunuşu kesin değildir.

emridir, ne etmek gerek. Bu bozgun hicretin 836' sında (123) oldu.

- 3 Bundan sonra **Sultan Murad, Edirne'de** oturup **Beğlenbeğisi Sinan Beğ** ve **Uç Beğleri İshak Beğ, Turahan Beğ** ve **Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ**
 6 öncü olarak **Arnavut Eli'ne** vardılar. **Yuvan Eli'ni** yıktılar. Erkeklerini kırıp dişilerini esir ettiler. **Yanya** ve **Katna** (124) Ellerini aldılar. Gaziler doyumluk mallarla geri, **Edirne'ye** geldiler hicretin
 9 837'sinde (125).

Sonra **Sultan Murad** sefer etmeyip **Keşerlik**
 12 (126) **Yaylağı'na** çıktı.

Hicretin 838'inde (127) büyük vebâ oldu. Bu yıl içinde **Vulukaoğlu Despot, Semendire Kalesi'**
 15 ni tamamladı. Sonra **Sultan Murad, Edirne'de** oturup veziri **Saruca Paşa'yı** gönderdi. **Vulukaoğlu'nun** kızını getirip nikâh etfi. **Vulukaoğlu** ile
 18 barış yaptı. **Vulukaoğlu'nun Semendire Kalesi'ni** yaptığını bilmiyordu. **Murad Han'dan** gizlice yap-

(123) *Hicretin 836'sı milâdi 28 Ağustos 1432 — 17 Ağustos 1433 arasındır.*

(124) *Bu isim bir nushada «Kana» şeklindedir.*

(125) *Hicretin 837'si milâdi 18 Ağustos 1433 — 6 Ağustos 1434 arasındır.*

(126) *Bu kelime bir nushada «Keşür» şeklindedir. «Kışver» diye de okunabilir.*

(127) *Hicretin 838'i milâdi 7 Ağustos 1434 — 26 Temmuz 1435 arasındır.*

3 mıştı. **Saruca Paşa** da gizlerdi. O sebepten ötürü hem vezir, hem beğlerbeği olan **Saruca Paşa'yı** azletti (128).

Evrenüs oğlu Ali Beğ, Arnavut Eli'ne akın eyleyip doyumlukla geldi hicretin 839'unda (129).

6 Bu taraftan **Karamanoğlu İbrahim Beğ'in** hareketi Müslümanlar'ı incitip **Sultan Murad'a** haber oldu. **Sultan Murad, Karaman'a** vardı. **Karamanoğlu İbrahim Beğ** ile cengetti. **İbrahim Beğ** kaçıp **Sultan Murad, Akşehir'i** ve **Beğşehir'i** aldı. Sonra **İbrahim Beğ** ile sulh yaptı. Oradan geldi. **Rumeli'nde Buruc (130) Hisarı** dedikleri hisarı fethetti. **Uç Beği Şahmelik, Vidin'den Eflak Eli'ne** geçti. Akın etti. Gayet sert kıştı. Başarı kazanamadı. Çok kişinin soğuktan eli, ayağı düştü hicretin 840'ında (131).

15 **Sultan Murad'ın** vezirleri **Halil Paşa, Saruca Paşa** ve **Mehmed Ağa** azlolundu. Yerine **Fazlullah Hakim** oldu.

(128) *Saruca Paşa'nın Semendire Kalesi'nin yapıldığını bildiği halde Padişah'tan sakladığı düşünülemez. Bu kalenin yapıldığının farkında olmadığı için azledilmiştir.*

(129) *Hicretin 839'u milâdi 27 Temmuz 1435 — 15 Temmuz 1436 arasındır.*

(130) *Bir nushada «Yuruc». Fakat her iki şeklin de doğruluğu şüpheli.*

(131) *Hicretin 840'ı milâdi 16 Temmuz 1436 — 4 Temmuz 1437 arasındır.*

Sonra **Sultan Murad Han, Edirne'de Yeni Cami**'yi yaptırmaya başladı. **Ergene Köprüsü'nü** de yaptırmaya başladı. Kendisi cuma günü **Edirne'den** çıkıp **Üngürüs Eli'ne** sefer etti. **Eflak Beği Dirakula Kâfir** önden yürüdü. **Karaman, Anadolu, Kastamonu Askerleri, Anadolu ve Rumeli Azapları** 20.000 kişi oldu. **İshak Beğ Gazi, Turahan Beğ Gazi ve Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ, Uç Beğleri** gazi beğler, **Kâfir** kamı ile elini, yüzünü yıkayanlar otuz kırk bin **Akıncı**'yla geldiler. Her birine 30.000 **Akıncı** koştı. Yetmiş seksen bin kişi oldular. **Sultan Murad'ın** kalan askerleri, **Azap ve Yeniçeriler** hazır oldu. **Semendire'den** (132) geçip **Üngürüs Eli'ne** girdiler. Ülkeyi yıkıp bozarak altı tane kalesini aldılar. **Anadolu Beğlerbeğisi Sinan Beğ, Üngürüs Eli'ni** harab edip **Zibin Hisarı** önünden geçerek geldi. **Niğebolu'dan Tuna'yı** geçti. **Edirne'ye** geldi. **Acem'de Kara Yülük oğlu Amanbilmez İskender** öldü hicretin 841'inde (133),
 21 Vezirleri eskisi gibiydi. Sonra, **Sultan Murad** sefer etmedi. Kımıldamadı. **Edirne'de Sultan Mehmed'i ve Sultan Alâeddin'i** sünnet ettirdi. Düşünden sonra **Karaca Paşa'yı** azletti. Vezirleri **Hallil**

(132) *Eldeki metinlerde bu kelime «Severen'den» yahut «Süren'den» şeklinde okunabilecek bir imlâ ile yazılmıştır. Diğer Osmanlı kronikleri Türk ordusunun Semendire'den geçtiğini yazdığı için biz de Semendire diye aldık.*

(133) *Hicretin 841'i milâdi 5 Temmuz 1437 — 23 Haziran 1438 arasındır.*

Paşa ve **Rumeli Beğlerbeğisi Sinan Paşa** öldü. Yerine **Hadım Şahabeddin Paşa** hem beğlerbeği, hem veziri oldu. **Anadolu Beğlerbeğisi Güveyi Karaca Paşa**, **Kazasker Mevlânâ Veliyeddin** idi. Asker toplayıp **Semendire** üzerine yürüdü. **Semendire**'yi fethetti hicretin 842'sinde (134).

Sonra **Sultan Murad Han** asker toplayıp **Belgrad**'a yürüdü. Alamadı. **Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ** bu yılda **Üngürüs**'e akın etti. **Üngürüs** tahtı **Mehdiye** (135) şehrini vurup talan etti. 12.000 Kâfir'i kılıçtan geçirip 14 ulu **Üngürüs** beğini silâh ve sancaklarıyla **Sultan Murad**'ın devlet eşiğine getirip bir ulu gazâ etti.

Öte yandan **Şahabeddin Paşa**, **Novaberdi Hissarı**'nı ve Ellerini aldı. **Uç Beği İshak Beğ** de birlikte idi. Bunlar hicretin 843'ünde oldu (136).

Sonra **Sultan Murad**, **Edirne**'de oturup düğün yaptı: Kızı **Sultanzâde**'yi **İsfendiyaroğlu Kaya Beğ**'e verdi. **Uç Beğleri**'ne **Üngürüs**'e akın verip kendisi yaylakta oturdu hicretin 844'ünde (137).

(134) Hicretin 842'si milâdi 24 Haziran 1438 — 13 Haziran 1439 arasındır.

(135) Macaristan'da «Mehdiye» diye bir şehir yoktur. Bu, Erdel yani Transilvanya'daki «Megyes» şehri olmalıdır.

(136) Hicretin 843'ü milâdi 14 Haziran 1439 — 1 Haziran 1440 arasındır.

(137) Hicretin 844'ü milâdi 2 Haziran 1440 — 21 Mayıs 1441 arasındır.

Sonra, **Sultan Murad Han, Edirne'de** oturup **Uç Beği Mezid Beğ'e Üngürüs'e** akın verdi. **Mezid Beğ** kendine fazla güveniyordu. **Eflak Eli'**nden geçip **Üngürüs'e** aldirmeden **Akıncılar'ına** izin verdi. **Akıncılar** her tarafa dağıldılar. **Mezid Beğ** bir yerde yalnız kaldı. Bu sırada **Üngürüs Askeri** geldi. **Yanko** adlı bir **Kâfir** vardı. **Evrenüs Beğ oğlu Ali Beğ'in** yanında idi. **Türkler'in** bütün savaş hiylelerini öğrenmişti. **Ali Beğ'in** yanından kaçıp **Üngürüs Kırak'ının** beğlerbeğisi olmuştu. O **Yanko** mel'unu, **Mezid Beğ'i** yalnız bulup ansızın üzerine geldi. **Mezid Beğ** de yanında bulunan adamlarıyla cengedip sonunda merhum **Mezid Beğ** orada şehid oldu. **Tovacı'lardan** dahi haylı adam şehid olup o akın başarısızlıkla bitip ordumuz bozuldu hicretin 845'inde (138).

Sonra, **Sultan Murad Han, Edirne'de** oturup **18 Şahabeddin Paşa'yı** gönderdi. **Belgrad** önünde havâle (139) yaptı. Sonra **Rumeli çerisi'yle, Akıncılar'la** ve 2000 **Yeniçeri** ile **Eflak Eli'**nden geçip **21 Üngürüs Eli'ne** vardı. Bu da **Mezid Beğ** gibi mağrur olup kendine güvendi. İş Allah'ındır. Elden ne gelir? **Akıncılar'ı** dağıttı. **Uç Beğleri** ile **Yeniçeriler** kaldı. Sonra **Üngürüs Askeri'yle Yanko** mel'unu, **Mezid Beğ'i** gafil avladığı gibi bunu da gafil bulup zırhlı **Kâfir** yayasını önüne bırakıp

(138) Hicretin 845'i milâdî 22 Mayıs 1441 — 11 Mayıs 1442 arasındır.

(139) 24 numaralı nota bak.

atlısı ile arkadan büyük ordusuyla bastı. **Şahabeddin Paşa, Sancak Beğleri**'nden nice beğler, **Firuz Beğ** ve (140) oğlu **Yakub Beğ** ve 15 ulu beğ hep orada şehid oldu. **Yeniçeri**'nin çoğu yağmaya (141) gitmişti. **Şahabeddin Paşa** yalnız 6 kaçtı. Askerimiz bozguna uğradı hicretin 846'sında (142).

9 **Vezirler** o vakit **Hallil Paşa, Fazlullah Paşa** ve **Kasım Paşa** idi.

Sultan Murad Han yine Edirne'de oturmuşken **Karamanoğlu İbrahim Beğ** harekete geçip 12 **Anadolu**'yu karıştırdı. **Sultan Murad** bunu haber alınca **Rumeli Askeri**'ni burada bırakıp kendi **Kapı Kulu** ile **Anadolu**'ya geçti. **Anadolu Askeri**'yle 15 oğlu **Sultan Alâeddin, Amasya**'dan gelip iki ordu birleşti. **Karamanoğlu** üzerine yürüdüler.

İbrahim Beğ bunu işitip kullarıyla kaçtı. **Ge- 18 lip Taş Eli**'ne girdi. **Soura** elçi gönderip yalvardı. Yine sulh ettiler. **Sultan Murad Han** gelip **Edirne**'de otururken ansızın **Sultan Alâeddin**'in ölümlü

(140) Burada «oğlu»dan önceki kelime okunmuyor. Eski harflerle «dvdrnzak» şeklindedir. İki kelime de olabilir. Sondaki «k» harfi ince «k» (= kef) olduğundan bu soyadını «Düdermezek» şeklinde okumak mümkünse de tamamıyla indi olarak kalmaktadır.

(141) Metinde «tırışa gitmişti». Tırış «kazımak» ve «yolmak» demek olduğundan yağma diye çevirdim.

(142) Hicretin 846'sı milâdî 12 Mayıs 1442 — 30 Nisan 1443 arasındır. Biraz yukarda **Şahabeddin Paşa**'nın da şehid olduğunu söylemişti.

haberi geldi. **Sultan Murad Han** işitip matem içinde iken yine bu taraftan **Lazoğlu Despot, Üngürüs Kiral**'na haber gönderdi. Kiral dahi **Yanko** mel'ununa büyük bir ordu verdi. Top arabaları yanına verildi. **Lazoğlu** önüne düşüp ordunun heybetiyle gelerek **İzladi Derbendi**'ne vardılar.

Sultan Murad Han dahi **Rumeli Beğlerbeğisi Kasım Paşa**'yı **Rumeli Çerisi**'yle gönderdi. **Turahan Beğ** de **Rumeli Akıncıları** ile vardı **Kasım Paşa, İzladi Derbendi**'nde Kâfirler'le karşılaşmış cengetti. **Turahan Beğ** de **Akıncılar**'la konuşup: «Bir avuç Kâfirdir. Bunları dağıtıp sonra varıp her biriniz çiftinizi sürün» dedi. **Akıncılar**'ı böyle avuttunca **Akıncılar** ve **Tovacılar** bunu işitip savaşa katılmadılar. **Kasım Paşa** yalnız kaldı. Cengetti. Nice beğler ziyan oldu. **Hallî Paşa**'nın kardeşi **Mahmud Çelebi** tutsak oldu. **Kasım Paşa** bozguna uğradı.

Sultan Murad Han'a haber oldu. **Sultan Murad Han, Edirne**'den çıkıp **Rumeli Çerisi** ile **Azaplar**'ı ile, **Yeniçeri**'siyle ve **Kapı Kulu** ile karakışta **İzladi Derbendi**'nde Kâfir ordusuyla karşılaştı. Cengedip Kâfirler'i **Derbend**'den geri döndürüp kaçırdı. **Turahan Beğ** gizlice **Lazoğlu** ile haberleşti. **Lazoğlu, Üngürüs Askeri**'ni alıp sağ olarak çıkıp gitti. **Sultan Murad Han** gene dönüp **Edirne**'ye gelip oturmuşken bu taraftan **Karmanoğlu İbrahim Beğ** gene yürüdü dediler.

Sultan Murad bu taraftan **Vilukoğlu** ile barış yaptı. **Hallî Paşa** kardeşi **Mahmud Çelebi** için

nice bin para verdi. **Semendire** ile çevresini ve **Alacahisar**'ı verip barış yaptılar.

- 3 Ondan sonra **Sultan Murad** yine **Anadolu**'ya geçti. **Yeniçeri** ve **Kapı Kulu** ile **Rumeli Çerisi**'ni **Rumeli**'nde bıraktı. **Anadolu Çerisi** ile vardı. Yine
- 6 **İbrahim Beğ** kaçtı. Sonunda, bilginlerin en erdemlisi, **Mevlânâ Sarı Yakub** derler bir ulu bilgin vardı, onu gönderip yine sulh yaptı.

- 9 **Sultan Murad Han** dönüp gelip **Kapı Kulu**'na ve **Yeniçeri**'ye izin verdi. Kendi de beğliğini terkedip gelip **Manisa**'da oturdu. **Şahtını Sultan Mehmed**'e ısmarladı. O sırada **Halil Paşa** veziri idi. **Mevlânâ Hüsrev** kazaskerdi hicretin 847'sinde (143).

- 15 Sonra bu taraftan mel'un **Kıral** ve **Yanko** hücum ettiler. **Üngürüs, Çek, Nemçe, Latin, Alaman, Leh, Sas, Bosna** ve **Eflak Çerisi** (144) hep birleşip
- 18 **Kıral** ve **Yanko** 60.000 kişilik ordu topladılar. 400 top arabaları vardı. Toplar, tüfekler ve zembe-

(143) Hicretin 847'si milâdi 1 Mayıs 1443 — 19 Nisan 1444 arasındır.

(144) Burada sayılan milletler mübaleğahdır ve oldukça yanlışdır. Gerçi bu bir Haçlı Savaşı olduğu için türlü Avrupa milletlerinden bazı gönüllüler gelmişse de sayıları azdır. Asıl ordu Macarlar'dan, ondan sonra da Rumen ve Sırlar'dan mürekkeptir. «Latin» dediği, Papa'nın gönderdiği İtalyanlar olmalıdır. Nemçe ve Alaman aynı şeydir. «Sas»lar ise belki Saksonlar'dır.

rekler (145) ile, zırhlı askerleri ile **Belgrád**'dan ve **Semendire** (146)den geçip **Matara** (147) ve **Uşamlu Elleri**'ni yıkarak **Niğbolu** üzerine geldiler. Alamadılar. Oradan geçip giderken **Niğbolu Sanca-cı Beği Firuz Beğ Oğlu Mehmed Beğ**, çerisiyle ve hazır olan akıncısıyla gelip bunları arkadan bastı. Bir nicesini öldürdü. Zırhlı Kâfirler'ini tutup **Sultan Mehmed**'e gönderdi.

Bir yandan da **Sultan Murad**'a haber gönderdiler. **Cebe Ali** varıp türlü hüccetlerle (148) **Sultan Murad**'ı yerinden kaldırdı. Getirdi. O vakit mel'un **Firenkler**'in ittifakı tam olup gemiler göndermiş, **Gelibolu Boğazı**'nı tutmuştu. Kimseyi geçmeye bırakmıyordu.

Nihayet, **Galata** karşısında, **Yenihisar** tarafında bir **Firenk** gemisiyle, **Anadolu Çerisi**'yle geçti. Doğru **Edirne**'ye geldi. **Buçuktepe**'de konup otururken **Firuz Beğ Oğlu Mehmed Beğ** o silâhlı Kâfirleri gönderdi. **Sultan Murad** bu Kâfirleri gö-

(145) «Zemberek», pirinçten yapılmış büyük oklar olup arka arkaya iki adamı ve kale taşlarını delecek kadar kuvvetli idi.

(146) Metinde «Svrn» şeklindedir. Semendire olacağını tahmin ediyorum.

(147) Bugünkü «Dimitrov» kasabası olabilir.

(148) Müellifin bahsettiği hüccetler devletin uğradığı büyük tehlikenin izahı olabileceği gibi Fatih'in, padişah olarak gönderdiği yazılı emri de olabilir.

3 rüp uğur saydı. «İşimiz doğru gidecektir. Hakkın
 inâyeti ve Peygamber'in mûcizâtı bizimledir» de-
 6 di. Hak Taâlâ'ya çok şükürler etti. Fî sebîlillâh di-
 9 yip gazâyâ bel bağladı. Edirne'den çıktı. Sultan
 Mehmed'le Halil Paşa'yı Edirne'de bıraktı. Kapı-
 kulu ile birlikte Yenîçeri, Anadolu Askeri, Rumeli
 Askeri, 10.000 Azap ve 10.000 Cerehor Kâfir (149)
 ile Edirne Kadısı Mevlânâ Hüsrev'i alıp Varna'ya
 yöneldi. Herkes askere gelecektir, büyük cihad-
 ır diye ilân etti.

12 **Rumeli Beğlerbeğisi Şahabeddin Paşa, Ana-**
dolu Beğlerbeğisi Güveyi Karaca ve Sultan Mu-
rad bu heybetle ve bu büyük ordu ile Üngürüs
 15 **Kıralı** mel'ununun üzerine yürüdü. Gitti, Varna
 üzerinde durdu. Kırala dahi haber oldu: **Türkler**
 18 bunca bin askerle geldi, yetişti dediler. Kıral da-
 hi askerini ve alaylarını düzene koyup top ara-
 balarını aldı. Yayasını önde tuttu. Kıral dahi bu
 gösterişle Varna'ya geldi. Deniz gibi büyük iki or-
 du birbirine karşı alay bağlayıp her taraftan yü-
 21 rüdü. Alaylar alaya, merkez merkeze dokunup
 toplar, tüfekler atıldı. Ecel kazası yağmur gibi
 yağdı.

24 **Yanko** mel'ununun sağ yanında **Kara Mihal**
 derler bir ulu Kâfir vardı. Sol ve orta cepheleerde
 kendisi duruyordu.

(149) «Cerehor» Osmanlı ordusuna Hıristiyanlar'dan alınan
 ücretli askerdir. Osmanlı tebaası olan bu askerler lü-
 züm görülünce alınır, buna karşı kendilerine ücret
 verilir, savaştan sonra terhis olunurlardı.

Sultan Murad Han dahi **Anadolu Askeri** sağ kolda, **Rumeli Askeri** sol kolda ve kendisi merkezde olmak üzere durdu. Önünde de **Yeniçeriler'**le **Azaplar** olduğu halde iki taraftan yürüdüler.

Sarhoş Kâfirler aman bilmezler, öldüklerini dahi bilmezlerdi. Bu heybetle yürüyüp **Sultan Murad Han**'ın sağ kolunu ve sol kolunu dağıtıp **Anadolu Beğlerbeğisi Güveyl Karaca** şehid oldu (150). **Sultan Murad** kendi alayı ile kaldı. **Kapı Kulu** dahi dağıldı. Az **Yeniçeri** kaldı. 500 kadar bile kalmadı. **Sultan Murad** gördü ki hal böyle oldu, el kaldırıp yüzünü Tanrı'ya çevirerek yalvardı. «Allahım! İslâm dinine sen kuvvet ve zafer ver. **Muhammed Mustafa**'nın yüzü suyuna bağışla» diyip ağladı. Duası oku nişana erip **Hak Taâlâ** duasını kabul etti. **Muhammed Mustafa**'nın mucizati bereketiyle **Hak Taâlâ** zafer verdi. Mel'un **Kıral** kendine mağrur olup kuvvetine güvenerek **Sultan Murad Han**'ın alayına yalnız başına at tepti. Anasının atı sürçtü. Orada bir **Azap** ve bir **Yeniçeri** bulunup **Kıral**'ın atını sinirlediler. **Kıral**'ı atından düşürdüler. Alp erenlerden **Koca Hızır** derler biri vardı. Derhal **Kıral**'ın başını kesip **Sultan Murad Han Gazi**'ye getirdi. «Sultanım düşmanının başı daima atının ayağı altında yırtarlansın» dedi. **Sul-**

(150) *Oruc Beğ de diğer Osmanlı tarihçileri gibi Osmanlı taktiğinin gereği olan ilk sahte ricatları bozgun sanarak yazılmaktadır. Bu, Orta Asya'dan beri Türkler'in başarıyla uyguladıkları bir usuldür. Böyle bir bozgunun Padişah duasıyla zafere dönmeyeceği aşikârdır.*

tan **Murad** o başı gördü. Kırıl ordusundan bir Kâfir tutup getirdiler. O başı ona gösterdiler. O
 3 Kâfir o başı görüp ağladı. «**Kıral**'ın kendisidir» dedi. Ondan başkaları da bildiler. O başı gördüler. **Sultan Murad Gazi** yüzünü göğe çevirip Hak
 6 Taâlâ'ya çok çok şükürler etti. Atından inip yüzünü toprağa sürerek şükür secdesi eyledi. İki rek'at namaz kılıp Hakka yalvardı. Başını secde-
 9 den kaldırıp yine atına bindi. **Kıral**'ın başını bir kargıya sançıp münâdilerle «bu **Kıral**'ın başıdır» diye bağırıp askerin içinde gezdirdiler. Bütün
 12 askerin içinde gezdirdiler. Bütün askere gösterdiler. Dört yana dağılan askerler yine **Sultan Murad**'ın yanına toplandılar. Kâfir askeri bu ahvali
 15 görüp **Yanko** mel'ununa haber gönderdiler. **Yanko** bu haberi işitince kaçtı.

Askerle arabalar yerinde kaldı. Kâfir askeri
 18 bozulup dağılınca İslâm askeri onu görüp her taraftan kırmaya başladılar. Yendiler. **Anadolu** ve **Rumeli Askeri**'ne, **Akıncılar**'a Kâfirler kaçtı diye
 21 haber oldu. Geri geldiler. Kâfir'in ardınca hücum edip arı bala üşer gibi Kâfir askerine üstüler. Orada bulunan askerlerini kırıp arabalarını, top-
 21 larını, tüfeklerini ve hazinesini yağma ve talan ettiler. O arada **Yanko**, murdar başını aldı, kaçtı, kurtuldu. **Yanko**'nun maksadı o idi ki **Kıral**'ı öldüre, onun yerine kendi kırıl ola. Öyle de oldu.
 27

Kâfir çerisi bozulunca kurtulanı gitti. Kurtulmayanın kimi kılıçtan geçti, kimi esir oldu. **Azaplar** ve **Yeniçeriler**, Kâfirler'in kale gibi arabaları-

na üstüler. Sıkı savaş oldu. Arabaları elegeçirince Gaziler zengin olup ganimet malıyla muratlarına erdiler. **Sultan Murad Han Gazi**'ye geldiler. «Bayram kutlu olsun» diye mubarek elini öptüler. Üç gün orada durdular. Bayram ettiler. Dördüncü günü sevinçle, gönül hoşluğu ile **Varna**'dan geçip **Edirne**'ye geldiler. **Varna savaşı** hicretin 848'inde Recep ayının 29. salı gününde (151) oldu.

9 Sonra **Sultan Murad Han, Edirne**'de birkaç gün durup beğliğini bıraktı. Oğlu **Sultan Mehmed**'i tahta geçirip müstakil padişah etti. Tahtı 12 ona ısmarlayıp kendisi yine **Manisa**'ya varıp eğlence ve içkiyle vakit geçirir oldu.

15 **Sultan Mehmed** padişah olup tahtında oturdu. Akça kestirip hükümet ederken **Edirne** şehri yandı. Bedesten ve Tahtelkale'nin hepsi yanıp kül oldu hicretin 849'unda (152).

18 Vezirleri **Halil Paşa** ve **Saruca Kasım Paşa** idi. **şahabeddin Paşa** yine **Rumeli**'ne beğlerbeği oldu.

21 **Yeniçeriler** başkaldırıp **Buçuktepe**'ye çıktılar. Şehir halkına korku salıp **şahabeddin Paşa**'nın evini talan ettiler. Öldürmeye kasettiler. Giz-

(151) 29 Recep 848 salı günü milâdi olarak 10 Kasım 1444 gününe raslar.

(152) Hicretin 849'u milâdi 9 Nisan 1445 — 28 Mart 1446 arasıdır.

li kapıdan kaçıp **Sultan Mehmed**'in yanına gele-
rek kurtuldu. Memleket karıştı.

- 3 **Ve**zirler birbirleriyle fikir danıştılar. Tedbir
onu ettiler ki **Sultan Murad**'ı **Anadolu**'dan getirip
tahta geçireler ve **Sultan Mehmed**'i **Manisa**'ya gön-
6 dereler.

Gizlice haber gönderip bu suretle **Sultan Mu-
rad**'ı **Edirne**'ye getirdiler. **Sultan Mehmed** de bu-
9 haberi duydu. Bir şey diyemedi. Çaresiz olup **Sul-
tan Murad** gösteriş avına çıktı. O avda iken **Sul-
tan Mehmed**'i tahtından indirdiler. **Manisa**'ya
12 gönderdiler (153). **Sultan Murad** gelip tahta geç-
ti, oturdu.

O yıl kış geldi. Sefer edip **Mora Eli**'ne vardı.
15 **Akkerme**'yi yaktı. **Balıbadra**'yı ve daha nice ka-
leleri alıp **Mora**'yı da harab etti. Sonra **Edirne**'ye
geldi hicretin 850'sinde (154). Sonra **Sultan Mu-
rad** sefer etmeyip **Edirne**'de oturdu. Sonra **Arna-
vut Eli**'ne akın verdi. **Mehmed oğlu Sultan Baya-
zıd**, **Manisa**'da o yıl, hicretin 851'inde (155) doğdu.

(153) *Buradaki metin ifadesi şöyledir: «Nâcâr olup Sul-
tan Murad av adına ava çıktı». Bu ifadede bir yanlış-
lık olmas, muhtemeldir. «Av» kelimesinin fazla olma-
sı ve ava çıkanın bile bile Sultan Mehmed olması da
mümkündür.*

(154) *Hicretin 850'i milâdi 29 Mart 1446 — 18 Mart 1447
arasıdır.*

(155) *Hicretin 851'i milâdi 19 Mart 1447 — 6 Mart 1448
arasıdır.*

Sonra **Sultan Murad**, **Arnavut Eli**'ne gidip **Kocacık Hisarı**'nı fethetti. **Eli**'ni de yağma ve talan etti. **Arnavut Beği İskender** denize kaçtı. Kiliselerini yıkıp o Ellerde İslâmlar kuvvet sahibi olmuşken haber geldi ki **Yanko** mel'unu yine harekete geçip **Belğırad**'dan **Kosova**'ya gelerek **Sultanla** cengetmek diler. **Sultan Murad Han** bu haberi işitince **Kocacık Hisarı**'ndan kalkıp gelip **Sofya**'da oturdu. Ülkesine mektuplar gönderdi. **Anadolu**'dan yine taze kuvvet topladı. 10.000 **Azap**, 8000 **Yeniçeri** ve **Cerehorlar** çıkardı. Herkes asker olacaktır, büyük cihaddır diye nice bin kişi geldi. 30.000 **Akıncı** dahi hazır olup 100.000 kişilik bir ordu topladı.

Anadolu Beğlerbeğisi Uzguroğlu İsa, **Rumeli Beğlerbeğisi Karaca Beğ**, vezirleri **İshak Paşa**, **Saruca Paşa** ve **Halil Paşa** idi.

Halil Paşa'yı **Sofya**'da oğlu **Sultan Mehmed** ve hazine ile bıraktı. Kendisi arabaları, topları, tüfekleri, zenberekleri, şişli, demirli kalkanlarıyla savaşı aletlerini hazır etti.

Beri yandan, **Yanko** daha önce **Üngürüs**'te **Şahabeddin Paşa**'yı yendiği zaman, **Eflak Beği Danoğlu**, **Eflak Beği Dırakula**'yı öldürmüş ve **Yanko** da **Eflak** beğliğini **Danoğlu Kâfirine** vermişti. Böylece **Eflak Eli** dahi **Yanko**'dan yana olmuştu. **Eflak Çerisi** dahi **Niğebolu**'dan geçip yıkmakta idi. Bunlara karşı **Uç Beğleri**'nden **Firuz Beğ Oğoğlu İsa Beğ** ve **Rumeli Beğlerbeğisi Karaca Beğ lu Mehmed Beğ**, **Anadolu Beğlerbeğisi Uzguroğ-**

birlikte hareket ederek **Eflaklılar**'a baskın yaptılar. Yendiler. Nice zırhlı Kâfir'i tutup **Sultan Murad**'a gönderdiler. Bu gazânın iyi başladığını **Sultan Murad** işitip sevindi. Allah'a sığınıp askerini hazırlayarak **Sofya**'dan göçtü. **Kosova**'ya gelip Kâfirler'in arkasından yetişti. Karşılaştılar.

Yanko mel'unu top arabalarını önüne dizdirip atısını ve yayasını sağlama almıştı. Top, tüfek ve zenbereklerini kaza yağmuru gibi yağdırıyordu. İki taraftan alaylar birbirine dokuştular. Zırhlı Kâfirler arabaların ardından çıkıp **Sultan Murad**'ın sağ kolunu ve sol kolunu yerinden kaldırdı. **Anadolu** ve **Rumeli Askeri** karmakarışık olup zırhlı Kâfirler demire bürünmüş olup önünde kimse duramadığı için Kâfirlerin önünden savuldular, ortaya aldılar (156). Ardından, yanından Gaziler kılıç vurup kırdılar. Kâfir'den İslâmlar'a saldıran hiçbir alay başka yere varamadan kırıldı.

(156) *Osmanlı savaş taktiği icabı ön saftaki askerlerin düşman karşısında gerileyerek sağa, sola çekilmesini müellif, zırhlı düşmanın saldırısına dayanamamak şeklinde anlayarak burada da yanlışlığa düşüyor. Böyle olsa yine müellifin dediği gibi sağa sola savulan Türkler'in düşmanı ortaya alarak imha etmesi imkânı olmazdı. Birçok Osmanlı meydan savaşları bu şekilde kazanılmıştır.*

ş iir

- Bir acâyib (158) ceng kıldılar i (158) can,
 Ancalayın (159) görmedi devri (160) zaman.
 3 Baş başa verüp erenler (161) turdılar (162).
 Sağı sola, solı sağa urdılar.
 Yüz yüze tutup kılıç çalışdılar (163).
 6 Yer yüzinden baş u (164) can alışdılar (165).
 Şöyle kırgun oldu yine ey ata,

- (157) *Bu ş iir «fâilâtün fâilâtün fâilün» veznindedir. «Acâyib» kelimesi Arapça «acibe»nin çoğulu olup Türkçede tekil olarak kullanılmaktadır. «Acibe», tuhaf ve ş aşılanacak nesne demektir. Burada «olağanüstü» anlamında kullanılmıştır.*
- (158) «İ», «ey» hitabının vezin zaruretiyle kısaltılmıştır.
- (159) «Ancalayın» eski Türkçe kelimedir. «Onun gibi = onun gibisi» demektir. Kelime daha sonra «ancılayın» şeklini almıştır.
- (160) «Devr ü zaman» da olabilir. Fakat bu imlâ ile «Onun gibi bir dönşü (= savaş kargaşalığını) zaman görmedi» mânâsı çıkar.
- (161) «Eren» bugünkü mânâsı ile evliya demek değildir. *Doğrudan doğruya er = erkek demektir.*
- (162) «Turmak» (bugünkü söyleyişle durmak) «kalkmak» mânâsına da gelir ki, buradaki anlamı budur.
- (163) Buradaki «çalışmak», «yukardan aşağıya vurmak» anlamındaki «çalmak» fiilinin ortaklaşa şeklidir. «Birbirlerine kılıç çaldılar» demektir.
- (164) «U», «ve» mânâsındadır. Eski harflerle ikisi de aynı imlâ ile yazılır.
- (165) Buradaki «alışmak», «karşılıklı olarak birbirinden almak» anlamındadır. «Birbirlerinin başını ve canını aldılar» demektir.

- Kim ki geçdi, varmaz arkırı öte (166).
 Her yana kılsan nazar Ceyhûn (167) idi.
 3 Nicesi (168) Ceyhûn ki mevci hûn (169) idi.
 Ancalar (170) bezdi özinden, oldu mat (171).
 Kameti (172) ancasının oldu iki kat (173).
 6 Tâkatınca (174) her biri şöyle ki var
 Âr-ı gayret cengin etdiler i yar (175).
 Key (176) acâyib nesnedür bu ceng i yâr,

-
- (166) «Arkırı», «aykırı»nın eski söylenişi olup, şair burada galiba «öteye geçenlerin» (ölenlerin) aykırı = eğri geçemediklerini, doğru iş yaptıklarını anlatmak istiyor.
 (167) «Ceyhûn» Türkistan'daki Amuderya'nın İslâm müelliflerindeki adıdır. Büyük ırmak olduğu için eski şiirde çok akan kan yakut âşıkların gözyaşı için benzetme yoluyla kullanılır.
 (168) Buradaki «nicesi», «nasıl bir» anlamındadır. Sonundaki «si» muzaf takısı değildir.
 (169) «Mevci», Arapça «dalga»; «hûn» Farsça «kan» demektir.
 (170) «Ancalar» Türkçe bir kelime olup «birçokları» demektir.
 (171) «Mat oldu», «yenik düştü» demekse de özünden mat oldu, herhalde «öldü» yerinde kullanılmıştır.
 (172) «Kameti» Arapça kelime olup «boybos» anlamındadır.
 (173) Bu mısradaki vezin bozuk gibi gözüküyorsa da eski Türkçe şiirlerde çok raslandıği gibi «oldı iki» kelime-leri «old'iki» diye okunacaktır.
 (174) «Tâkat» Arapça bir kelime olup «güç, kuvvet» anlamındadır.
 (175) «Âr» Arapça «utanma» demektir. Fakat «âr-ı gayret» tamlaması burada namus ve şeref yerinde kullanılmıştır.
 (176) «Key» eski Türkçe bir kelimedir. «İyi» ve «çok» anlamındadır. Burada «çok» mânâsı ile kullanılmıştır.

- Câna bakmaz cengi kılan ihtiyâr (177).
 Cân u başdan korkan anı edemez.
- 3 Rüstemî destan (178) yolına gidemez.
 Rüstem izin izleyen key er gerek;
 Tâ ki cenge rûberû varıla berk (179).
- 6 Müşkil işdür ceng işi, şöyle ki var,
 Ger yenesin, ger yenilesin i yâr.
 Rüstemî destan gerek ya İsfendiyâr (180).
- 9 Bu simâ'ı oynaya (181) şöyle ki var.

İki ordu birbirine girip bir büyük savaş oldu. Ecel yağmuru yağıp kudret musikisi çalındı. Ecel
 12 terzisi elbiseler biçti. Kargılar ve süngülerin keskin uçları kolları, belleri söktü. Elmas demrenli (182) oklar atılıp ciğerlere geçti. Hindî, Mısırî ve

(177) «İhtiyâr» Arapça bir kelime olup «seçme, kabul etme» demektir.

(178) «Rüstem». Şehnâme kahramanlarından. Rüstemi destan «kahramanlık» karşılığı olarak kullanılmıştır.

(179) «Rûberû» Farsça «yüzyüze», «berk» Türkçe «sağlam» demektir.

(180) «İsfendiyyar» da Şehnâme kahramanlarından. Bu mısradaki vezin bozukluğu son iki kelimenin «ya'sfendiyyar» okunmasıyla giderilecektir.

(181) «Simâ» Mevlevîlerin âyini. Savaşın hızlı hareketlerini âyin dönüşüne benzetiyor.

(182) «Demren», okun ucundaki sivri demir veya kemik. Elmas çok sert olduğu için müellif okları elmas demrenli olarak gösteriyor.

Rûmî kılıçlar (183) başlar kesip kanlar döktü. İki taraftan kaza yağmuru gibi toplar, tüfekler atıldı. Bu bir kudret âyini idi ki yer yüzünde padişah olanlar bu âyinden kurtulmamıştır. Bu da öyle bir âyin oldu. İki ordu birbirine girdi. At ayağı altında yerler pamuk gibi atıldı. İnce ince olup havaya yükseldi. Güneşin ışığını bastırdı.

Gaziler kaza yağmuru gibi yağın toplara ve tüfeklere göğüs gerip karşı durdular.

Sultan Murad Han dahi oğlu **Sultan Mehmed**'i kendi alayına getirdi. Arabaları, **Yeniçeriler**'i, topları, tüfekleri ve şişli kalkanları önüne dizdirip önünü ve arkasını kale gibi berkitti. Ordudan yorulan yiğitler gelip Sultan Murad Han alayına sığınıp biraz bekledikten sonra yine Kâfir'in ardına girip cengederlerdi. Böylece Hüdâ'ya sığınıp «mûcizât **Muhammed**'indir» diye gazi Alp Erenler kudret âyini meydanında alaylar sökü� başlar keserek kanlar dökerlerdi.

Bu heybetle bir büyük ceng oldu ki **Rüstem-i Zâl** ve başkaları dahi âciz kalırlardı. Eğer **Cengiz Han** ve **Temür Han** ki ordularının azametiyle bu memlekete gelmişlerdir, bu cengi görseler heybet alırlardı. Zira onlarda top, tüfek ve zenberek yoktu ve ne olduğunu bilmezlerdi.

(183) Çok sağlam kılıçların adları. İlk önce bu ülkelerde yapılmış olduğu için bu adları almış olabilirler.

Nihayet fırsat Gazilerin oldu. Kâfir ordusunun üstüne hücum edip arı bala üşer gibi Kâfirler'in üzerine artlarından, önlerinden kılıç vurup alaylarını darmadağın ettiler. Kâfir ordusu bozguna uğradı. Gaziler, Kâfirler'i kovalayıp her tarafa gittiler.

Yanko mel'unu bunu görünce askerini kandırıp «ben **Türkler**'in arkasını sarmaya gidiyorum» diye aldattı. Bir tarafa kaçıp gitti. Gaziler, **Yanko**'nun kaçtığıını duyunca gelip düşmanın arabalarına saldırdılar. Savaştılar. Arabalar içinden atılan top, tüfek ve zembereklerle nice kişi öldü. Sonunda aldılar. Yağma ve talan kıldılar. Gaziler ganimet malıyla doyum oldular. Bu gösteriş ve sevinçle **Sultan Murad Han**'ın yanına gelip elini öptüler. «Bayram kutlu olsun» diyip bayramlaştılar. Üç gün orada bayram ettiler. Dördüncü günü oğlu **Sultan Mehmed** ile ve askerle sevinç içinde dönüp **Edirne**'ye geldi.

Kosova uğraşı (184) 24 Şaban 852 cuma günü (185) yapıldı.

Sonra **Sultan Murad Han Gazi** sefer etmeyip **Edirne**'de oturdu. **Beğlerbeğisi Karaca Beğ, Rumeli Askeri** ile varıp **Yergök Hisarı**'nı tamir etti.

(184) *Eski Osmanlı metinlerinde «uğraş» kelimesi «muharebe»nin tam karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bilhassa «göğüs göğüse yapılan muharebe» kasdolanmaktadır.*

(185) *Milâdi karşılığı: 25 Ekim 1448.*

Sultan Murad Han, Edirne'de oğlu Sultan Mehmed'i everdi. Dulgadıroğlu Süleyman Beğ kızı Sultanzâde (186) yi düğün eyleyip aliverdi. Sonra yaylağa çıktı 853'te (187).

Sonra Sultan Murad Han, Yuvan Ell'ne sefer edip Arnavut Ell'ni yağma etti. Akçahısar üzerine düştüyse de alamayıp yine gelip Edirne'de oturdu 854'te (188).

Sonra, Sultan Murad Han Gazi, Edirne'de dururken yokluk evinden ebedilik evine sefer edip Allah'ın rahmetine vardı. 1 Muharrem 855 Çarşamba gününde Hak emrine yetiştı (189).

31 yıl (190) beğlik etti. Murad Han Gazi oğlu Sultan Mehmed, 16 Muharrem 855'te (191) Edirne'de tahta geçti.

(186) Metinde «Sultanzâde» yerine «Sultan Zelve». Fakat Cambridge nushasında bu şekildedir. Eski yazı ile «zâde»ye benzeyen «zelve»nin kopya yanlışlığı olduğu muhakkak gibidir.

(187) Hicri 853 yılı milâdi 24 Şubat 1449 — 13 Şubat 1450 arasıdır.

(188) Hicri 854 yılı milâdi 14 Şubat 1450 — 2 Şubat 1451 arasıdır.

(189) Milâdi karşılığı: 3 Şubat 1451.

(190) 31 yıl, hicri hesaba göre. İkinci Murad milâdi hesapla 30 yıl kadar padişahlık etmiştir.

(191) Milâdi karşılığı: 18 Şubat 1451.

3 Vezirleri Halil Paşa, Saruca Paşa, Şahabeddin Paşa, İshak Paşa idi. Sonra İshak Paşa ve Anadolu Beğlerbeğisi Uzguroğlu İsa Beğ azledildi. Rumeli Beğlerbeğisi Karaca Beğ idi.

6 Bu sırada Karamanoğlu İbrahim Beğ harekete geçip ortalığı karıştırdı. Sultan Mehmed işitip asker topladı. Karamanoğlu karşı koyamadı. Sonunda sulh yaptı. Sultan Mehmed, Edirne'de Yeni Saray'ı yaptı 855'te (192).

12 Sonra Sultan Mehmed, İstanbul şehri yanında Boğazkesen Hisarı'nı yapmak istedi. İlerigelenleri toplayıp yapmaya başladı. Her taraftan Sancak Beğleri'ne iş verdiler (193). Dört kulenin her birini bir vezire verdiler. Temelini kazmaya 15 başladılar. 20 kulaç kadar kazınca birden bir büyük hamam kubbesi çıktı. Deniz kenarında idi. Onun tarihini bilmediler ki ne zamanda yapılmıştır. Şeytan işi bir kubbedir. Baktılar. Âdem'den 18 önce mi, sonra mı yapılmış bilemediler. Hakkın hikmetine hayran kaldılar. O kubbeyi dahi temeline varıncaya kadar kazdılar. Hisarın temelini 21 vurdular. 4 ay içinde hisarı sapasağlam yaptılar. Çevresine hendek kazdılar. Önüne toplar kurdu- 24 lar. Karadeniz'den, Akdeniz'den gelen gemileri geçirmesin diye.

(192) Hicri 855 yılı, milâdi 3 Şubat 1451 — 22 Ocak 1452 arasıdır.

(193) Her beğ, hisarın bir bölümünün yapımını üzerine aldı.

Istanbul Boğazı'nı kesti. Kımıldayacak hali kalmadı.

3 Sonra, **Sultan Mehmed Han, İstanbul'u** alma-
yı kurdu. Sağlam inançla etrafa mektuplar gönde-
rip **Anadolu'dan** ve **Rumeli'den** asker topladı. **Ana-**
6 **dolu Beğleri, Rumeli Beğleri** ve **Subaşılar'ı, Ana-**
dolu'dan 10.000 Azap, Rumeli'nden 10.000 Azap ve
10.000 **Yeniçeri** silâhlandı. Ulu gazâdır diyip bütün
9 Müslümanlar'a haber oldu. Şeyhlerden, tekkede
oturanlardan ve dervişlerden, **Abdallar'dan** (194)
hazır olanlarla **Istanbul** üzerine yürüdüler.

12 **Edirne'de** ejderha gibi toplar dötürüp tüfek-
ler hazır olunca **Sultan Mehmed, Edirne'den** çıkıp
o topları çektirerek **Istanbul** üzerine iletti. Top-
15 ları kurdurup her bir taraftan atılmaya başlaya-
rak **Istanbul Hisarı'nın** burçlarını, bedenlerini yık-
tırdı. Kâfirler içerden cengettikleri için zafer bu-
18 lamadı. **Istanbul Tekfürü** de gayret edip aman di-
lemedi. Keşişler, **İncil'de** yazıldığına göre alınmaz
dediler. Onların sözlerine inanıp her taraftan o
21 dahi hisarın çevresine toplar, tüfekler kurdu.
Adamları kale bedenlerine çıkıp türlü türlü her-
zeler söylediler. Hâşâ, **Peygamber Hazretleri'ne**
24 dil uzatıp saçmasapan sözler söylediler. Mağrur-

(194) «Abdal» kelimesi çok defa «Sünnî olmayan derviş» yerinde, bazen de doğrudan doğruya «derviş» anlamında kullanılmıştır. Osmanlı tarihinde **Abdal Musa, Abdal Murad, Kumral Abdal, Kaygusuz Abdal** gibi bir takım şahsiyetler meşhurdur.

lukları sebebinden Hak Taâlâ dahi onlara bu belâyı verdi. **Murad Han oğlu Sultan Mehmed** dahi gayrete düşüp Hak yoluna fi sebilillâh diyip yağma buyurdu. Gaziler her taraftan zorla üşüp hisarın topla yıkılmış yerinden yol bulup içine girdiler. Hisar üzerinde olan **Kâfirler**'i kılıçtan geçirdiler. Kalan askere dahi yol açıldı. Meterizden çıkıp ~~merdivenler~~ kurdular. Kendilerini hisarın bedenlerine atıp tırmandılar. Hisarın üzerine çıkıp bedende olan **Kâfirler**'i kırdılar. Şehirin içine girdiler. Yağma ve talan ettiler. **Oğlanlarını**, kızlarını ve mallarını alıp esir ettiler.

Sultan Mehmed dahi evleri için yağma buyurdu. O sırada tutabilen tuttu. Müslümanlar şöyle mala garkoldu ki **Istanbul**'un yapıldığı 2400 yıldan beri toplanan mal hep Gaziler'e nasib oldu. Üç gün yağma ettiler. Üç günden sonra yağmayı yasakladılar.

Istanbul, 21 Rebiülevvel 857 salı (195) günü alındı.

Sultan Mehmed Han, **Istanbul**'u fethettikten sonra veziri **Halil Paşa**'yı hapsedip **Edirne**'de **Kule Burguzu**'nda bıraktı. Kendi vardı, **Enez**'i fethetti. Oradan gelip aradan 40 gün geçtikten sonra

(195) Asıl metinde gün olarak «şenbih = cumartesi» yazılı ise de *Cambridge*de nushasında «seşenbih = salı» diye gösterildiğinden ve doğrusu da bu olduğundan biz de böylece aldık.

Edirne'de merhum **Halil Paşa'yı** Hakkına kodu (196).

3 **Sultan Mehmed, İstanbul'u** fethettikten sonra **Ayasofya'yı** görüp hayret içinde kaldı. Diledi ki: **Rum ve Firenk** halkından, rahiplerden, pat-
6 riklerden, **Rumlar'ın ve Firenkler'in** tarih bilenle-
rinden, **İstanbul'u** kimler yapmışlardır, kimler
9 hükmetmiştir, kimler padişah olmuşlardır, onu
bilmek istedi. **Rumlar'ın, Firenkler'in** ve rahiple-
rin tarih bilenlerini toplayıp sordu ki bu **İstan-**
bul'u kimler yaptılar ve kimler hükmettiler? On-
12 lar dahi bildikleri kadar kitaplarından ve tarihle-
rinde ittifakla söylenen haberlerden **Sultan Meh-**
med'e bilgi verdiler.

15 **İstanbul'un** tarihi haberlerde şöyle gelmiştir
ve rivayet edenler şöyle söylemişlerdir ki: Hak Ta-
âlâ, **Süleyman Peygamber'e** peygamberlik verdi.
18 **Süleyman Peygamber** bütün insanlara ve cinslere
hükmetti. Dünya içinde ne kadar padişah varsa
Süleyman Peygamber'e baş eğdi. Hiçbir yer kal-
21 madı ki **Süleyman** ona hükmetmeye.

Ancak, **Mağrib Eli'nde** bir ada vardı. Padişa-
hına **Ankür** derlerdi. Ulu padişahı. **Mağrib Eli'n-**
24 de ondan ulu padişah yoktu. 100.000 ere kuvveti
yeterdi. Fakat cebbarlığından ve kendisini büyük
görmesi yüzünden hiç kimseye baş indirmezdi.

(196) «İdam ettirdi» yerine, saygı olarak bu tabiri kullanıyor.

Süleyman Peygamber'in peygamberliğini işitip yüceliğini bilmişti ama itaat etmezdi.

3 **Süleyman'a** «falan adanın padişahı itaat etmez» dediler. **Süleyman** devleri, perileri, insanları ve cinleri toplayıp o adaya vardı. **Ankûr** bildi ki **Süleyman Peygamber** gelir, o dahi askerini topladı. 100.000'den ziyade askerle **Süleyman Peygamber'e** karşı gitti. Karşılaşıp cengettiler. İnsan, cin askerine nasıl karşı dursa gerek? Sonunda **Ankûr** bozguna uğrayıp askeri darmadağın oldu. **Ankûr** savaşta tutuldu. **Süleyman Peygamber'e** getirdiler. **Süleyman Peygamber** iman teklif etti. **Ankûr** mel'unu kabul etmedi. **Süleyman Peygamber** buyurdu: **Ankûr'un** başını kestiler. O adayı tamamen ele geçirdiler. **Ankûr'un** malını ve hazinesini aldılar. **Süleyman Peygamber'e** getirdiler. **Süleyman, Ankûr'un** malını askerine bağışladı.

18 **Ankûr'un** güzel bir kızı vardı. Pek güzeldi. Servi boylu, ay yüzlü, nergis gözlü, akik dudaklı, inci dişli, macun ağızlı, elma çeneli, yasemin kokulu, gül endamlı, nar memeli, edası cilveli, kaşları Taşkent yayı gibi, yüzünün rengi gökteki ay gibi al, hülâsa âlemde benzeri yok bir güzeldi. **Şemsiyye** diye ad koymuşlardı. **Süleyman** o kızı gördü. Bin canla âşık oldu. Hayran kaldı. Hemen kendine nikâh ettirdi.

27 **Süleyman, Şemsiyye'ye** öyle âşık oldu ki o kıza olan sevgisinden **Şemsiyye'nin** her ne isteği olsa makbuldü. Bir sözü iki olmazdı.

Şemsiyye bir gün **Süleyman Peygamber'e**:
 «Benim için bir büyük saray ve köşk yaptır ki
 onun gibi büyük saray kâinata hiç olmasın» dedi.

Süleyman dahi devlere buyurdu: «Bir havası
 güzel, cennet gibi yer bulun. Orada bir büyük
 köşk yapın» dedi. Devler, periler vardılar, âlemi
 gezdiler. **Arap, Acem, Hind, Sind, Hatay, Hotan,**
Çin, Maçın, Türkistan bütün doğu tarafını gezdi-
 ler. Hiç iyi bir yer bulamadılar. Nihayet **Rum Ül-**
kesi ki **Yunanlılar** diye meşhurdur, **Akdeniz** kıyı-
 sında havası güzel, cennet misali yer buldular. **Ay-**
dıncık Dağı derler. Şimdiki zamanda dahi vardır.
 «**Temâşâlık**» dedikleri yer odur.

Devler varıp o yerleri beğendiler. Oraya yap-
 maya başladılar. Devler, periler, insanlar ve cin-
 ler âlemi dolaştılar. Adalardan, **Elbürz Dağı'ndan,**
Kaf Dağı'ndan, bildikleri, buldukları yerlerden
 türlü türlü renkli mermerler bulup, direkler ke-
 sip getirdiler. Bir yere topladılar. Ama **Ayasof-**
ya'da olan altı tane somaki mermer direklerin
 madeni **Kaf Dağı'nda** olur derler. Ancak bir râvî
 dedi ki **Mağrib** ile **Habeş Eli** arasında bir yer var-
 dır. Vaktiyle oradan **Mısır'a** gemiler getirirlermiş.
 Ancak bunlar kadar iyi cevherli değildir derler.

Devlerle periler buldukları yerden mermerler
 getirdiler. Bir büyük köşk yaptılar ki, dünyada
 hiç eşi olmamıştır ve kimse de yapamamıştır.
 Köşkü tamamladılar. **Şemsiyye Hatun** gelip köşkü
 beğendi. İçinde bir nice zaman oturdu. Nihayet

o yerden usandı. Delirdi. **Süleyman** onu **Beytü'l-mukaddes'e** iletti. Orada oturdu.

Süleyman Peygamber öldükten sonra bunca
 3 padişahlar geldiler, gittiler. Nihayet **Rum** kayser-
 leri tahtına bir padişah geldi. Adına **Madyan oğlu**
Yanko derlerdi. **İsa Peygamber** dünyaya gelmez-
 6 den 1000 yıl önceydi. **Âd** (197) aslındandı. **Âd**'in
 oğlu **Amlâk** oğlunun oğlanlarındandı. **Karaman'a**
Kayseri'ye, **Rum Ülkesi'ne**, **Firenk** ve **Üngürüs** ka-
 9 pısına kadar hükmederdi. **Arap Ülkesi'nden**, **Mı-
 sır'dan**, **Şam'dan** ve **Haleb'den** haraç alırdı. **Fi-
 reng'in** tamam 1400 hisarı vardı derler. **Mağrib**
 12 **Eli'nden** berisi **Süryânî** tayfasıdır, **Habeş'tir** ve
Zengibar'dır. **Hindistan Denizi'nden** ötesi **Hind**,
Sind, **Çin**, **Maçin**, **Hita**, **Hotan**, **Acem Eli**, **Semer-
 15 kand tahtı**, **Buhara**, **Fars** ve **İrak**, **Belh'tir**, **Şiraz'-
 dir**. **Türkistan'a** vardıktan sonra **Deşt-i Kıpçak'-
 tır**, **Uygur**, **Moğol** ve **Kıta**. Bu memleketler Tür-
 18 **kistan'dır**. **Deşt'ten** berisi **Çerkes**, **Kırım**, **Kefe**,
Leh, **Karabuğdan**, **Rus**, **Hazar** ve **Eflak'tir**. Ta **Ün-
 güürüs** sınırına varıncaya kadar bu memleketlerin
 21 padişahları, beğleri hep **Yanko'ya** itaat edip dost-
 luk ederlerdi.

Madyan oğlu Yanko şu tarihte geldi ki **Âdem**
 24 **Peygamber** yere ineliden **Yanko** zamanına değin
 4600 yıldır. **İskender-i Rûmî** dünyaya gelmezden
 önce 519 yıldır. **İsa Peygamber'den Hazreti Mu-
 27 hammed'in** arası 545 yıldır. **İstanbul** yapılahıdan tâ

(197) *Yemen'de yaşamış eski bir Arap kavmi.*

bu deme kadar hendese ilmini bilenler, dünyayı inceden inceye hesap edenler 2391 yıldır dediler.

3 Bütün tarihçiler bunda ittifak etmiştir.

6 **Yanko** daima bu fikirde idi ki bir şehir yapaydı. Gece, gündüz düşüncesi bu idi. Bir gece ona rüyasında gösterdiler ki falan yerde yapıldılar. Bir yer gösterdiler. **Karadeniz**'den **Akdeniz**'e akıp giden boğazın üçken şeklinde olan yerinin kuzeyinde ada gibi bir yer vardır, şehiri orada yapıldılar.

(Oxford nushasının burasında 9 satır açıktır)

12 **Katnun** neslinden olan **Rum** tayfasının **İstanbul**'a hükmeden beğlerinin ataları şunlardır: **Katnun**, babası **Elyan**, babası **Harkil**, babası **İstepan**,
15 babası **Mihal**, babası **Kostantin**, babası **Harkil**, babası **İstepan**, babası **Elyan**, babası **Kostantin**, babası **Kir Mihal**, babası **Tirendefile**, babası **Elyan**,
18 babası **İstepan**, babası **Mihal**, babası **Katnun**, babası **Buzantin**, babası **Amlâk**, babası **Klorin**, babası **Kir Mihal**, babası **Buzantin**, babası **Yanko**,
21 babası **Madyan**, babası **Amlâk İrem**, babası **İvaz**, babası **Sâm**, babası **Nuh**.

24 Bunlar sırasıyla **İstanbul**'a beğ oldular. Zeynü'l-Arab **Termizi**, **Kurtubi** (198) bunların râvile-

(198) *Bu şahısların kimler olduğu belli değildir. Hicri üçüncü asırda, ölmüş birkaç Termizi varsa da bunların hepsi hadisçidir. Kurtubi diyerek kimi kasdettiği de belli değildir.*

ridir. Tanrı hepsinden razı olsun. Gelmiş olan bu
 3 ulu râviler **İstanbul**'un tarihini bildikleri ve bul-
 dukları gibi rivayeti de böylece kıldılar. Yine riva-
 yet kıldığına göre **Masâbih** (199) Şerhi'nde de-
 6 nilmiştir ki mel'un **Deccâl** çıkmadan önce bir da-
 ha kılınçla alınacaktır. Kıyamet yakın olunca **Ebü**
İshak oğlanlarından **Mehdî** adlı biri gelecek. Yürü-
 yüş edip tekbir ile alacak derler.

9 İlkönce kılıçla alan **Süleymanşah** oğlu **Ertuğ-**
rul oğlu **Osman** oğlu **Orhan** oğlu **Murad** oğlu **Ba-**
yazıd oğlu **Murad** oğlu, İslâmın ve Müslüman-
 12 lar'ın padişahı, Kâfirler'in ve Müşrikler'in öldürü-
 cüsü **Sultan Mehmed**'dir.

Harun Reşid'in tarihinin 257'nci hicretinde
 15 (200) viran kalmıştı. Sonra **Firenk** hükmetti 600
 yıl. Gayet mamur iken **Sultan Mehmed Han Gazi**
 gelip fethetti.

18 **Sultan Mehmed** bu anlatılan tarihleri işitip
 İstanbul'un kendi elinde fetholunduğuna çok çok
 şükürler eyledi.

21 Biz geldik yine **Sultan Mehmed**'in vukuatına:

Sultan Mehmed, **İstanbul**'u fethettikten son-
 ra **Laz Eli**'ne vardı. **Sivrice Hisar**'ı fethetti hicre-
 24 tin 858'inde (201).

(199) *Masâbih adlı birkaç kitap Keşfü'z-Zünûn'da kayıtlı
 ise de bunlar fıkıh kitaplarıdır.*

(200) *Burası da karışık ve yanlışdır. Harun Reşid hicrî 170-
 193 (= M. 786-809) arasında hüküm sürmüştür.*

(201) *Hicretin 858'i milâdî 1 Ocak — 21 Aralık 1454 arasındır.*

Yine **Laz Eli**'ne vardı. **Novaberdi Hisarı**'nı bütün çevresiyle fethetti hicretin 859'unda (202).

- 3 Bu defa **Belgırad**'a vardı. Ulu toplar döktürdü. İletti. Kurdu. Hisarın bir duvarını yıkıp alacakları vakit **Beğlerbeği Karaca Beğ** şehid oldu.
- 6 Sonra hisara yürüyüş (203) olunca **Yanko** mel'unu kıraldı, **Üngüres**'ten taze asker getirdi. Hisara koydu. Onlar dahi hisar içinden hücum ettiler.
- 9 Kâfirler kazandılar. **Sultan Mehmed Han Gazi**'nin kendisi bile savaşa girdi. İki ordu birbirini kıra kıra vuruşurken **Yanko** mel'unu çıkıp gelerek bizim büyük topu bastı. Okadar savaş oldu ki Müslümanlar'dan, Kâfirler'den haylı adam öldü. Nihayet alınamadı. **Sultan Mehmed** o hali görüp
- 15 «emir Allah'ındır» dedi. Hisar üstünden kalktı, gitti.

O savaşta **Yanko** mel'ununa ok değdi. Yaralandı. Aldırmadı. Düşmanlar da farkına varmayıp hisarın üstünden gittiler. **Yanko** mel'unu o yarıdan öldü.

- 21 **Sultan Mehmed**, **Rumeli Beğlerbeğliği**'ni kulu **Mahmud Paşa**'ya verdi. Bir veziri **Zağanos Paşa** ve **Veliyeddin Oğlu Ahmed Paşa** idi. **Anadolu**
- 24 **Beğlerbeğisi İshak Paşa** idi.

(202) *Hicretin 859'u milâdi 22 Aralık 1454 — 10 Aralık 1455 arasındır.*

(203) «Yürüyüş» eski Osmanlılar'da hücum, taarruz anlamaktır.

Bu yıl içinde iki kuyruklu yıldız doğdu. Biri batıdan, biri doğudan, Hicretin 860'ında (204).

- 3 Sonra, **Sultan Mehmed** sefer etmeyip **Edirne'** de oturdu. Düğün yapıp **Sultan Bayazıt'**ı sünnet etti. **Üngürüs'e** akın verdi ve **İsa Beğ'i Arnavut**
6 **Eli'ne** akın verdi hicretin 861'inde (205).

- Sultan Mehmed, Mora Eli'ne** vardı. **Körfüz Hisarı'nı** ve **Eli'ni** fethetti. **Beğlerbeği Mahmud**
9 **Paşa'yı** Rumeli Askeri ile **Laz Eli'ne** gönderdi. **Güvercinlik, Pıracıva** ve daha haylı kaleler aldı. **Anadolu Beğlerbeğisi Şarabdar Hamza Beğ** oldu.
12 **Vezirleri** ile..... (206) hicretin 862'sinde (207).

- Sonra **Sultan Mehmed** asker toplayıp **Semendire** üzerine vardı. **Koca Despot** (208) kavımından
15 bir **Kâfir dizdar** (209) mış. Kendi isteğiyle **Semendire'yi** verdi. O vakit **Laz Eli Sancağı'nı Minnetoğlu Mehmed Beğ'e** verdi. **Hasan Beğ oğlu İsa Beğ'i**
18 **Üngürüs'e** akın verdi ve **Evrenüs Beğ oğlu İsa**

(204) Hicretin 860'ı milâdi 11 Aralık 1455 — 28 Kasım 1456 arasındır.

(205) Hicretin 861'i milâdi 29 Kasım 1456 — 18 Kasım 1457 arasındır.

(206) Burada bir eksiklik var.

(207) Hicretin 862'si milâdi 19 Kasım 1457 — 7 Kasım 1458 arasındır.

(208) «Koca Despot» diyerek Sırp Kralı anlatılmıştır.

(209) «Dizdar», kale kumandanı.

3 **Beğ'e dahi Arnavud'a akın verdi. Rumeli Beğler-
beğisi Mahmud Paşa, Anadolu Beğlerbeğisi Şarab-
dar Hamza Beğ** vezirleri idi mezkûr hicretin 863'
ünde (210).

6 **Sultan Mehmed** yine asker toplayıp **Mora**'ya
vardı. **İnebahtı Hisarı**'nı alamayıp **Elini**, çevresini
aldı, geldi. Oğlu **Sultan Cem** bu yıl doğdu ve son-
ra bu yıl 29 Ramazan cuma günü (211) sabahleyin
9 güneş tutuldu. Beğleri (212) mezkûr hicretin
864'ünde (213).

12 **Sultan Mehmed, Rumeli Çerisi ve Anadolu
Çerisi** ile Anadolu'ya geçti. **Anadolu Beğlerbeğisi
Gedik Ahmed Paşa** idi. **Kastamonu** ve **Sinob** alındı.
15 **Candaroğlu İsmail Beğ, Sinob'u** kendi isteği-
le verdi. Padişah, bu hâdise Müslümanlığı incit-
mesin diyip getirerek yakınlarıyla **Rumeli'ndeki
Filibe**'yi verdi. **İsmail Beğ** orada öldü. Oradan ge-
18 çip **Trabzon'u** fethetti. **El**'ni de aldı. Tekfürü tu-
tup birkaç gün sonra kaydını gördü. Gelip **Edir-
ne**'de oturdu hicretin 865'inde (214).

(210) Hicretin 863'ü milâdi 8 Kasım 1458 — 27 Ekim 1459
arasıdır.

(211) Milâdi karşılığı: 18 Temmuz 1460.

(212) Beğler ve vezirlerin adları sayılmamıştır.

(213) Hicretin 864'ü milâdi 28 Ekim 1459 — 16 Ekim 1460
arasıdır.

(214) Hicretin 865'i milâdi 17 Ekim 1460 — 5 Ekim 1461
arasıdır.

Sultan Mehmed yine **Eflak Eli**'ne sefer edip **Tuna Suyu**'nu geçti. **Dırakula oğlu Kazıklı Voyvoda** mel'unu ile savaşmadı. Yüzyüze gelmedi. Gece baskını etti. Raslamadı. Kaçtı, **Üngürüs**'e gitti. **Üngürüs Kıraklı** hapsedti. Aradan birkaç yıl geçti. Sonra hapisten çıkarıp yine arada asker tahribatı olmasın diye **Eflak Eli**'ne gönderdi Gelip **Eflak Eli**'ne girdi. O vakit **Eflak Voyvodası Çepelşek**'ti. **Kazıklı** mel'unu **Çepelşek** ile meydana girdiler. Savaştılar. Sonunda, devlet **Çepelşek**'in imiş. Fırsat bulup başını kesti. Müstakil beğ oldu. Ondan sonra **Basarapa** geldi. **Üngürüs**'ten baskın yaptı. **Çepelşek**'in başını kesti. **Eflak Eli**'ne beğ oldu.

Devlet eşğine geldi. Padişah'ın elini öptü. Hil'at giydi. Gitti, **Eflak Eli**'ne beğ oldu. Birkaç yıl geçtikten sonra yine devlet eşğine geldi. Padişahın elini öptü. Hil'at giydi. Giderken Tuna kenarında Gaziler belirsiz ettiler (215). Onun yerine **Keşiş** beğ oldu.

Sultan Mehmed Gazi, **Eflak Eli**'ni fethedip **Kazıklı**'yı memleketten çıkararak **Çepelşek**'i beğ ettikten sonra dönüp **Istanbul**'dan gemiler gönderip **Anadolu**'ya geçti. **İzmir** önüne varıp **Midilli Kalesi**'ni ve **Adası**'nı fethetti. Gelip **Edirne**'de oturdu hicretin 866'sında (216).

(215) «Belirsiz ettiler», «öldürdüler» yerinde kullanılmıştır.

(216) Hicretin 866'sı milâdi 6 Ekim 1461 — 25 Eylül 1462 arasındır.

Sonra **Sultan Mehmed**, **İstanbul**'da oturup **Kadırğa Limanı**'nı yaptırdı.

- 3 Yine **Sultan Mehmed**, veziri **Mahmud Paşa**'yı **Mora Eli**'ne gönderdi. **Beğler** ve **paşalar** bir nice kaleler aldı ve **Eller** fethetti hicretin 867'sinde
6 (217).

- Yine **Sultan Mehmed Gazi**, **Bosna Eli**'ne vardı. **Yayça Hisarı**'nı ve **Eli**'ni fethetti. **Kıralını** tutup hapsedti. Sonra öldürdü hicretin 868'inde (218).

- Yine **Sultan Mehmed Gazi**, **Bosna Eli**'ne vardı. **Yayça Hisarı**'nı ve **Eli**'ni fethetti. **Kıralını** tutup hapsedti. Sonra öldürdü hicretin 868'inde (218).
- 12 **Gelip Hersek Eli**'ni ve **Kuvac Eli**'ni fethedip geldi. O kış **Üngürüs Çerisi** geldi. **Yayça Hisarı**'nı aldı. İçinde olan hisar erleri padişaha hain oldular, verdiler. **Sultan Mehmed** onları bilip getirerek **Edirne**'de öldürdü. Sonra **Üngürüs Askeri**,
15 **Yayça Hisarı**'nı aldıktan sonra **İzvornik Hisarı**'na düştü. Bir gece **Kâfirler**'in içine korku geldi. **Türk** geldi diye kaçıp gittiler.

- 18 **Karamanoğlu İbrahim Beğ** öldü. Yerine oğlu **İshak Beğ**'i **Uzun Hasan** gelip beğ yaptı. **Karaman Oğlanları**'nın nesilleri kesildi. Sonra **Karaman**
21 **Eli**'ne **Sultan Mustafa** beğ oldu. **Karaman** tahtına padişah oldu.

(217) Hicretin 867'si milâdi 26 Eylül 1462 — 14 Eylül 1463 arasındır.

(218) Hicretin 868'i milâdi 15 Eylül 1463 — 2 Eylül 1464 arasındır. Bu ölüm tarihi eserin *Oxford* nushasında yoktur. *Cambridge* nushasında olduğu için biz de oradan aldık.

3 Sonra **Sultan Mehmed, Bosna'ya** vardı. **Yayça Hisarı'nı** alamadı. **Bosna, Hersek ve Kuvac Elleri'n**i tamamen ele geçirip gelip **Istanbul'da** oturdu. hicreti 869'unda (219).

6 Sonra, **Sultan Mehmed, Istanbul'da** oturdu. Sefer etmedi hicretin 870'inde (220).

9 Sonra, **Sultan Mehmed, Arnavud'a** sefer etti. **Yuvan Eli'n**i yıkıp bozarak 7500 Kâfir'i kılıçtan geçirdi. **Arnavut Eli'n**i tamamen ele geçirip geldi, **Filibe'de** kışladı. Büyük bir veba oldu. **Filibe'de** durdu. Oradan gelip **Edirne'de** durdu. Oradan da 12 **Istanbul'a** gelip oturdu hicretin 871'inde (221).

15 Sonra **Sultan Mehmed, Arnavud'a** sefer etti. İhanet ettikleri için **Arnavut Eli'n**i aliakbullak etti. Yıkıp yakıp 8000 Kâfir'i kılıçtan geçirdi hicretin 872'sinde (222).

18 Oradan yine **Sultan Mehmed, Karaman'a** sefer etti. **Kevele** (223) **Hisarı'nı** fethedip geldi. Ora-

(219) *Hicretin 869'u milâdi 3 Eylül 1464 — 23 Ağustos 1465 arasındır.*

(220) *Hicretin 870'i milâdi 24 Ağustos 1465 — 12 Ağustos 1466 arasındır.*

(221) *Hicretin 871'i milâdi 13 Ağustos 1466 — 1 Ağustos 1467 arasındır.*

(222) *Hicretin 872'si milâdi 2 Ağustos 1467 — 21 Temmuz 1468 arasındır.*

(223) *Bazı kroniklerde: «Küvele».*

da **İshak Paşa** Kulu ile ve **Anadolu Beğlerbeğisi Gedik Ahmed**, **Anadolu Çerisi** ile varıp **Ereğli** ve
 3 **Aksaray**'i fethettiler. **Rum Mehmed Paşa** vezir olup **Mahmud Paşa** azlolundu hicretin 873'ünde (224).

6 Ondan sonra **Sultan Mehmed** sefer etmeyip **İstanbul**'da oturdu. **Rum Mehmed Paşa**'yı **Karman**'a gönderdi. Varıp **Mut Hisarı**'nı yaptı. **Rumeli Beğlerbeğisi Has Murad** oldu hicretin 874'ünde (225).

Ondan sonra **Sultan Mehmed**, **Ağrıboz**'a sefer
 12 etti. Kendisi karadan ve **Mahmud Paşa** (226) **Gelibolu Denizi**'nden gemiyle 12.000 Azap ile **Ağrıboz Kalesi**'ne vardılar. Üzerine düştüler. **Rumeli Çerisi** de **Gedik Ahmed** ile geldi. Büyük bir savaş oldu. Toplar kurup hisarın bir tarafını yıktılar. Kalle zebun oldu. Denizden **Firengistan**'dan yardım
 15 geldi (227). **Sultan Mehmed** gemilere karşı denizin iki tarafından toplar kurdurup **Firenk** gemilerini yaklaştırmadı. **Ağrıboz Kalesi** teslim olma-

(224) *Hicretin 873'ü milâdi 22 Temmuz 1468 - 10 Temmuz 1469 arasındır.*

(225) *Hicretin 874'ü milâdi 11 Temmuz 1469 - 29 Haziran 1470 arasındır.*

(226) *Daha önce Büyükvezir olan Deryanı Kapdanı Mahmud Paşa.*

(227) *Burada Firengistan'dan maksat Venedik'tir. Çünkü Ağrıboz o sırada Venedikliler'in elinde bulunuyordu.*

3 yınca **Sultan Mehmed** fî sebilillâh yağma emrini verdi. Kaleyi zorla alıp o Elleri tamamen ele geçirdi. Fethetti hicretin 875'inde (228).

Oradan yine **İstanbul**'a gelip akça kestirdi. **Gedik Ahmed Paşa** vezir oldu. Vardı, **Alâiye Hisar**ı'nı fethetti. Yerine **Has Murad Anadolu Beğlerbeğisi** oldu hicretin 876'sında (229). Oradan gelip **İstanbul**'da oturdu. Veziri **Gedik Ahmed Paşa'yı** 9 **Karaman**'a gönderdi. **Kevele**'ye (230) ait hisarları fethetti.

O yıl **Uzun Hasan Çerisi** geldi. **Yusuf Han** ve 12 **Beğlerbeğisi Emir Beğ** kumandasında 40.000 kadar erle **Tokat** şehrini yağmaladılar. **Yusuf Han**, **Karakoyunlu Çerisi** ile **Karaman Eli**'ne vardı. **Sultan Mustafa** (231), **Karaman Askeri** ile **Yusuf Han**'a baskın yaptı. Çerisini yendi. Kırıp kovalayarak sonunda **Yusuf Han**'i tutsak edip **İstanbul**'a 18 gönderdi. Sonra ağırlığınca altına sattılar. **Tokat**'ın öcünü aldılar hicretin 877'sinde (232).

(228) Hicretin 875'i milâdî 30 Haziran 1470 - 19 Haziran 1471 arasındır.

(229) Hicretin 876'sı milâdî 20 Haziran 1471 - 7 Haziran 1472 arasındır.

(230) Metinde bu kelime eski harflerle «Kemevleye» veya «Kemûleye» okunabilecek bir imlâ ile yazılmıştır.

(231) Fatih Sultan Mehmed'in oğlu.

(232) Hicretin 877'si milâdî 8 Haziran 1472 — 28 Mayıs 1473 arasındır.

Ondan sonra **Sultan Mehmed** ordu topladı. **Rumeli**'nden ve **Anadolu**'dan 10.000 **Azap**, 10.000 **Yeniçeri**, **Sırp**, **Bosna**, **Mora**, **Karaman**, **Amasya** (233), **Kastamonu**, **Sinob** ve **Trabzon** askerini getirdi. **Çerehor** da çıkardı. 120.000 er toplandı. Top arabaları çekildi. Tüfekler, zemberekler ve bunca silâhla hazır olup **Uzun Hasan Ülkesi**'ne yürüdü.

Uzun Hasan dahi **Akkoyunlu** ve **Karakoyunlu Askeri**'ni toplayıp 60.000 kadar erle geldi. İlerisine asker gönderdi. Bunlar, **Rumeli Beğlerbeğisi Has Murad**'ın **Rumeli Çerisi**'yle karşılaştılar. Savaşıp hiyle ile **Uzun Hasan Çerisi** kaçır gibi yapıp **Has Murad**'ı ortaya alıp şehid ettiler. **Rumeli Çerisi** darmadağın olup **Sultan Mehmed**'e haber geldi. **Sultan Mehmed** dahi alaylarını düzenleyip **Uzun Hasan**'ın nerde olduğunu bilerek ardına düşüp yetiştii. O dahi ister istemez dönüp savaşa başladı. Alay alaya karşı durup asker deniz gibi gürleyip toplar ve tüfekler kaza yağmuru gibi yağdı. Kılıçlar kınından çıkıp, oklar yaydan atıldı. **Sultan Mehmed** merkezde durdu. **Yeniçeriler** ve **Azaplar** demirden kale gibi bağlandılar. Sağ kolda **Bayazıt Çelebi**, **Rûm** (234) **Çerisi** ile, sol kolda **Mus-**

(233) *Metinde «Karaman»dan sonra «Rûm» kelimesi vardır. Bunun «Rumeli» olması ihtimali bulunduğu gibi eski Osmanlı tarihlerinde Amasya ve bazen Sivas bölgesine de «Rûm» dendiği için biz «Amasya» olarak aldık.*

(234) *Burada da aynı sebepler ileri sürülebilir. Fakat tarihlerin çoğunda Bayazıt, Rumeli Askerlerinin kumandanı olarak gösterilir.*

- tafa **Çelebi**, **Karaman Çerisi** ile yürüyüp **Uzun Hasan** üzerine hücum ettiler. Bir büyük savaş edip
- 3 **Tatar** (235) üzerine heybet düştü. **Uzun Hasan** bu tedbiri ve tertibi görünce âlem başına dar oldu. Çünkü top ve tüfek savaşı görmemişti. Dayanamayıp kaçtı. Oğlu **Kör Zeynel**'in başını kestiler. Askeri bozguna uğradı. Bunca **Tatar** (235) kalıçtan geçti. Ardınca kovalayarak gittilerse de **Uzun Hasan**'a yetişemediler. Karargâhını vurup yağma ettiler. **Turahan Beğ oğlu Ömer Beğ**, **Uzun Hasan** ordusunda esirdi. Hak Taâlâ rast getirip kurtuldu. **Uzun Hasan** bozguna uğrayıp kaçtı hicretin
- 12 878'inde (236).

- Oradan **Sultan Mehmed** gelip **İstanbul**'da otur-
- 15 du. Beri yandan **Mihaloğlu Ali Beğ** 7000 **Akıncı** toplayıp **Üngürüs Ell**'ne girdi. **Kireş Su** (237) derler iki su vardır. O suları **Türkler** geçmiş değildi.
- 18 Geçip **Üngürüs**'ün **Varat** adlı ulu şehrini ki tahtıdır, gayet büyük şehirdir, ardından gelip haberleri yokken sekizinci günü hücumla yağma edip
- 21 harab eyledi. Okadar ganimet aldılar ki hesabını

(235) *Oruc Beğ, Akkoyunlular'a iki defa «Tatar» demektir. «Tatar», Doğu Türkü anlamına geldiğinden bir Osmanlı'nın, kendine göre doğuda olan Türkmenler'i Tatar sayması normaldir.*

(236) *Hicretin 878'i milâdi 29 Mayıs 1473 — 17 Mayıs 1474 arasındır.*

(237) *Bunlar Transilvanya'daki Kreitsch Irmakları olacaktır.*

Allah bilir. Oradan gelip geçti. 32.000 tutsağın pen-
çliğini (238) alıp **Sultan Mehmed'e** gönderdi.

3 Bu taraftan Padişah dahi **Beğlerbeği Süley-**
man Paşa'yı İskenderiye (239) üzerine gönderdi.
6 **Yeniçeri, Azap ve Rumeli Çerisi** ile varıp bir ta-
rafını yıktı. Alamayıp üzerinden geçip gitti..

Sultan Mehmed, İstanbul'da Mahmud Paşa'yı
katletledi. Oradan **Süleyman Paşa** o çeri ile **Kara-**
buğdan'a vardı. **Buğdan Askeri'yle** karşılaştı. Sert
bir savaş yaptı. Zemheri günleri idi. Şiddetli bir
12 kıştı. Çeri dahi yorgundu. **İskenderiye** (239) sefe-
rinin zahmetini çekmişti. **Karabuğdan Askeri'ne**
dayanamayıp İslâm askerine bozgun yüz gösterdi.

15 **Gedik Ahmed Paşa, Karaman'a** varıp **Silifke**
ve **Ermenek'i** fethetti hicretin 879'unda (240).

18 Yine **Sultan Mehmed, İstanbul'da** oturup ve-
ziri **Gedik Ahmed** gemilerle deniz yüzünden asker
çıkarp **Kefe'yi** ve kulelerini ve Elini fethedip **Kı-**
rım Çerisi ve **Deşt Askeri** itaat ettiler hicretin 880
inde (241).

(238) «Pençik», alınan tutsak ve ganimetin beşte birini dev-
lete vermek kanunudur.

(239) «İskenderiye» eski metinlerde bugünkü «İşkodra'nın
adıdır.

(240) Hicretin 879'u milâdi 18 Mayıs 1474 — 6 Mayıs 1475
arasıdır.

(241) Hicretin 880'i milâdi 7 Mayıs 1475 — 25 Nisan 1476
arasıdır.

**Sultan Mehmed, Çöke'ye çıkıp Malkoçoğlu Ba-
lı Beğ'e** akın verdi. **Sereme Ovası'na** geçip hazır
3 olan düşmanla karşılaştı. Büyük savaş olup iki ta-
raftan çok adam öldü. Sonunda Hak Taâlâ İslâm
askerine fırsat verdi. Kâfirler yenilip çok Kâfir
6 kılıçtan geçti. Gayet doyum olup geldiler. Bu yıl
içinde **Mihaloğlu Ali Beğ** 10.000'den çok askerle
varıp **Rebengi Tuzlası'nı** alıp geri geldi. Ondan
9 sonra **Sultan Mehmed, Karabuğdan Eli'ne** asker-
le gidip Elini, ülkesini yıkıp yakarak **Karabuğdan**
Çerisi ile bir derbend içinde karşılaştı. Çevresini
12 berkitip top ve tüfek getirip her taraftan siperle-
rini yıktı. **Karabuğdan Beği** onu görüp siperin bir
tarafından çıkıp gitti. **Sultan Mehmed**, yerinde ka-
15 lan Kâfirler'i kılıçtan geçirdi. Kırdı.

Oradan sefer edip **İshak Beğ oğlu İsa Beğ,**
Morava üzerindeki hisarları **Üngürüs Kâfiri** alıp
18 sağlamlıştırmıştı, varıp o hisarları yıkıp harab et-
ti. Fethetti hicretin 881'inde (242).

Oradan yine **Sultan Mehmed, İstanbul'da**
21 oturdu. **Yeni Saray'a** germe çektirdi (243). **Beğler-
beği Hadım Süleyman Paşa'yı Mora'ya** gönderdi.
Süleyman Paşa düşmana raslamadı. **Mihaloğlu Ali**

(242) Hicretin 881'i milâdi 26 Nisan 1476 — 14 Nisan 1477
arasıdır.

(243) «Germe» yüksek duvar demektir.

Beğ, Eflak Eli'nden geçip akın etti. O da düşmana raslamayıp yine geldi hicretin 882'sinde(244).

3 Sonra **Sultan Mehmed** asker toplayıp **İskenderiye** (239) üzerine varıp toplar ve tüfekler kurdu. Bir nice gün hücum edip hisarın bir tarafını yıktı. Kâfirler gayret edip hisarı vermediler.
6 **Sultan Mehmed** havâleler koydu. O havâlelerden zebun olup sulh ile kendileri verdiler..

9 Bu yıl içinde **Amasya** bölgesinde **Sunisa** adlı bir kasaba zelzeleden harab oldu. **Erzincan** da yerle bir oldu (245) hicretin 883'ünde (246).

12 Ondan sonra **Sultan Mehmed**, **İstanbul**'da oturup yaylağa çıktı. **Mihaloğlu Ali Beğ**, **Hasan Beğ Oğlu İsa Beğ** ve **Malkoç Beğ Oğlu Balı Beğ** 15.000 **Akıncı** ile **Eflak Eli**'nden geçip **Üngürüs Eli**'ne akın etti. Bunlar çevreye dalıp dağılmışken **Üngürüs Askeri** ağır silâhlı olarak hafif silâhlı **Akıncılar**
18 üzerine geldi. İki ordu birbirine girip büyük savaş oldu. Çok kimse öldü. **Hasan Beğ Oğlu İsa Beğ** orada şehid oldu. Ordu bu hali görüp bozuldu.
21 **Mihaloğlu Ali Beğ** ile **Malkoçoğlu Balı Beğ** ge-

(244) Hicretin 882'si milâdî 15 Nisan 1477 — 3 Nisan 1478 arasıdır.

(245) Metinde: «Erzincan aşağıya geçdi».

(246) Hicretin 883'ü milâdî 4 Nisan 1478 — 24 Mart 1479 arasıdır.

ri çekildiler. Hicretin 3 Cemaziyelevvel 884'ünde (247) **Edirne**'de zelzele oldu.

- 3 Sonra **Sultan Mehmed**, **İstanbul**'da oturup ve-
ziri **Mesih Paşa**'yı ağır bir ordu ile **Rodos Kalesi**'-
ne gönderdi. Ordu 20.000 kişiden ziyade idi. De-
6 niz üzerinden çok savaş edildiyse de alınamadı.
Geri döndü.

- 9 **Gedik Ahmed** gemilerle denizden varıp **Pulya**
Adası'nı ve kalesini fethetti hicretin 885'inde (248).

- 12 Ondan sonra yine **Sultan Mehmed**, **Anadolu**'-
ya geçti. 3 Rebiülevvel 886 Perşembe günü (249)
12 **Tekvür Çayırı**'nda öldü.

- 15 **Sultan Mehmed** ölünce **Yeniçeriler** gelip **Is-**
tanbul'da **Mevlânâoğlu Mehmed Paşa**'nın başını
15 kesip onun ve **Yahudiler**'in evlerini yağma eyle-
diler.

- 18 Ondan sonra 19 Rebiülevvel 886 Cumartesi gü-
nü (250) **Sultan Bayazıd** tahta geçip oturdu. Bir-
kaç gün durup **Rumeli Beğlerbeğisi Yahya Paşa**'-
yı **Sofya**'ya gönderdi.

(247) 3 Cemaziyelevvel 884 = 23 Temmuz 1479

(248) Hicretin 885'i milâdî 13 Mart 1480 — 1 Mart 1481
arasıdır.

(249) 3 Rebiülevvel 886 Perşembe = 3 Mayıs 1481 Perşembe.

(250) 19 Rebiülevvel 886 Cumartesi = 19 Mayıs 1481 Cumar-
tesi.

Beri taraftan **Sultan Cem, Karaman** tahtında oturmuşken birkaç müfsidin sözüne uyup askerle ayaklandı. **Bursa**'ya gelip **Bursa**'da bulduğu hazineyi alıp oturdu. **Sultan Bayazıd** bunu işitip **Vezi**ri **Gedik Ahmed**'i **Pulya Adası**'ndan getirip Çeri topladı. **Yeniçeri** ve **Kapı kulu** ile **İstanbul**'dan geçip **Yenişehir**'de karşılaştılar. Savaş olup çok adam öldü. Sonunda **Sultan Cem** çerisi **Bursa**'ya kaçıp **Cem Sultan** da yine **Karaman**'a gitti. **Sultan Bayazıd** ardınca vardı. **Cem Sultan, Karaman Eli**'nden çıkıp **Mısır**'a kaçtı. Oradan **Hicaz**'a vardı.

Sultan Bayazıd, Veziri Gedik Ahmed'e çeri koşup **Karaman**'a gönderdi. Beri taraftan **Firenk Askeri, Pulya Hisarı**'nı aldı. **Gedik Ahmed** dahi **Karaman Eli**'nden **Dış Varsak** bölgesini fethetti.

Cem Sultan, Hicaz'dan gelip yine **Karaman**'a vardı. **Varsak** ve **Turgud Oğlanları** ve boy beğleri hep ittifak edip **Sultan Bayazıd** ile savaştılar. **Sultan Cem** sonunda dayanamayıp bozguna uğradı. Kaçıp denize girdi. **Firengistan**'a vardı. Nerde olduğu bilinmedi.

Sultan Bayazıd, Ramazan ayının başında **Edirne**'ye geldi. 6 Şevval 887 Pazar gecesi (251) **Gedik Ahmed Paşa**'yı öldürttü.

Ondan sonra **Sultan Bayazıd, Sofya** tarafına çıktı. **Rumeli Beğlerbeğisi Davud Paşa** ve **Anadolu Beğlerbeğisi Arnavut Sinan Beğ**'i askerle gön-

(251) 6 Şevval 887 Pazar = 17 Kasım 1482 Pazar.

dererek **Morava** üzerinde olan iki hisarın çevresini yaptırdı. **Karamanoğlu Kasım Beğ** hicretin 888
3 Muharrem ayında (252) öldü.

20 Rebiülevvel 888 salı günü (253) **Edirne**'de
6 yangın olup bütün Bitpazarı, Tahtelkale, Bedesten
ve tekmiil çarşı yandı.

26 Rebiülâhır 888 pazartesi günü (254) **Sultan**
Bayazıd, **Edirne**'deki imâretin ve hastahanenin temelinini kendi eliyle attı. **Edirne**'den çıkıp büyük
9 ordu ile **Karabuğdan**'a varıp **Kılı Hisarı**'nı ve **Eli**'ni fethetti. Oradan varıp **Akkerman Hisarı**'nı fethetti.
12 **Deşt Ülkesi**'nden, **Murtaza Han** derler bir **Tatar** Beği kalabalık **Tatarlar** ile geldi **Akkerman**
(255) ile **Kılı** arasında oturdu. Hicretin 889'unda
15 (256) tekrar kendi ülkesine gitti.

29 Safer 889 çarşamba günü (257) ikindi ile
18 akşam arasında güneş tutuldu. Üçte bir parçası
kaldı.

(252) *Hicri 888 Muharremi milâdi 9 Şubat - 10 Mart 1483
arasıdır.*

(253) *20 Rebiülevvel 888 salı = 30 Nisan 1483.*

(254) *26 Rebiülâhır 888 pazartesi = 2 Haziran 1483*

(255) *Metinde: «Akkermes».*

(256) *Hicretin 889'u milâdi 30 Ocak 1484 — 17 Ocak 1485
arasıdır.*

(257) *29 Safer 889 Çarşamba = 26 Mart 1484.*

- Sultan Bayazıd**, Edirne'den çıkıp **Çöke Yaylası**'nda iken **Mısır Elçisi** ve **Hindistan Elçisi** geldiler. Konuşmak istediklerini konuştular. Ondan sonra **Sultan Bayazıd** kendisi oturup **Beğlerbeği Hadım Ali Beği**'ni Rumeli **Çerisi**, **Kapı Kulu** ve **Eflak Çerisi** ile **Karabuğdan** üzerine gönderdi. Kâfir Beği kaçtı. Asker de onun Elini yağma edip geri döndü hicretin 890'ında (258).
- Ondan sonra **Sultan Bayazıd** devlet ve saadetle **Istanbul**'da oturdu. **Mihaloğlu Ali Beğ** ve kardeşi **İskender Beğ**, **Malkoçoğlu Ali Beğ**, **Eflak Çerisi**'ni de alarak **Karabuğdan**'a akın ettiler. İşleri yolunda gidip sayısız esir ve ganimet malıyla geldiler.
- Ondan sonra, **Arap Eli**'nde **Mısır Sultanı Kayıtbay** asker topladı. **Özbek** ve **Temür Beğ** (259) gelip **Adana** ve **Tarsus** bölgesinde oturdular.
- Beri yandan **Sultan Bayazıd** da **Anadolu Çerisi**'ni, **Sancak Beği Ferhad Beğ** ve **Karagöz Beği** (260) hazır edip **Arap Ülkesi**'ne gönderdi. **Adana** ve **Tarsus** bölgesinde **Araplar** (261) gelip bunlarla

(258) Hicrî 890 yılı milâdî 18 Ocak 1485 — 6 Ocak 1486 arasındır.

(259) *Özbek ve Temür, Mısır Kölemen Devleti'nin yüksek kumandanlarıdır.*

(260) *Karagöz Beğ, Karaman Eyaleti Beğlerbeği'dir.*

(261) *Buradaki Araplar'dan maksat Arap soyundan olan kişiler demek değildir. Arap Ülkesi'ndekiler anlamındadır. Mısır ordusu, yani Kölemenler, Türklerle Türkleşmiş Çerkesler'den kurulu idli.*

karşılaştı. **Özbek** ve **Arap Çerisi** (262), **Ferhad Beğ'e** adam gönderip barış teklifinde bulundular. **Ferhad Beğ** bununla gurura kapılıp gaflete düştü. Bunun üzerine **Mısır, Şam** ve **Haleb Çerisi** bunların üzerine yürüdü. Büyük bir savaş oldu. İki taraftan çok adam öldü. Cenk arasında **Ferhad Beğ** belirsiz oldu (263).

Sultan Bayazıd, güveyisi **Hersekoğlu'nu Anadolu Çerisi** (264) ve **Hızır Beğ oğlu Mehmed Beğ** olduğu halde **Adana** ve **Tarsus** bölgesine gönderdi. Oradaki askerle birleşti. Yine baskına uğradılar. Savaşta **Beğlerbeği Hersekoğlu Ahmed Paşa** attan tekerlendi. Tutup diri olarak **Özbek'e** ilettiler. Ordu bozguna uğradı.

Sultan Bayazıd bu haberi işitince veziri **Davud Paşa'yı** 4000 **Yeniçeri**, 10.000 **Azap**, **Rumeli** ve **Anadolu Askeri** ile büyük bir ordu kurup gönderdi. Top arabaları ve tüfekler hazırlanıp **Gelibolu'dan** geçilerek **Arap Ülkesi'ne** gidildi. **Arap Çerisi** karşılıklarına çıkmadı. **Davud Paşa** dahi ileri varmayıp asker o diyarın havasına dayanmaz diyip sonra, mevsiminde geliriz dedi.

(262) *Arap Çerisi de Mısır Devleti Çerisi demektir. Yani Türkler ve Türkleşmiş Çerkesler.*

(263) «Öldü» demek istiyor.

(264) *Metinde: «Rûm Leşkeri». Biz «Anadolu» diye aldık. Çünkü Hersekoğlu Ahmed Paşa, Anadolu Beğlerbeğisi olduğu gibi maiyetinde Karaman Beğlerbeğisi de bulunuyordu.*

Dulkadiroğlu Alâüddevle gelip **Davud Paşa** ile buluştu. **Davud Paşa** da ona saygı gösterdi.

- 3 Oradan **Davud Paşa**, **Varsak Eli**'ne girdi. Beğ-
 lerini tuttu. Kimini esir tutup kimini barışla ko-
 yuverdi. **Turgud Beğleri** kaçıp her biri bir tarafa
 6 gitti. Sonra kalanı gelip **Davud Paşa** ile andlaşa-
 rak barış yapıldı. Orada askere izin verip gelerek
Vize bölgesinde **Sultan Bayazıd** ile buluşup otur-
 9 du.

- Ondan sonra **Üngürüs Eli**'nden **Nihsoğlu** (265)
 adlı meşhur bir Kâfir elçiliğe geldi. Padişah âdet
 12 üzere hil'atleyip cevap vererek yine memleketine
 gönderdi.

- Elçi, **Semendire** sınırına konduğu sırada **Mus-**
 15 **tafa Gazı** adlı bir bahadır gazâ niyeti diyip elçi-
 nin üzerine hücum etti. At salıp kılıçla yüziüne, gö-
 züne, başına vurup tepeledi. Çünkü o elçi bu ga-
 18 zinin kardeşini şişe sarıp çevirmiş, bunun da otuz-
 iki dişini çekmişti. Orada o gaziyi dahi şehid etti-
 ler ihcretin 891'inde (266).

- 21 Ondan sonra **Sultan Bayazıd**, **Istanbul**'a var-
 dı. Her tarafa mektuplar gönderdi. **Rumeli**'nden
 ve **Anadolu**'dan asker topladı. **Hadım Ali Beğ** (267)

(265) *Bu adın okunuşu şüphelidir. Metinde «Nhs» şeklinde yazılmıştır. Meşhur Macar kumandanı Kont Kinis olabilir.*

(266) *Hicretin 891'i milâdi 7 Ocak — 27 Aralık 1486 arasındır.*

(267) *Sonradan sadırazam olan Hadım Ali Paşa.*

başkumandanlığında bu ordu **Arap Eli**'ne gönderildi. O da varıp **Adana Hisarı**'nı yeniden yaptı.
3 Birkaç kaleyi ve çevrelerini fethetti hicretin 893'ünde (268).

Asker, hisarları yapıp döneceği vakit **Arap Ordusu** gelip **Anadolu Çerisi** üzerine saldırdı. Büyük savaş olurken **Rumeli Çerisi** de **Arap Çerisi** üzerine hücum etti. Büyük bir kırıma oldu. **Arap asker** dayanamadı. İki ordu birbirinden ayrıldı.
6
9

Hadım Paşa bu hali görüp eşya fazlasını hisar içine koydu. Askerin yorgunluğunu düşünüp
12 «yüz aklığı ile gitmek yeğdir» diyerek gitti. Sonra **Arap Askeri** bunların gittiğini bilip **Adana** ve **Tarsus** üzerine düştü. Savaştıysa da alamayıp **Arap Çerisi** bozuldu. Fakat sonra hazırlanıp gelerek zorla **Adana Hisarı**'nı aldılar. Yıkıp gittiler.
15

13 Safer 894 perşembe günü (169), kuşluk vaktinde **Istanbul**'da büyük bir zelzele oldu. Nice minareler yıkıldı.
18

Rebiülevvel ayının başında (270) **Bursa**'da yangın olup 25 mahalle yandı.
21

(268) Hicretin 893'ü milâdî 17 Aralık 1487 — 4 Aralık 1488 arasıdır.

(269) 18 Aralık 1488. Osmanlı Tarihleri «küçük kıyamet» dedikleri bu zelzeleyi hicrî 915 yılında gösterirler. Oruc Beğ'in yanılıp yanılmadığı veya bunun da başka bir deprem olup olmadığı düşünölmeye değer.

(270) 2 Şubat 1489.

3 **Sultan Bayazıd** asker toplayıp **Mıhaloğlu İskender Beğ** ile **Akıncı** ve **Anadolu Çerisi**'ni birlikte **Dulkadıroğlu Alâüddeve** üzerine gönderdi. Bizim çeri gafil iken **Alâüddeve** gelip savaştı. İki taraftan haylı adam öldü. **İskender Beğ**'in bir oğlu düşüp (271) kendisi de bir oğluyla tutsak olup **Mısır Sultanı**'na gönderildi.

9 Ondan sonra **Sultan Bayazıd** düğün yapıp üç kızını üç beğe verdi. Birini **Uzun Hasan oğlu Uğurlu Beğ**'e, birini **Nasuh Beğ**'e, birini de **Davud Paşa oğlu Mustafa Beğ**'e verdi.

12 Ondan sonra **Yeniçeriler**'i çoğalttı (272). **Arap Ülkesi**'nden **Arap** (273) ve **Alâüddeve**'nin elçileri geldi. Padişah, **Alâüddeve**'nin elçisine hürmet göstermedi.

18 22 Şaban 894'te (274), sabahın erken vaktinde yağmur yağıp yıldırımlar şakıdı. **Güngörmez Kılısesi**'nde güverçele hazinesi varmış. Üstüne bir yıldırım inince güverçele tutuşup o kiliseyi pamuk gibi havaya dağıttı. Erkek, kadın beş, altı bin kişi öldü.

(271) «Ölüp» anlamında.

(272) Metinde: «Yeniçerileri cem'edüp...». Bu sözün arkasından bir sefere gidiş anlatılmadığı için bu tabiri «sayınca çoğalmak» şeklinde anladık.

(273) **Arap Ülkesi**, «Mısır»; **Arap da Mısır Kölemenı** anlamında.

(274) 8 Kasım 1479.

Beri taraftan da **Arap** (275) hücum edip gelip **Lârende**'yi yıktı ve bir nice şehiri talan edip döndü, gitti ve **Uzun Hasan oğlu Yakub Beğ** öldü hicretin 895'inde (276).

Sonra **Sultan Bayazıd**, **Gümülcine** tarafına geyik avına çıktı. Oradan **İpsala** tarafından **Edirne**'ye geldi. Birkaç gün durup sonra **İstanbul**'a vardı. Orada oturdu.

O sırada **Mısır elçisi** gelip saygı ile elçiyi ağır-ladı. **Sultan Bayazıd**'in kendisi de **Mısır**'a elçi gönderdi hicretin 896'sında (277). **Mısır Sultanı** ile barışıp **Adana**, **Tarsus** ve başka ona ait olan hisar-ların hepsini verdi. Güçlükten kurtuldu (278).

Beri taraftan **Üngürüs Beği Yanko oğlu Kırıl** ölüp yerine oğlu hücum etti. **Yanko** oğlunun oğ-lunu tutup hapsederek kendisi yerine kırıl olup

(275) *Mısır Kölemenleri.*

(276) *Hicretin 895'i milâdi 25 Kasım 1489 — 13 Kasım 1490 arasındır. Metinde Akkoyunlu Yakub Beğ'in vâkıaya uğrayarak öldüğünü yazıyor. Vâkıaya uğramak deyi-mi Osmanlı tarihlerinde idam olunmak anlamında-dır. Yakub Beğ eceliyle ölmüştür.*

(277) *Hicretin 896'sı milâdi 14 Kasım 1490 — 3 Kasım 1491 arasındır.*

(278) *Metinde «refâhiyet bulup...» deniliyor. Refâhiyet, Arapça bir kelime olup «kolaylık» anlamına da gel-diğinden «güçlükten kurtuldu» diye çevirdik.*

tahta geçti (279). **Sultan Bayazıd**'a elçi gönderip barıştı.

3 Şevval ayının başında (280), kuşluk vaktinde **Bursa**'da yine yangın olup nice çarşı ve mahalle yanıp harab oldu.

6 **Mısır Sultanı** bir ağır elçi (281) gönderdi hicretin 897'sinde (282).

Sonra **Sultan Bayazıd** devlet ve saadetle **Is-**
 9 **tanbul**'dan çıktı. Gelip **Edirne** yanında ovaya kon-
 du. Nice gün durdu. Sonra ulu gazâm vardır di-
 yip **Rumeli** ve **Anadolu Çerisi**, **Kapıkulu** ve **Akın-**
 12 **cı**'dan büyük bir ordu topladı. **Üngürüs Eli**'ne
 «büyük gazâdır» diyip **Sofya**'ya vardı. Faakt **Üngü-**
 rüs seferi başarılı olmadı. **Anadolu Çerisi** ile **Her-**
 15 **sekoğlu Ahmed Paşa**'yı **Sofya**'da bırakıp **Davud**
Paşa'yı **Üskiüb** tarafına gönderdi. Kendisi **Rumeli**
Çerisi ile, **Yahya Paşa** öncü olarak **Manastır**'da
 18 askerini topladı. **Doğru Yuvan Eli**'ne vardı. Deniz
 yüzünden dahi gemiler gelip **Kâfirler**'in kaçacak
 yollarını kestiler. Asker o ülkeyi yakıp yıktı. Kâ-

(279) *Bu karışıkça ifade metinde şöyledir: «Bu taraftan Üngürüs Begi Yanko oğlu kiral mürd olup yerine oğ-
 lu hücum edüp Yanko oğlunun oğlını dutup habsedüp
 kendi yerine kiral olup tahta geçdi».*

(280) 7 Ağustos 1491.

(281) Gösterişli, kalabalık, çok hediye getiren anlamında.

(282) Hicretin 897'si milâdi 4 Kasım 1491 — 22 Ekim 1492
 arasındır.

firler dahi Padişahın geldiğini bilip sarp yerlerde, dağlar başında pusular kurup durdular. Oraları öyle yüksek dağlar ve tepelerdir ki karga sekmez. İblis'in bile giydiği çarıklarının yaralandığı ve değnek ile çıktığı yerlerdir. Bazı râvîlere göre **Eshâb-ı Uhdûd** (283) ve **Buhtunasr** (284) ortaya çıktığı zamanlarda buranın halkından bir takımı kaçıp buraya gelmiştir. Bunların mezhepleri birdir ve bir tülü dil konuşurlar. Kimseye haraç vermezler. Bunlar kadınlarını ve çocuklarını dağ tepesinde saklayıp savaştılar. Hak Taâlâ'nın yardımıyla o gaziler ve o alp erenler, gazâ kanı ile elini, yüzünü yıkayanlar, din yolunda cana, başa kıyanlar o karga sekmez yerlerden yapışıp tırmanarak çıktılar. Göğün belâsı gibi attıkları taşlara, yılan dilli süngülere, ağaç yayla atılan zehirlenmiş demirli ok temrenlerine karşı göğüs geçirip üzerlerine hücum eylediler. O din düşmanlarını kılıçtan geçirdiler. Kadınlarını ve çocuklarını

(283) *Yemen hükümdarlarından Kâ'b adlı birisi Musa dinini kabul edip tabaasından bu dini kabul etmeyenleri çukurlar içinde yaktığından kaçanlar Arnavutluğun bu sarp bölgesine sığınmışlardır diye söylenen hurâfe. «Uhdûd», Arapçada çukur demek olduğundan bunlara «Eshâb-ı Uhdûd» denmiş.*

(284) *Meşhur Asur kiralının islâmî adı. Kudüs'ü yıkmak, Yahudileri Babil esaretine götürmek ve Tanrılık iddia etmekle tarihe ve İslâm esâtirine girmiştir. Bundan kaçanların da Arnavutluğa gelerek dağlara sığındığı yukarıki ifadede zikrolunmaktadır. Tabii, aslı yoktur.*

nı esir edip o ülkenin deresini, tepesini geyik avı sürer gibi sürüp erkekten, dışıden bir kişi bırakmayarak, köylerini, ekinlerini yakıp yerle bir ettiler. Oradan gelip bunca ganimetle **Manastır**'da birkaç gün oturdular.

6 Oradan göçtükleri gün kebeli (285), kulağı küpeli, boynu gerdanlıklı, **Haydari** (286) şeklinde bir fedai mel'un, Padişaha suikast yapmak istedi. Hemen «**Mehdi** (287) benim» diye kebesini sırtından çıkarıp attı. Yılan bıçağını elinde hazır edip Padişahın üzerine yürüdü. Birkaç gayretsiz Çavuş vardı. Önünden kaçtılar (288). Padişaha yaklaşınca **İskender Paşa** gürzünü karşıdan atıp vurmuş. Tepesi üzerine yıkılan dervışı orada bulunan yiğitler kılıçla parçalayıp Padişahı o vartadan kur-

-
- (285) *Çobanların ve dervişlerin giydiği kaba bir kumaş.*
- (286) *Haydarilik tarikatına mensup derviş. Hemen bütün tarikatlar gibi bunun da başlangıcı karanlık ise de On Üçüncü Yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir. Türkiye'de 17. Yüzyıla kadar yaşamış, sonra öteki tarikatlara karışıp kaybolmuşlardır.*
- (287) «*Mehdi*», *Şüler'in 12 İmam'ının sonuncusu olup küçük yaşta ölmüştür. Şüler onun ölmeyip gizlendiğini, bir gün yine ortaya çıkacağını söylerler. Bu inanç Sünniler'e de geçmiş ve tarih boyunca birkaç defa Mehdi'ler çıkmıştır.*
- (288) *Çavuşlar'ın meczup dervişten kaçmaları bu inançtan dolaydır. Netekim Cumhuriyet çağındaki Menemen olayında da Şehid Kubılay'ın askerleri meczup dervişten aynı şekilde korkarak kaçmışlardır. Bu korku ile kaçışı, olaya tanık olan Menemenli bir talebemen bizzat dinledim.*

tarmışlar. Oradan Padişah doğru **Edirne**'ye vardı hicretin 898'inde (289).

3 Oradan da **Sultan Bayazıd**, **Istanbul**'a varıp oturdu.

6 **Bosna**'da **Hadım Yakub Ağa** derlerdi, bir Sancağ Beği vardı, **Üngürüs Ell**'ne akın çağırıp üç dört bin **Akıncı** ile yürüyüp **Kâfir Elleri**'ni do-
laştı. **Kırbova** (290) adlı yerde **Üngürüs Beğlerbe-
ğisi Derencil** (291) adlı Kâfir 40.000 Kâfir ile **İs-
lâm Çerisi**'ni karşıladı. Hak Taâlâ fırsat verip **İs-
lâm askeri** galip geldi. Kâfir ordusu bozguna uğ-
rayıp yüz döndürdü. O **Derencil** dedikleri Kâfir'i
12 tutup birkaç yüz Kâfir ile **Sultan Bayazıd**'a gön-
derdi. **Sultan Bayazıd** bu zaferi işitip sevindi. Bu
15 zafer hicretin 899'unda idi (292).

Ondan sonra **Sultan Bayazıd** devlet ve saadet-
le **Istanbul**'da oturup her gün devlet ve saadeti
18 artmakta idi.

3 Şaban 1022'de yazıldı (293).

(289) Hicretin 898'i milâdi 23 Ekim 1492 — 11 Ekim 1493
arasıdır.

(290) Metinde «Kıryova».

(291) Türkler'in Derencil dedikleri Macar Beği'nin Macarca
adlı «Derencseny»dir.

(292) Hicretin 899'u milâdi 12 Ekim 1493 — 1 Ekim 1494
arasıdır.

(293) 18 Eylül 1613.

İSİMLER CETVELİ

(Parantez içindeki rakkamlar satırları göstermektedir, Bir satırda iki kere geçen isimler iki kere yazılmıştır.)

— A —

- Abbas Allesi = Abbâsiler** 20 (21, 22-23).
Abdallar 108 (10).
Abdullah = Köse Mihâl 26 (13, 17-18, 18); 31 (14, 15)
Âbdül'azız (Selçuklu Alâeddin'in veziri) 24 (14, 19);
25 (20); 26 (29); 27 (3).
Âbilistân 20 (25); 27 (16).
Acem = Acem Eli 20 (1, 7, 24); 21 (5, 14, 18); 22 (13);
27 (16, 25); 29 (13); 59 (4); 76 (27); 87 (18);
112 (7); 113 (15).
Âd (Kavim ve efsanevî şahıs) 113 (7, 7)
Adana 132 (17, 20); 133 (10); 135 (13); 137 (12).
Adana Hisarı 135 (2, 15).
Âdem = Âdem Peygamber 107 (18); 113 (24-25).
Âdilü'l-Kazzâz (bu tarihin müellifinin babası) 18 (1)
Adranos Tekfürü 30 (1-2, 19).

II

- Afrâsiyâb = Efrâsiyâb** (efsanevî Türk Hakanı: Alp Er
Tunga) 17 (10 - 11); 58 (6).
- Ağaç Denizi** 76 (12, 18).
- Ağrıboz** 122 (11).
- Ağrıboz Kalesi** 122 (13 - 14, 20).
- Ahı Evren** 32 (2).
- Ahmed Paşa** (Hersekoğlu, Beğlerbeği) 133 (8, 12);
138 (14 - 15).
- Ahmed Paşa** (Veliyeddin Oğlu, Fatih'in veziri) 116 (23).
- Akbaş** 33 (19).
- Akçahisar** 106 (6).
- Akça Koca** 32 (19 - 20); 33 (1, 2 - 3, 15, 21 - 22).
- Akça Liman** 36 (30) - 37 (1).
- Akdeniz** 107 (24); 112 (10); 114 (7 - 8).
- Akıncı = Akıncılar = Rumeli Akıncıları** 42 (7); 47 (1);
59 (16); 67 (11); 70 (20); 74 (2); 82 (11); 87 (10,
11); 89 (4, 5, 19 - 20, 23); 91 (9, 11, 13, 14); 96 (20);
125 (15); 128 (14 - 15, 17); 136 (2); 138 (11 - 12);
141 (7).
- Akkerman** 131 (13).
- Akkerman Hisarı** 131 (11).
- Akkerme** 98 (15).
- Akkoyunlu Askeri** 124 (8 - 9).
- Aksaray** 56 (7); 122 (3).
- Akşehir** 44 (15); 73 (6, 11 - 12); 86 (10).
- Aktav** (Tatar Beği) 60 (1).
- Aktemür** (Osman Gazi'nin yiğeni) 30 (25).
- Alacahisar** 92 (2).
- Alâeddin** (Selçuklu Sultanı) 21 (3); 22 (23 - 24, 24, 25);
23 (1 - 2, 3, 20, 21 - 22); 25 (2); 27 (3 - 4, 5, 8, 15,
18, 18 - 19, 20, 25 - 26); 28 (1 - 2, 4).

- Alâeddin** (II. Murad'ın oğlu) 87 (22); 90 (15, 20).
Alâiye Hisarı 123 (5 - 6).
Alaman Çerisi 92 (16).
Alaşehir 49 (20).
Alâüddevle (Dulkadıroğlu) 134 (1); 136 (3, 4, 14).
Ali Beğ (Evrenüs Beğ oğlu) 70 (14); 84 (15, 17); 85 (5);
86 (4); 87 (8); 88 (8-9); 89 (7-8, 9).
Ali Beğ (Karamanoğlu) 55 (7, 12-13); 56 (9, 10).
Ali Beğ (Malkoçoğlu) 132 (11).
Ali Beğ (Mihalıoğlu) 79 (20); 80 (3, 5); 125 (15); 127
(7, 23) - 128 (1, 13, 21); 132 (10).
Ali Beğ (Temürtaş Beğ oğlu) 79 (19).
Ali Paşa (Osman Gazi'nin oğlu) 29 (21); 34 (2, 5, 10).
Ali Paşa = **Ali** (Çandarlı, Yıldırım'ın veziri) 50 (12);
52 (13, 13, 14); 53 (7, 17); 54 (24, 25-26, 29);
55 (1, 4, 4-5); 61 (9); 65 (10); 66 (21).
Alp Gündüz (Osman Gazi'nin yeğeni) 29 (12).
Alvan Beğ (Çeşnigirbaşı) 78 (1).
Amasya 21 (6, 21); 27 (26); 34 (15); 50 (3); 57 (1);
65 (13); 66 (5); 69 (15); 73 (25); 78 (1); 90 (15);
128 (9).
Amasya Çerisi = **Amasya Askeri** (Osmanlı) 124 (3-4).
Amlâk (efsanevî Bizans hükümdarı) 113 (8); 144 (19)
Amlâk İrem (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (21).
Amr bin Ümeyye 58 (20).

IV

- Anadolu** 21 (5, 19); 22 (17); 27 (12); 29 (16); 34 (24, 29); 38 (15, 18); 42 (16); 46 (19, 19-20); 49 (9); 55 (8, 10); 58 (7); 59 (7); 64 (8, 12); 72 (4); 74 (9); 78 (4); 81 (2, 3, 10, 14); 82 (15); 83 (7); 90 (12, 14); 92 (3); 93 (16); 98 (4); 99 (9); 108 (5, 6-7); 118 (12); 119 (24); 124 (2); 129 (10); 134 (23).
- Anadolu Askeri = Anadolu Çerisi (Osmanlı)** 59 (15); 67 (17-18); 73 (2-3); 75 (17); 87 (5-6); 90 (14); 92 (5); 94 (6); 95 (1); 96 (19-20); 100 (12); 118 (11-12); 122 (2); 132 (18-19); 133 (8-9, 17); 135 (6); 136 (2); 138 (11, 14).
- Anadolu Azapları** 87 (6).
- Anadolu Beğlerbeğisi Gedik Ahmed Paşa** 118 (12-13); 122 (1-2, 15); 123 (5, 8); 126 (14, 17); 129 (8); 130 (5, 12, 14, 23-24).
- Anadolu Beğlerbeğisi Güveyi Karaca Paşa** 88(3-4); 94 (11-12); 95 (7-8).
- Anadolu Beğlerbeğisi Has Murad** 122 (8-9); 123 (6-7).
- Anadolu Beğlerbeğisi Hersekoğlu Ahmed Paşa** 133 (8, 12); 138 (14-15).
- Anadolu Beğlerbeğisi İshak Paşa** 99 (16); 116 (23-24); 122 (1).
- Anadolu Beğlerbeğisi Sinan Beğ = Anadolu Beğlerbeğisi Arnavut Sinan Beğ** 82 (9-10); 85 (4); 87 (15-16); 130 (26-27).
- Anadolu Beğlerbeğisi Şarabdar Hamza Beğ** 117 (11); 118 (2-3).
- Anadolu Beğlerbeğisi Uzguroğlu İsa Beğ** 99 (15, 29); 107 (2-3).
- Anadolu Beğleri** 61 (2-3); 108 (5-6).
- Ankara** 23 (7); 59 (11).

- Ankara Ovası** 59 (12); 60 (5).
- Ankûr** (Mağrib'in efsanevi hükümdarı) 110 (23); 111 (5, 9, 10, 12, 14, 15, 17, 18).
- Arap** = **Habeşi Arap** (Yıldırım'ın nedîmi ve maskarası) 53 (20, 22); 54 (5, 8, 11, 12, 13, 15, 17, 19, 20, 22, 22.).
- Arap** = **Arap Ülkesi** 21 (1); 57 (16); 112 (7); 113 (10); 132 (20); 133 (19); 136 (12-13).
- Arap Çerisi** = **Arap Ordusu** (= Mısır Kölemen Çerisi) 133 (1, 19); 135 (5-6, 7, 8-9, 13, 14-15).
- Araplar** (= Mısır Kölemenleri) 132 (21); 136 (13); 137 (1).
- Arap Eli** (= Mısır Kölemen Devleti Ülkesi) 132 (15); 135 (1).
- Arnavut** 47 (4); 118 (1); 121 (7, 13).
- Arnavut Beği İskender** 99 (3).
- Arnavut Eli** 84 (15-16); 85 (6); 86 (4); 98 (18-19); 99 (1); 106 (6); 117 (5-6); 121 (9, 14).
- Arnavut Sinan Beğ** (Anadolu Beğlerbeğisi) 82 (9-10); 85 (4); 87 (15-16); 130 (26-27).
- Artana Beğ** 57 (13); 60 (22-23).
- Âşık Paşa** 32 (1).
- Âşıkpaşaoğlu Ulvan Çelebi** 28 (8-9).
- Ayasofya** 110 (4); 112 (19-20).
- Ayasuluk** 49 (24).
- Ayasuluk Kalesi** 82 (16).
- Aydın Beğ** 38 (10).
- Aydıncık** 35 (19); 37 (15).
- Aydıncık Dağı** = **Temâşâlık** 112 (11-12, 13).
- Aydın Eli** = **Aydın** 49 (22); 75 (1); 76 (6, 15-16); 81 (11).
- Aydın Eli Çerisi** = **Aydın Askeri** 60 (24-25); 73 (4).

VI

Aydınoğlu 57 (23); 78 (10).

Aydınoğlu Gazi Umur Beğ 38 (11, 13 - 14, 16); 39 (2).

Aydoğdu (Osman Gazi'nin yiğeni) 30 (10).

Aykulug Ağa (Osmanlılar'ın efsanevi atası) 19 (16).

Azap = Azaplar 46 (20); 79 (11); 87 (12); 91 (20 - 21);
94 (7); 95 (4, 20); 96 (29); 99 (10); 108 (7, 7); 124
(2, 21 - 22); 126 (5); 133 (16).

Azap Beğ = Azap (Musa Çelebi'nin kulu) 68 (14); 72
(3); 79 (10, 10).

— B —

Babailer 28 (7, 13, 14, 17).

Baba İlyas 27 (24); 28 (6, 18).

Bağdad 20 (16 - 17, 17, 19, 21).

Bahâeddin (Mevlânâ'nın babası) 20 (11, 15).

Bakı Ağa (Osmanlılar'ın efsanevi atası) 19 (18).

Balabancık 31 (3).

Balı Beğ (Malkoçoğlu) 127 (1 - 2); 128 (14, 21).

Balıkesri 35 (14 - 15).

Balıbadra 98 (15).

Barkuk (Mısır Kölemen Sultanı) 57 (7).

Barsuk (Bursa Tekfürü) 31 (17).

Basak (Osmanlılar'ın efsanevi atası) 19 (19).

Basarapa (Eflak Beği) 119 (12).

Batnos Tekfürü 30 (2).

Batnoz Kalesi 39 (25).

- Bayazıd = Yıldırım Bayazıd = Yıldırım Han = Sultan Bayazıd Han = Sultan Bayazıd = Sultan Yıldırım Han = Sultan Bayazıd Han Gazı** 34 (21, 23); 38 (1); 44 (9, 13); 48 (12, 15-16, 19, 19) - 49 (1, 4, 8, 18); 50 (6, 25); 51 (3, 6, 8-9, 18-19, 23); 52 (2, 17); 53 (10, 14); 54 (3, 19, 21-22, 24, 27); 55 (6, 8-9, 10, 14, 16, 20); 56 (1-2, 2, 6, 11, 12, 15-16, 23); 57 (1, 7-8, 11, 15, 15, 18); 58 (3-4); 59 (7-8, 14); 60 (4, 7, 8, 13); 61 (1, 11, 14-15, 17, 22) - 62 (1, 5, 7-8, 9, 12, 15-16, 17); 63 (4, 5-6, 8, 12, 18); 64 (3, 10, 14, 17, 20); 65 (3, 4); 67 (11); 70 (8); 78 (13-14); 115 (10-11).
- Bayazıd Çelebi = Sultan Bayazıd (II. Bayazıd)** 98 (19-20); 117 (4); 124 (22-23); 129 (18); 130 (4, 9-10, 12, 18, 22, 25); 131 (7-8); 132 (1, 4, 9, 12); 133 (8, 15); 134 (8, 21); 136 (1, 8); 137 (5, 10); 138 (1, 8); 141 (3, 13, 14, 16).
- Bayazıd Paşa (I. Mehmed'in veziri)** 69 (23, 24, 27); 75 (16, 23); 77 (14, 14-15); 79 (2, 3, 4, 13).
- Baysunkur (Osmanlılar'ın efsanevî atası)** 19 (17-18).
- Baytur (Osmanlılar'ın efsanevî atası)** 19 (16).
- Beğ Kavağı** 66 (20).
- Beğlerbeği Hadım Ali Beğ** 132 (4-5); 134 (23); 135 (10).
- Beğlerbeği Karaça Beğ** 87 (22); 99 (15-16, 30); 105 (23); 107 (3-4); 116 (5).
- Beğlerbeği Mahmud Paşa** 116 (22); 117 (8-9).
- Beğlerbeği Sinan Beğ = Paşa** 82 (9-10); 85 (4); 87 (15-16); 88 (1).
- Beğlerbeği Süleyman Paşa = Beğlerbeği Hadım Süleyman Paşa** 126 (3-4, 8); 127 (21-22, 23).
- Beğpazarı** 64 (5-6).
- Beğşehri** 49 (21, 25); 73 (13); 86 (10).

VIII

Behisni 57 (9, 12).

Bergama 35 (15).

Berzeşek 84 (17).

Belgırad 88 (7-8); 89 (18); 93 (1); 99 (6); 116 (3).

Belh 20 (6, 13, 16, 18); 113 (16).

Beytü'l - Mukaddes 113 (1-2).

Bidevi Çardak 71 (15).

Biga 38 (19); 43 (1, 6).

Biga Suyu 80 (12).

Bilecik 29 (3, 18); 39 (20); 44 (10).

Bilecik Tekfürü 23 (1).

Boğazkesen Hisarı 107 (11).

Bolayır 36 (30); 38 (22); 39 (4); 80 (20).

Bolu 32 (20); 33 (23); 35 (9).

Bosna = Bosna Eli 120 (7); 121 (1, 2); 141 (5).

Bosna Askeri (Osmanlı) 124 (3-4).

Bosna Çerisi 92 (17).

Bosna Sancak Beği Hadım Yakub Ağa 141 (5).

Börklüce Mustafa 74 (20-21); 75 (5, 14-15, 17-18, 20); 76 (16).

Buçuktepe 93 (17); 97 (21).

Buğdan Askeri = Karabuğdan Askeri 126 (9, 12); 127 (10-11).

Buhara 113 (16).

Buhtunasar 139 (6).

Burguz = Burguz 38 (7-8); 40 (3,6).

- Bursa** 30 (23); 31 (5, 16, 21, 23); 32 (10); 39 (15); 42 (23);
 43 (2, 7); 44 (7, 7, 11); 49 (10, 18, 19 - 20); 55 (10);
 56 (17, 23); 57 (6, 9 - 10); 64 (10, 10 - 11); 65 (18;
 20); 69 (18, 19); 71 (7); 72 (11); 73 (16, 24, 25);
 77 (7); 78 (5, 7); 79 (15, 22); 81 (18); 82 (2);
 130 (3, 3, 8); 135 (19); 138 (4).
- Bursa Beği** 72 (12).
- Bursa Halkı** 69 (18); 72 (12 - 13).
- Bursa Sancağı** 35 (6).
- Bursa Tekfürü** 30 (1, 19); 31 (16 - 17).
- Buruc Hisarı** 86 (12).
- I. Buzantin** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (20).
- II. Buzantin** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (19).

— C —

- Ca'ber Kalesi** 21 (23); 22 (5).
- Candaroğlu İsmail Beğ** (Sinob Beği) 118 (14, 17).
- Canik Eli** 83 (8).
- Cebe Ali** 93 (10).
- Cem = Cem Sultan = Sultan Cem** 118 (7); 130 (1, 8,
 9, 10, 16, 18 - 19).
- Cengiz Han** 20 (5, 15, 17); 21 (11); 104 (21 - 22).
- Cengiz Hanlılar** 21 (1 - 2, 14); 27 (17).
- Cerehor = Çerehor** 59 (16); 94 (7); 99 (11); 124 (5).
- Cüneyd Beğ** (İzmiroğlu) 78 (9 - 10); 79 (5).

— Ç —

- Çağatay Çerisi** 27 (17).

X

Çandarlı Ali Paşa = Vezir Ali Paşa = Ali (Çandarlı Kara Halil'in oğlu. Babasından sonra vezir oldu) 50 (12); 52 (13, 13, 14); 53 (7, 17); 54 (24, 25 - 26, 29); 55 (1, 4, 4 - 5); 61 (9); 65 (10); 66 (21).

Çandarlı Halil Paşa = Çandarlı Halil = Çandarlı Kara Halil = Hayreddin Paşa (Çandarlı Hanedanı'nın ilki. Ali ve İbrahim Paşalar'ın babası) 39 (19, 22); 41 (19); 42 (25, 26, 26 - 27); 46 (1).

Çandarlı Halil Paşa (İbrahim Paşa'dan sonra vezir oldu. Fatih idam ettirdi) 39 (21); 52 (8, 12, 16, 20); 83 (12, 13); 86 (17); 87 (23) - 88 (1); 90 (8); 91 (30); 92 (12); 94 (5); 97 (18); 99 (17, 18); 107 (1); 109 (22); 110 (1).

Çandarlı İbrahim Paşa (Çandarlı Kara Halil'in küçük oğlu ve Fatih'in idam ettirdiği Halil Paşa'nın babası) 52 (13, 15, 15); 77 (14); 79 (18); 83 (9, 12).

Çankırı 64 (7).

Çarşamba Suyu 56 (14).

Çat (kasaba) 27 (26).

Çek Çerisi 92 (16).

Çepelşek (Eflak Voyvodası) 119 (9, 10, 13, 22).

Çerehor = Cerehor 59 (16); 94 (7); 99 (11); 124 (5).

Çerkes 113 (19)

Çeşnigirbaşı Alvan Beğ 78 (1).

Çetroz 49 (15).

Çimnik Hisarı = Çimnik Kalesi 36 (5, 7, 18); 37 (3, 10)

Çin 112 (8); 113 (15).

Çorlu 38 (3).

- Çorlu Hisarı** 39 (26).
Çöke = Çöke Yaylası 83 (10); 84 (1-2); 127 (1); 132 (1-2).

— D —

- Danoğlu** (Eflak Beği) 99 (23-24, 25).
Darende 57 (8-9).
Davud Paşa (Rumeli Beğlerbeğisi, sonra sadırazam) 130 (26); 133 (15-16, 20); 134 (1, 2, 3, 6); 138 (15-16).
Davud Paşa Oğlu Mustafa Beğ (II. Bayazıd'ın damadı) 136 (10-11).
Deccâl 115 (5).
Delî Balaban (Sancak Beği) 46 (5).
Denizli 62 (6).
Derencil (Üngürüs Beğlerbeğisi) 141 (8-9, 12).
Despot = Despot Lazoğlu = Despotoğlu = Koca Despot = Lazoğlu (= Sırp Kırâlı) 47 (4); 48 (18); 59 (17); 82 (8); 83 (5); 91 (2, 5, 24, 25).
Deşt Askeri 126 (19).
Deşt Ülkesi = Deşt-i Kıpçak 59 (21); 113 (17, 19); 131 (12).
Devlet Kapısı 74 (6).
Devletli Kaba Ağaç = Devletli Kaba Ağacı = Devletli Kademli Kaba Ağaç 45 (5, 8, 13-14).
Dırakula (Eflak Beği) 87 (4-5).
Dırakula Oğlu Kazıklı Voyvoda = Kazıklı 119 (2-3, 9, 22).
Dırâma 46 (7).
Dış Varsak 130 (15).

XII

- Dimetoka** 38 (7); 40 (13, 13 - 14, 16 - 17); 84 (3).
Dimetoka Tekfürü 40 (10).
Dinboz 30 (11).
Domalıç Dağı 23 (5).
Dorlak Hû Kemal 76 (1).
Dövecili 67 (23).
Dulgadıroğlu Süleyman Beğ Kızı 106 (2 - 3).
Dulkadıroğlu Alâüddevle 134 (1); 136 (3, 4, 14).
Dursun Fakih 29 (5).
Düzme Mustafa = Mustafa 78 (13); 79 (3 - 4, 5 - 6, 15);
80 (3 - 4, 8, 12, 14, 19, 21).

— E —

- Ebûbekir** (halife) 20 (14).
Ebû İshak 115 (6 - 7).
Ebû Müslim (Mervli) 20 (3).
Ece Beğ 35 (21, 28); 36 (6, 29).
Ece Ovası 80 (17).
Ede Balı 24 (22, 28 - 29); 25 (21); 26 (29); 28 (26);
29 (18, 19).
Edirne 40 (21, 22); 41 (3 - 4, 11); 43 (9 - 10); 44 (4);
45 (23); 49 (3, 14); 50 (26); 51 (23); 52 (17); 60
(1); 65 (11); 67 (9, 18, 19); 69 (13); 70 (12, 18,
21); 71 (9); 73 (26); 77 (9, 12); 79 (3, 12); 80 (20,
22, 23, 24); 81 (5, 8, 12); 82 (17); 83 (10, 23); 84
(9, 12); 85 (3, 9, 15); 87 (1, 3, 18, 21); 88 (17);
89 (1, 17); 90 (10, 19 - 20); 91 (20, 27); 93 (17);
94 (4, 5); 97 (7, 9, 15); 98 (8, 16, 18); 105 (19, 23);
106 (1, 7, 9, 14 - 15); 107 (8); 108 (12, 13); 109

(22); 110 (1); 117 (3); 118 (19-20); 119 (25);
120 (14); 121 (11); 129 (1); 130 (22-23); 131 (4,
8, 9); 132 (1); 137 (6); 138 (9); 141 (1).

Edirne Kadısı Mevlânâ Hüsrev 92 (13); 94 (8).

Edirneli Kâtib Oruc (bu tarihin müellifi) 18 (2).

Edirne Tekfürü 40 (23, 25-26); 41 (5).

Edremit 35 (15).

Eflak = Eflak Eli 49 (16); 50 (5, 5); 67 (1, 2); 72 (4);
73 (26); 74 (3); 75 (14); 76 (11, 11); 81 (6, 7);
86 (13); 89 (3, 20); 99 (25, 26); 113 (20); 119 (1,
7, 7-8, 13, 16); 128 (1, 15).

Eflak Beği 74 (4, 5).

Eflak Beği Danoğlu 99 (23-24, 25).

Eflak Beği Dırakula Kâfir 87 (4-5); 99 (24).

Eflak Çerisi 59 (16-17); 92 (17); 99 (26); 132 (5-6,
11-12).

Eflaklılar 99 (31).

Eflak Voyvodası Çepelsek 119 (9, 10, 13, 22).

Efrâsiyâb = Afrâsiyâb (efsanevî Türk Hakanı: Alp Er
Tunga) 17 (10-11); 58 (6).

Elbüroz Dağı 112 (16).

I. Elyan (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (17).

II. Elyan (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (16).

III. Elyan (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (14).

Emin Beğ Oğlu Mehmed Çelebi 84 (5).

Emir Beğ (Uzun Hasan'ın Beğlerbeğisi) 123 (12).

Emir Süleyman (Yıldırım'ın oğlu) 57 (3); 59 (19); 61
(10); 65 (6, 9-10, 19, 21-22); 66 (2-3, 5, 6, 8-9,
11, 14-15, 21); 67 (5, 14, 15, 19, 21, 22, 23)-68
(1, 1, 5); 69 (1, 20).

Enez 40 (16); 41 (6); 109 (23).

XIV

- Ereğli** (Konya Ereğlisi) 122 (2).
Ergene Köprüsü 87 (2).
Ermenek 126 (15).
Ermeni Dağı 23 (5).
Ermeni Pazarı 33 (17).
Ermeni Vilâyeti 33 (17-18).
Ertuğrul (Osmanlı Hanedanı'nın atası) 19 (13-14);
22 (9, 13, 19, 23); 23 (7, 9); 24 (21, 24); 25 (4);
115 (9-10).
Erzincan 21 (20); 57 (3-4, 5); 59 (11); 128 (10).
Erzincan Beği Tahratan Beğ 57 (4, 22); 60 (22).
Erzurum 21 (19-20).
Eshâb-ı Uhdûd 139 (6).
Eski 43 (4).
Eski Cami (Edirne'de) 71 (9, 12, 12-13); 77 (9).
Eski Saray (Edirne'de) 84 (9-10).
Evrenüs Beğ = Evrenüs Gazi = Gazi Evrenüs Beğ
38 (5); 40 (5, 18); 41 (2-3, 13-14); 42 (12, 29);
43 (4); 44 (18); 46 (1, 2-3); 49 (15).
Evrenüs Beğ Oğulları 78 (15); 80 (9-10).
Evrenüs Beğ Oğlu Ali Beğ 70 (14); 84 (15, 17); 85 (5);
86 (4); 87 (8); 88 (8-9); 89 (7-8, 9).
Evrenüs Beğ Oğlu İsa Beğ 117 (5, 18) - 118 (1).

— F —

- Fars** 113 (16).
Fatma Hatun (Yıldırım'ın Kızı) 65 (22).
Fazıl Beğ 35 (22, 28); 36 (6, 29).
Fazlullah (Gebze Kadısı) 70 (6, 7).

- Fazlullah Gazi** 33 (20 - 21).
Fazlullah Hakim = Fazlullah Paşa (II. Murad'ın veziri)
 86 (18 - 19); 90 (8).
Fere 40 (19).
Ferhad Beğ (Sancak Beği) 132 (19); 133 (1, 2 - 3, 6).
Fırat Irmağı 22 (1, 3, 4, 10).
Filibe 41 (12); 74 (11); 118 (17); 121 (10, 10).
Firengistan 122 (17); 130 (20).
Firenk = Firenkler 93 (12, 16); 110 (5, 6, 9); 113 (9,
 11 - 12); 115 (15); 122 (19).
Firenk Askeri 130 (13 - 14).
Firuz Beğ 49 (13, 16); 90 (2 - 3).
Firuz Beğ Oğlu Mehmed Beğ (Niğebolu Sancağı Beği,
 Uç Beği) 93 (4 - 5, 18); 99 (28).

— G —

- Galata** 93 (15).
Gazi Evrenüs Beğ = Evrenüs Beğ = Evrenüs Gazi
 38 (5); 40 (5, 18); 41 (2 - 3, 13 - 14); 42 (12, 29);
 43 (4); 44 (18); 46 (1, 2 - 3); 49 (15).
Gazi Murad = Murad Han Gazi = Murad Gazi = Sul-
tan Murad Gazi = Sultan Murad Han Gazi (I.
Murad) 32 (15, 15 - 16); 33 (5 - 6); 35 (6); 39
 (15, 22); 40 (20); 41 (1, 3); 42 (4, 23, 28); 43 (5);
 44 (4, 5 - 6, 17, 20 - 21, 24, 26); 45 (7, 13, 15, 23);
 46 (14, 17); 47 (5 - 6, 12, 19); 48 (10); 49 (6, 10);
 52 (4).
Gazi Rahman 32 (18, 20).
Gazi Umur Beğ (Aydinoğlu) 38 (11, 13 - 14, 16); 39 (2).

XVI

- Gebze Kadısı Fazlullah** 70 (6, 7).
Gedik Ahmed Paşa (Anadolu Beğlerbeğisi, vezir) 118
(12 - 13); 122 (1 - 2, 15); 123 (5, 8); 126 (14, 17);
129 (8); 130 (5, 12, 14, 23 - 24).
Gelibolu 33 (21); 37 (18, 23); 38 (2, 4, 8); 39 (24); 42
(10, 28, 29); 43 (12); 44 (17); 67 (18); 70 (3); 79
(15 - 16); 80 (13, 14 - 15); 133 (18).
Gelibolu Boğazı 93 (13).
Gelibolu Denizi 122 (12 - 13)
Gelibolu Tekfürü 37 (19).
Germiyan oğlu 44 (13); 57 (22).
**Germiyan oğlu Çerisi = Germiyan Çerisi = Germiyan-
oğlu Askeri** 60 (24); 73 (4).
Geyikli Baba 32 (2).
Giyaseddin = Gıyas (Selçuklu Sultanı) 27 (21); 28 (4).
Gök Alp (Osmanlıların efsanevi atası) 19 (20).
Göynük 35 (4); 66 (16).
Gümölcine 43 (5); 137 (5).
Gümüş Künbed 32 (10 - 11).
Gündoğdu (Osmanlılar'ın atası Ertuğrul Beğ'in Kar-
deşi) 22 (8, 12).
Gündüz (Ertuğrul'un oğlu) 22 (15).
Gündüz (Orhan'ın amcası oğlu) 35 (7).
Güngörmez Kilisesi 136 (17 - 18).
Güvercinlik 36 (4); 82 (8 - 9, 11); 83 (3); 117 (9 - 10).
Güveyi Karaca Paşa (Anadolu Beğlerbeğisi) 88 (3 - 4);
94 (11 - 12); 95 (7 - 8).

— H —

- Habeş = Habeş Eli** 112 (22); 113 (13).

- Habeşi Arap** = **Arap** (Yıldırım'ın nedimi ve maskarası) 53 (20, 22); 54 (5, 8, 11, 12, 13, 15, 17, 19, 20, 22, 22).
- Hacı Bektaş** = **Horasanlı Hacı Bektaş** 34 (15).
- Hacı İvaz Paşa** = **İvaz Paşa** 72 (12, 18); 77 (13 - 14); 79 (18); 82 (6).
- Hacı İlbeği** 38 (6, 7); 40 (5, 7 - 8, 10 - 11, 11, 16); 41 (2).
- Hadım Ali Beğ** = **Paşa** (Beğlerbeği) 132 (4 - 5); 134 (23); 135 (10).
- Hadım Süleyman Paşa** (Beğlerbeği) 126 (3 - 4, 8); 127 (21 - 22, 23).
- Hadım Şahabeddin Paşa** = **Şahabeddin Paşa** (Rumeli Beğlerbeği) 88 (2, 14); 89 (18); 90 (1 - 2, 5); 94 (11); 97 (19, 22); 99 (23); 107 (1 - 2).
- Hadım Yakub Ağa** (Bosna Sancak Beği) 141 (5).
- Haleb** 21 (23, 23); 58 (12, 16); 113 (11).
- Haleb Çerisi** (Kölemen) 133 (4).
- Hâlid bin Velid** 58 (19).
- Halife Kör Kadı** 28 (17 - 18, 19).
- Halil Paşa** = **Vezir Halil Paşa** (Çandarlı. II. Murad'ın ve Fatih'in veziri. Fatih idam ettirdi) 39 (21); 52 (8, 12, 16, 20); 83 (12, 13); 86 (17); 87 (23) - 88 (1); 90 (8); 91 (30); 92 (12); 94 (5); 97 (18); 99 (17, 18); 107 (1); 109 (22); 110 (1).
- Halil Paşa Oğlu İbrahim Çelebi** 84 (4).
- Hamid Eli** 44 (14); 55 (8); 81 (11 - 12).
- Hamidoğlu** 78 (10 - 11).
- Hamidoğlu Çerisi** = **Hamideli Askeri** 60 (25); 73 (3 - 4).
- Hamza Beğ** (Şarabdar. Anadolu Beğlerbeğisi) 117 (11); 118 (2 - 3).
- I. Harkil** (efsanevi Bizans hükümdarı) 144 (15).

XVIII

- II. Harkil** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (14).
Harun Reşid 115 (14).
Hasan Ağa (Yıldırım'ın Yeniçeri Ağası) 65 (10).
Hasan Alp 29 (12).
Hasan Beğ Oğlu İsa Beğ 117 (17); 128 (13 - 14, 19 - 20).
Has Murad (Rumeli, sonra Anadolu Beğlerbeğisi) 122 (8 - 9); 123 (6 - 7).
Hatay = Hita = Kıta 20 (5); 112 (7); 113 (15, 18).
Haydar (Mevlânâ) 76 (26); 77 (2).
Haydarî (tarikât) 140 (7).
Hayrabolu 38 (3).
Hayreddin Paşa = Çandarlı Halil = Çandarlı Kara Halil (I. Murad'ın Veziri. Çandarlı Hanedanı'nın ilki) 39 (19, 22); 41 (19); 42 (25, 26, 26 - 27); 46 (1).
Hazar 133 (20).
Hersek Eli 120 (10); 121 (2).
Hersekoğlu Ahmed Paşa (Beğlerbeği) 133 (8, 12); 138 (14 - 15).
Hita = Kıta = Hatay 20 (5); 112 (7); 113 (15, 18).
Hızır Beğ (Yörgüç Paşa Oğlu). 83 (7).
Hızır Beğ Oğlu Mehmed Beğ 133 (9).
Hicaz 130 (11, 16).
Hind 112 (7); 113 (14).
Hindistan Denizi 113 (14).
Hindistan Elçisi 132 (2).
Horasan 20 (6).
Horasanlı Hacı Bektaş = Hacı Bektaş 34 (15).
Horzumşah 20 (8, 11 - 12).
Hotan 112 (7); 113 (15).
Humus 58 (16, 17).
Hülegü Han 21 (13).

Hüsrev (Mevlânâ. II. Murad'ın Kazaskeri. Edirne Kadısı) 92 (13); 94 (8).

— I —

Istanbul 31 (19); 33 (12); 51 (6, 9, 17); 69 (2, 9, 11, 26); 81 (18); 82 (1, 3); 107 (10); 108 (3, 11, 14); 109 (15, 19, 21); 110 (3, 7, 10-11, 15); 114 (12-13, 23); 115 (2); 119 (23); 120 (1); 121 (3, 5, 12); 122 (7); 123 (4, 8, 17); 125 (14); 126 (7, 16); 127 (20); 128 (12); 129 (3, 13-14); 130 (6); 132 (10); 134 (21); 135 (17); 137 (7); 138 (8-9); 141 (3, 17).

Istanbul Boğazı 108 (1).

Istanbul Hisarı 108 (16).

Istanbul Tekfürü = **Tekfür** 66 (1-2); 70 (1, 7, 8); 108 (18).

İşluna (hisar) 37 (11).

İvaz Paşa = **Hacı İvaz Paşa** (I. Mehmed'in veziri) 72 (12, 18); 77 (13-14); 79 (18); 82 (6).

— I —

İbrahim Beğ (Karamanoğlu) 86 (6, 8-9, 9, 11); 90 (11, 16, 17); 91 (27-28); 92 (6); 107 (5, 7); 120 (18).

İbrahim Çelebi (Halil Paşa Oğlu) 84 (4).

İbrahim Paşa (Çandarlı vezir) 52 (13, 15, 15); 77 (14); 79 (18); 83 (9, 12).

İç El 28 (18).

İlbeğioğlu Burguzu (Meriç kıyısındaki Burguz) 40 (7).

XX

- İnceğiz** 44 (23); 70 (13).
İncil 108 (19).
İnebahtı Eli 118 (6).
İnebahtı Hisarı 118 (6).
İnebeği Subaşı (Yıldırım'ın kumandanlarından) 65
(10 - 11).
İnegöl 29 (3, 14).
İnönü (Karahisar Sancağı) 29 (10).
İnönü Sancağı 33 (5).
İpsala 40 (19); 41 (14, 16); 137 (6).
İrak 20 (7); 113 (16).
İran 17 (10).
İsa = İsa Çelebi (Yıldırım'ın oğlu) 65 (7, 15, 17).
İsa (Uzguroğlu. Anadolu Beğlerbeğisi) 99 (15, 29);
107 (2 - 3).
İsa Beğ (Evrenüs Beğ Oğlu) 117 (5, 18) - 118 (1).
İsa Beğ (Hasan Beğ Oğlu) 117 (17); 128 (13 - 14,
19 - 20).
İsa Beğ (İshak Beğ Oğlu) 127 (16).
İşa Peygamber 113 (6, 27).
İsfendiyar = İsfendiyaroğlu 56 (20); 64 (7 - 8); 66 (14,
15, 22); 73 (28); 75 (12); 81 (15 - 16, 16).
İsfendiyar Beğ 57 (23) — 58 (1).
İsfendiyar Kızı 81 (17 - 18).
İsfendiyaroğlu Çerisi 73 (3 - 4).
İsfendiyaroğlu Kaya Beğ (II. Murad'ın damadı)
88 (18 - 19).
İshak Beğ (Uç Beği) 82 (10); 85 (4 - 5); 87 (7); 88 (15).
İshak Beğ (Karamanoğlu) 120 (19).
İshak Beğ (Paşa Yiğit'in Kölesi) 49 (12).

- İshak Beğ Oğlu İsa Beğ** 127 (16).
- İshak Paşa** (II. Murad'ın veziri, Fatih'in Anadolu Beğ-
lerbeğisi) 99 (16); 107 (2, 2); 116 (23-24);
122 (1).
- İskender** (Kara Yülük Oğlu Amanvermez) 87 (18-19).
- İskender** (Arnavut) 99 (3).
- İskender Beğ** (Mihaloğlu) 132 (11); 136 (1-2, 5).
- İskender-i Rûmî** 113 (26).
- İskenderiye** (= İşkodra) 126 (4, 11); 128 (3-4).
- İskender Paşa** 140 (13).
- İskete** 46 (3).
- İskilib** 74 (10).
- İslâm Çerisi** = **İslâm Askeri** (Osmanlı Askeri) 141
(9-10, 10-11).
- İsmail Beğ** (Candaroğlu, Sinob Beği) 118 (14, 17).
- I. İstepan** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (18).
- II. İstepan** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (16).
- III. İstepan** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (14).
- İvaz** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (21).
- İzladi Derbendi** 91 (6, 10, 22).
- İzmir** 119 (24).
- İzmiroğlu** (ülke) 81 (11).
- İzmiroğlu** = **İzmiroğlu Cüneyd Beğ** 78 (9-10); 79 (5);
82 (16-17).
- İzmit** 33 (7, 9); 35 (3).
- İznik** 29 (24); 34 (27); 35 (1); 39 (20); 71 (17); 75 (4);
81 (3); 82 (4, 6).
- İzvornik Hisarı** 120 (15).

— K —

- Kâ'bül - Ahbâr** 58 (19 - 20).
Kadı Burhaneddin'in Oğlu 57 (2).
Kadırga Limanı 120 (1-2).
Kaf Dağı 112 (17, 21).
Kâfir Elleri 141 (7).
Kalecik 64 (7).
Kapıcıbaşı 76 (24).
Kapı Halkı 61 (12).
Kapı Kulu 90 (14); 91 (21); 92 (4, 9); 94 (5 - 6); 95 (9);
 130 (6); 132 (5).
Kaplıca 30 (25); 72 (20).
Karabağ 59 (5).
Karabuğdan Beği 127 (13).
Karabuğdan Çerisi = Buğdan Askeri 126 (9, 12); 127
 (10 - 11).
Karabuğdan Eli = Karabuğdan 113 (20); 126 (8 - 9);
 127 (9); 131 (10); 132 (6, 12).
Karaburun 74 (22); 75 (18).
Karaca Beğ = Karaca Paşa (Rumeli Beğlerbeğisi) 87
 (22); 99 (15 - 16, 30); 105 (23); 107 (3 - 4); 116 (5).
Karadeniz 107 (24); 114 (7).
Karaferye 46 (8); 51 (4).
Karagöz Beğ (Karaman Beğlerbeğisi) 132 (19).
Kara Han (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (21).
Karahisar 29 (4 - 5); 49 (26).
Karahisar Sancağı = İnönü 29 (10).

- Karahisar Tekfürü** 23 (1).
- Karakoyunlu Çerisi** 123 (14); 124 (8-9).
- Karaman** (Karaman Beğliği'nin kurucusu) 28 (20).
- Karaman = Karaman Eli** 21 (9); 28 (10, 10-11, 20, 23, 23); 41 (18-19); 49 (20, 25); 55 (11); 65 (20); 66 (13-14); 86 (8); 113 (8); 120 (20-21, 21); 121 (17); 122 (7-8); 123 (9, 14); 126 (14); 130 (9, 10, 13, 15, 16).
- Karaman Askeri = Karaman Çerisi** (Osmanlılar'ın Karaman Eyaleti askeri) 87 (5); 123 (15); 124 (3-4); 125 (1).
- Karaman Oğlanları** 120 (19-20).
- Karamanoğlu** 49 (21); 64 (6); 65 (21); 66 (11); 72 (8, 9-10, 13, 16, 21); 73 (5, 7, 13, 16, 22, 27-28).
- Karamanoğlu Ali Beğ** 55 (7, 12-13); 56 (9, 10).
- Karamanoğlu Çerisi** 73 (8-9).
- Karamanoğlu İbrahim Beğ** 86 (6, 8-9, 9, 11); 90 (11, 16, 17); 91 (27-28); 92 (6); 107 (5, 7); 120 (18).
- Karamanoğlu İshak Beğ** 120 (19).
- Karamanoğlu Kasım Beğ** 131 (2).
- Karamanoğlu Mehmed Beğ** 49 (26) - 50 (1); 56 (11, 12, 15); 73 (9).
- Karamanoğlu Mustafa Çelebi** 73 (10).
- Kara Mihâl** (Macar Beği) 94 (24).
- Kara Mürsel** 33 (10).
- Kara Rüstem = Türk Rüstem = Mevlânâ Rüstem** 41 (18); 42 (1, 7, 10); 52 (8, 10, 10, 23).

XXIV

- Karası = Karası Eli** 35 (14); 39 (17); 49 (22 - 23);
65 (16).
- Kara Yülük Oğlu Amanvermez İskender** 87 (18 - 19).
- Karlı Eli** 46 (13).
- Kasım = Kasım Çelebi** (Yıldırım'ın küçük oğlu) 65
(7, 7, 17); 66 (1).
- Kasım Beğ** (Karamanoğlu) 131 (2).
- Kasım Paşa** (II. Murad'ın veziri ve Rumeli Beğlerbeği-
si) 90 (9); 91 (7 - 8, 9 - 10, 15, 17).
- Kastamonu** 50 (2); 56 (19); 64 (7), 81 (14 - 15); 118 (13).
- Kastamonu Askeri** (Osmanlı) 124 (4).
- Katna** 85 (8).
- I. Katnun** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (18).
- II. Katnun** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (12, 13
- 14).
- Kavala** 46 (7).
- Kaya Alp** (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (15).
- Kaya Beğ** (İsfendiyaroğlu. II. Murad'ın damadı) 88
(18 - 19).
- Kayıtbay** (Mısır Kölemen Sultanı) 132 (15 - 16).
- Kayıtnun** (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (17).
- Kayseri** 56 (8); 113 (9).
- Kazasker Mevlânâ Veliyeddin** 88 (4).
- Kazıklı = Kazıklı Voyvoda** (Dırakula oğlu) 119 (2 -
3, 9, 22).
- Kefe** 75 (13); 113 (19); 126 (18).
- Kestel Tekfirü** 30 (20).
- Keşan Eli** 40 (18 - 19).
- Keşiş** (Eflak Feği) 119 (20).
- Keşkerlik Ya. lağı** 85 (11 - 12).
- Kevele Hıсарı** 121 (18); 123 (9).

- Kıral** (= Macar Kıralı Ladislas) 95 (17, 21, 21, 23);
96 (3, 9, 10, 26).
- Kıratova** 49 (9).
- Kırbova** 141 (8).
- Kırım** 113 (19).
- Kırım Çerisi** 126 (18 - 19).
- Kırşehir = Kırşehri** 64 (5); 73 (12 - 13).
- Kıta = Hıta = Hatay** 20 (5); 112 (7); 113 (15, 18).
- Kızılağaç Yenicesi** 80 (22).
- Kızıl Buğa** (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (15).
- Kili** 131 (14).
- Kili Eli** 131 (10).
- Kili Hisarı** 131(10).
- Kireş Su** 125 (16).
- I. Kir Mihal** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (20).
- II. Kir Mihal** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (17).
- Kite Tekfürü** 30 (2, 20).
- Klorin** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (19).
- Koca Ahmed** 31 (1 - 2).
- Kocacık Hisarı** 99 (1 - 2, 8).
- Koca Eli** 33 (1, 22); 35 (7).
- Koca Hızır** 95 (22).
- Konur Alp = Konur Alp Gazi** 32 (17, 19); 33 (2).
- Konurapa** 32 (20); 33 (22).
- Konuş Hisarı** 74 (12).
- Konya** 24 (27, 27); 27 (28); 49 (11, 26); 55 (12, 14, 18, 19); 56 (6 - 7); 73 (7).
- Konya Ovası** 73 (7 - 8).
- Kosova** 47 (2, 5); 99 (6); 100 (4).
- Kosova Uğraşı** 105 (20).
- Kostantin** 26 (3 - 4).
- I. Kostantin** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (16).

XXVI

- II. Kostantin** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (15).
Kostantin Tekfürü 23 (18).
Koyunhisarı 30 (7, 11).
Köprühisar 29 (25).
Köprülü 69 (5).
Körfüz Eli 117 (7-8).
Körfüz Hisarı 117 (7-8).
Kör Kadı (Babaîler'den) 28 (17-18, 19).
Kör Şahmelik (Musa Çelebi'nin veziri) 68 (11); 69 (11, 26, 28-29, 30)-70 (1).
Kör Zeynel (Uzun Hasan'ın oğlu) 125 (6).
Köse Mihal = Mihal = Abdullah 26 (13, 17-18, 18); 31 (14, 15).
Kule Burguzu (Edirne'de) 109 (22-23).
Kunduz Pazarı 33 (19).
Kurtubî 114 (24).
Kurum Belli 56 (22).
Kutluca Ağa (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (21).
Kuvac Eli 120 (10); 121 (8).
Kümelloğlu Beğ 80 (9).
Kürtler 57 (12).
Kütahya 44 (14).

— L —

- Lala Şahin** 39 (23); 40 (21-22, 22-23); 41 (1, 12); 42 (24); 43 (3, 15); 44 (18-19); 45 (15); 46 (6).
Lapseki 80 (16).
Lârende 49 (26); 137 (2).
Latin Çerisi (= İtalyan?) 92 (16).

- Laz Eli** (Sırbistan) 83 (1, 4); 115 (23); 116 (1); 117 (9).
Laz Eli Sancağı 117 (16).
Lazoğlu Despot = Lazoğlu = Despot = Despotoğlu = Koca Despot (Sırp Kralı) 47 (4); 48 (18); 59 (17); 82 (8); 83 (5); 91 (2, 5, 24, 25); 117 (14).
Lazoğlu = Sırp 46 (14, 15, 17).
Leh 113 (20).
Leh Çerisi 92 (17).

— M —

- Maçın** 112 (8); 113 (15).
Madar 69 (4).
Madyan (efsanevî Bizans hükümdarı).
Madyan Oğlu Yanko (efsanevî Bizans hükümdarı) 113 (5-6, 22, 24, 25).
Mağrib Eli = Mağrib 110 (21, 23); 112 (22); 113 (12-13)
Mâhân 20 (2); 21 (16, 17, 18).
Mahmud Çelebi (Vezir Çandarlı Halil Paşa'nın kardeşi) 91 (16-17, 30).
Mahmud Paşa (Rumeli Beğlerbeğisi, vezir) 116 (22); 117 (8-9); 118 (1-2); 120 (3); 122 (4, 12); 126 (7).
Malatya 57 (8, 8, 11).
Malkara 44 (18).
Malkoçoğlu Ali Beğ 132 (11).
Malkoçoğlu Balı Beğ = Malkoç Beğ Oğlu Balı Beğ 127 (1-2); 128 (14, 21).
Manastır 46 (11); 138 (17); 140 (4).
Manisa 75 (24, 24-25); 92 (11); 92 (12); 98 (5, 11, 20).
Marilya 46 (3).

XXVIII

- Matara Eli** 93 (2).
Mehdi 115 (7); 140 (9).
Mehdiye (Macar şehri) 88 (10).
Mehmed Ağa (II. Murad'ın veziri) 83 (8-9); 86 (18).
Mehmed Beğ (Hızır Beğ Oğlu) 133 (9).
Mehmed Beğ (Karamanoğlu) 49 (26) - 50 (1); 56 (11, 12, 15); 73 (9).
Mehmed Beğ (Mihaloğlu) 68 (12).
Mehmed Beğ (Minnetoğlu) 74 (13); 117 (16-17).
Mehmed Beğ (Niğebolu Sancağı Beği, Firuz Beğ Oğlu) 93 (4-5, 18); 99 (28).
Mehmed Çelebi = Mehmed Han = Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Çelebi = Osmanoğlu Mehmed Han (I. Mehmed) 59 (19-20); 61 (6); 65 (6, 13); 66 (6); 69 (15, 17, 19, 21, 23, 23-24, 26-27); 70 (9, 11, 13, 17, 19, 21, 23); 71 (1, 6, 11); 72 (4-5, 6, 9); 73 (1, 11, 22, 23-24); 74 (1, 8); 75 (15-16); 76 (9, 23, 23-24, 25); 77 (7); 78 (2-3).
Mehmed Çelebi (Emin Beğ Oğlu) 84 (5).
Melik Eşref (Mısır Kölemen Sultanı) 57 (19); 58 (10, 15).
Menteşe = Mentеше Eli 49 (23); 81 (11).
Menteşe Askeri 60 (24-25); 73 (4).
Menteşeoğlu 57 (23); 78 (10).
Merci Dâbık 58 (12).
Meriç = Meriç Suyu 40 (6); 41 (4).
Mervli Ebû Müslim 20 (3).
Mesih Paşa (vezir) 129 (4).
Mevlânâ Celâleddin 20 (9, 11); 27 (27-28).
Mevlânâ Haydar 76 (26); 77 (2).
Mevlânâ Hüseyin (Mevlânâ'nın dedesi) 20 (13, 14).

- Mevlânâ Hüsrev** (II. Murad'ın Kazaskeri) 92 (13);
94 (8).
- Mevlânâoğlu Mehmed Paşa** (sadırazam) 129 (14).
- Mevlânâ Rüstem = Türk Rüstem = Kara Rüstem** 41
(18); 42 (1, 7, 10); 52 (8, 10, 10, 23).
- Mevlânâ Sarı Yakub** (Karamanoğlu'nun elçisi) 92 (7).
- Mevlânâ Veliyeddin** (Kazasker) 88 (4).
- Mezâr-ı Türk** 22 (6).
- Mezid Beğ** (Uç Beği) 89 (2, 2-3, 5, 11, 13, 21, 25).
- I. Mihal** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (18).
- II. Mihal** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (15).
- Mihal = Köse Mihal = Abdullah** 26 (13, 17-18, 18);
31 (14, 15).
- Mihal Beğ** (Musa Çelebi'nin beğlerbeğisi) 70 (15);
71 (14).
- Mihaloğlu Ali Beğ** 79 (20); 70 (3, 5); 125 (15); 127 (7,
23) - 128 (1, 13, 21); 132 (10).
- Mihaloğlu İskender Beğ** 132 (11); 136 (1-2, 5).
- Mihaloğlu Mehmed Beğ** 68 (12).
- Mihaloğlu Yahşi Beğ** 70 (15).
- Mihaloğulları** 26 (27).
- Mısır** 58 (10, 14, 15); 112 (23); 113 (10-11); 130 (11);
137 (10).
- Mısır Çerisi** (Kölemen) 133 (4).
- Mısır Elçisi** (Kölemen Devleti Elçisi) 132 (2); 137 (9).
- Mısır Sultanı** 27 (8); 136 (7); 137 (11); 138 (6).
- Mısır Sultanı Barkuk** 57 (7).
- Mısır Sultanı Kayıtbay = Mısır Sultanı** 132 (15-16).
- Mısır Sultanı Melik Eşref** 57 (19); 58 (10, 15).
- Midilli Adası** 119 (24-25).
- Midilli Kalesi** 119 (24-25).

- Minnetoğlu Mehmed Beğ** 74 (13); 117 (16-17).
- Mirçi Kâfir = Mirçi (Eflak Beği)** 50 (5-6, 6, 18, 19, 22); 51 (1); 67 (2, 3, 3).
- Misin Kalesi** 40 (1-2).
- Misis** 33 (18).
- Moğol** 113 (18).
- Mora = Mora Eli** 51 (3); 98 (14, 16); 117 (7); 118 (5); 120 (4), 127 (22).
- Mora Askeri (Osmanlı)** 124 (3-4).
- Morava** 127 (17); 131 (1).
- Mudurnu** 32 (21); 35 (10).
- Muhammed = Muhammed Mustafa = Peygamber Hazretleri** 19 (4-5); 24 (1); 26 (10); 30 (17-18); 34 (7); 95 (13-14, 16); 104 (17); 108 (23); 113 (27-28).
- Muhlis Paşa** 28 (13, 20-21).
- Muntasır Billâh (halife)** 20 (22).
- Murad Gazi = Gazi Murad = Murad Han Gazi = Sultan Murad Gazi = Sultan Murad Han Gazi (I. Murad)** 32 (15, 15-16); 33 (5-6); 35 (6); 39 (15, 22); 40 (20); 41 (1, 3); 42 (4, 23, 28); 43 (5); 44 (4, 5-6, 17, 20-21, 24, 26); 45 (7, 13, 15, 23); 46 (14, 17); 47 (5-6, 12, 19); 48 (10); 49 (6, 10); 52 (4); 115 (10).
- Murad Han Oğlu Mehmed = Sultan Mehmed Han = Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Han Gazi = Murad Han Oğlu Sultan Mehmed (Fatih)** 84 (2); 87 (21-22); 92 (11-12); 93 (8-9); 94 (4-5); 97 (10-11, 14); 98 (1, 5, 8, 10-11); 99 (18); 104 (10); 105 (18); 106 (1-2, 14); 107 (6, 8, 10); 108 (3, 13); 109 (2, 13, 21); 110 (3, 13-14); 115

(13, 16, 18, 21, 22); 116 (9, 14, 21); 117 (3, 7, 13); 118 (5, 11); 119 (1, 21); 120 (1, 3, 7, 13); 121 (1, 5, 7, 13, 17); 122 (6, 11); 123 (1); 124 (1, 14, 15, 20-21); 125 (14); 126 (2, 7, 16); 127 (1, 9, 14, 20); 128 (3, 7, 12).

Murtaza Han (Tatar Beği) 131 (12).

Musa = Musa Beğ = Musa Çelebi (Yıldırım'ın oğlu) 65 (7, 15, 16-17, 20); 66 (12, 13, 22)-67 (1, 3, 7-8, 9, 14, 16, 20); 68 (7, 8, 11); 69 (3-4, 6, 12, 16); 70 (3-4, 4, 11, 12, 16, 18, 19-20, 23, 23, 24, 25, 26); 71 (1, 2, 5, 7, 8); 72 (3, 9, 20).

Mustafa (II. Murad'ın kardeşi) 81 (1, 3-4, 19-20); 82 (2, 4).

Mustafa = Mustafa Çelebi = Sultan Mustafa (Fatih'in oğlu, Karaman Beği) 120 (21); 123 (14-15); 124 (22)-125 (1).

Mustafa Beğ (Davud Paşa Oğlu, II. Bayazıd'ın damadı) 136 (10-11).

Mustafa Çelebi (Yıldırım'ın oğlu) 59 (20); 61 (7); 77 (15).

Mustafa Çelebi (Karamanoğlu Mehmed Beğ'in büyük oğlu) 73 (10).

Mustafa Gazi (Akıncı eri) 134 (14-15).

Mut Hisarı 122 (8).

Müsellem 79 (6-7)

— N —

Nasuh Beğ (II. Bayazıd'ın damadı) 136 (10).

Nemçe Çerisi 92 (16).

- Nerimân** (efsanevî İran kahramanı) 23 (13).
Niğde 56 (7); 73 (12).
Niğebolu 50 (4, 26); 51 (8, 11); 87 (17); 93 (3); 99 (27).
Niğebolu Sancağı Beği Firuz Beğ Oğlu Mehmed Beğ
 93 (4-5, 18).
Nihsoğlu (Macar Beği, belki Kont Kinis) 134 (10).
Novaberdi Hisarı 88 (14-15); 116 (1).
Nuh = Nuh Peygamber 19 (22); 114 (22).

— O —

- Oğuz** (Kavim) 21 (15).
Oğuz (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 18 (14); 19 (20).
Oğçabolı 69 (6).
Okluk 73 (12).
Orhan = Orhan Gazi 29 (1, 11, 23); 31 (14, 17, 20, 21, 24); 32 (1, 5, 8, 14); 33 (3-4, 7); 34 (1, 9, 14, 24, 26); 35 (1, 7-8, 14); 39 (11, 13); 52 (4); 115 (10).
Oruc (Edirneli Kâtib. Bu tarihin müellifi) 18 (2).
Oruc Beğ (Temürtaş Beğ Oğlu) 79 (19).
Osman = Osman Gazi 21 (19); 22 (9, 16, 17, 19, 20, 21); 23 (10, 24); 24 (7, 16, 17-18, 23); 25 (14, 16, 16, 19, 22); 26 (5, 6, 9, 14, 19, 25); 27 (11); 28 (25, 25-26); 29 (3, 4, 6, 9, 21); 30 (4, 5, 9-10, 23); 31 (8, 10, 14, 22); 32 (4, 5, 9-10); 52 (4); 115 (10).
Osman (halife) 27 (9).
Osmancık 50 (2).
Osmanlı Hanedanı 18 (3-4, 14, 16); 19 (13); 52 (5-6, 22); 73 (14-15).
Osmanlı Ülkesi 62 (3).

Osmanoğlu Mehmed Han = Mehmed Çelebi = Mehmed Han = Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Çelebi (I. Mehmed) 59 (19-20); 61 (6); 65 (6, 13); 66 (6); 69 (15, 17, 19, 21, 23, 23-24, 26-27); 70 (9, 11, 13, 17, 19, 21, 23); 71 (1, 6, 11); 72 (4-5, 6, 9); 73 (1, 11, 22, 23-24); 74 (1, 8); 75 (15-16); 76 (9, 23, 23-24, 25); 77 (7); 78 (2-3).

— Ö —

Ömer Beğ (Turahan Beğ Oğlu) 125 (10).
Özbek (Mısır Kölemen Devleti Kumandanı) 132 (16); 133 (1, 13).

— P —

Pasın Ovası 22 (10).
Paşa Sultan = Süleyman Paşa (Orhan Gazi'nin oğlu) 32 (14-15); 33 (4-5); 35 (3, 9, 11, 18, 25, 29); 36 (9-10, 10, 16); 38 (2-3, 13, 14, 14, 16, 17, 18); 39 (2-3, 12).
Paşa Yiğit 49 (12).
Pınarbaşı 72 (16).
Pınarbaşı Suyu 72 (17).
Pırancıva 117 (10).
Pıravadi 69 (4).
Poline = Tanrı Yıkıtığı (hisar) 44 (22, 23).
Pulya Adası 129 (8-9); 130 (5).
Pulya Hisarı 130 (14).

— R —

Râbia = Râbia Hatun 25 (15, 22); 28 (26); 29 (19).
Rahman Gazi 32 (18, 20).

- Rebengi Tuzlası** 127 (8).
Rodos Kalesi 129 (4).
Rum = Rum Ülkesi 26 (1); 39 (6); 113 (4, 9).
Rum = Rumlar (millet) 17 (10); 23 (8); 25 (20); 110 (5, 6, 9); 114 (12).
Rûm Çerisi (Amasya veya Rumeli Çerisi) 124 (23).
Rumeli 37 (16); 39 (18); 43 (3); 46 (19, 20); 65 (11, 19); 66 (3); 67 (4); 68 (11); 69 (16, 21, 24, 29); 70 (10); 72 (4); 74 (8, 11); 79 (2); 86 (12); 92 (5); 97 (19); 108 (5); 118 (16); 124 (2); 134 (22).
Rumeli Azapları 87 (6-7)
Rumeli Beğlerbeğliği 42 (24-25); 68 (12-13); 116 (21).
Rumeli Beğlerbeğisi Davud Paşa 130 (26); 133 (15-16, 20); 134 (1, 2, 3, 6); 138 (15-16).
Rumeli Beğlerbeğisi Has Murad 122 (8-9); 123 (6-7); 124 (10-11, 12-13).
Rumeli Beğlerbeğisi Karaca Paşa = Beğ 87 (22); 99 (15-16, 30); 105 (23); 107 (3-4); 116 (5).
Rumeli Beğlerbeğisi Kasım Paşa = Kasım Paşa 90 (9); 91 (7-8, 9-10, 15, 17).
Rumeli Beğlerbeğisi Mahmud Paşa (vezir) 116 (22); 117 (8-9); 118 (1-2); 120 (3); 122 (4, 12); 126 (7).
Rumeli Beğlerbeğisi Sinan Paşa = Beğ 82 (9-10); 85 (4); 87 (15-16); 88 (1).
Rumeli Beğlerbeğisi Şahabeddin Paşa 88 (2, 14); 89 (18); 90 (1-2, 5); 94 (11); 97 (19, 22); 99 (23); 107 (1-2).
Rumeli Beğlerbeğisi Yahya Paşa 129 (19); 138 (17).
Rumeli Beğleri 67 (5); 80 (4-5, 10); 108 (6).
Rumeli Çerisi = Rumeli Askeri 43 (3); 44 (19); 59 (15); 73 (2); 81 (20); 89 (19); 90 (13); 91 (8, 20);

92 (4); 94 (6-7); 95 (2); 96 (20); 100 (12); 105 (23-24); 117 (9); 118 (11); 122 (14-15); 124 (11, 13); 126 (5); 132 (5); 133 (16-17); 135 (7); 138 (11, 16-17).

- Rumeli Yayaları** 79 (6).
Rum Mehmed Paşa 122 (3, 7).
Rum Ülkesi = Yunanlılar 112 (9-10, 10).
Rus 113 (20).
Rüstem-i Zâl (efsanevî İran kahramanı) 104 (20-21).

— S —

- Sakar Yaylağı = Sakar Yaylası** 82 (19); 84 (7-8).
Sâni (efsanevî İran kahramanı) 23 (13, 16).
Sâm (Nûh'un oğlu ve efsanevî Bizans hükümdarı) 18 (15); 114 (22).
Samako 70 (22).
Samsun 74 (9); 75 (10).
Sancak Beği Ferhad Beğ 132 (19); 133 (1, 2-3, 6).
Sancak Beğleri 90 (2); 107 (13).
Sarı Yakub (Mevlânâ) 92 (7).
Saruca (Musa Çelebi'nin Kulu) 70 (25, 26).
Saruca Paşa = Saruca Kasım Paşa (II. Murad'ın veziri ve beğlerbeğisi) 83 (9); 85 (16); 86 (1, 2, 17-18); 97 (18); 99 (16-17); 107 (1).
Saruhan = Saruhan Eli 46 (8-9); 49 (24); 81 (11).
Saruhan Askeri 60 (25).
Saruhanoğlu 57 (23); 78 (10).

XXXVI

- Sarunatı** (Ertuğrul'un oğlu) 22 (15, 23); 23 (7).
Sas Çerisi (= Saks, Sakson?) 92 (17).
Savcı (Ertuğrul'un oğlu Sarunatı'nın öteki adı) 22 (11, 23); 23 (7).
Sazlı Dere 79 (12).
Şelânik 46 (11); 76 (10); 78 (12).
Selânik Kalesi 83 (16).
Selçuk Hanedanı 20 (23); 21 (3).
Semendire 83 (5 - 6); 87 (13); 88 (7, 12, 17); 92 (1); 117 (13 - 14, 15 - 16); 134 (14).
Semendire Kalesi 85 (14, 18).
Semer kand 64 (15).
Semer kand Tahtı 113 (15 - 16).
Sereme Ovası 127 (2).
Serez 46 (6, 7, 10); 76 (9, 23, 25); 77 (5); 78 (16).
Seydişehir = **Seydişehir** 44 (15); 73 (12).
Sımavna Kadıoğlu = **Sımavnaoğlu** = **Sımavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin** = **Şeyh** = **Şeyh Bedreddin** 68 (13); 71 (16 - 17); 72 (1); 74 (18 - 19, 21); 75 (4, 9, 12, 15); 76 (10 - 11, 18, 27); 77 (3).
Sırbibi = **Sırp Eli** = **Sırbistan** 43 (8); 69 (5); 70 (12).
Sırp = **Lazoğlu** 43 (14, 19); 47 (4).
Sırp Askeri (Osmanlı Ordusu'nda) 124 (3 - 4).
Sırp Çerisi 59 (17).
Sivas 21 (7); 23 (23); 57 (2); 58 (8).
Silifke 126 (14).
Silistire 50 (4); 67 (4); 69 (10, 10); 76 (12).
Sinan Beğ = **Paşa** (Rumeli, sonra Anadolu Beğlerbeğisi) 82 (9 - 10); 85 (4); 87 (15 - 16); 130 (26 - 27).

- Sind** (ülke) 112 (7); 113 (15).
- Sinob** 56 (20); 64 (7); 67 (1); 81 (15); 118 (13, 14).
- Sinob Askeri** (Osmanlı) 124 (4).
- Sis** 33 (18).
- Sivrihisar** 64 (5); 73 (12).
- Sofya** 99 (8, 18); 100 (3); 129 (20); 130 (25); 138 (138, 15).
- Sofya** 99 (8, 18); 100 (3); 129 (20); 130 (25); 138 (13, 15).
- Söğütçük** 23 (4, 16-17); 32 (12).
- Subaşılar** 108 (6).
- Sugançaf** (Osmanlıların efsanevi atası) 19 (18-19).
- Sultan Alâeddin** (Selçuklu) 21 (3); 22 (23-24, 24, 25); 23 (1-2, 3, 20, 21, 21-22); 25 (2); 27 (3-4, 5, 8, 15, 18, 18-19, 20, 25-26); 28 (1-2, 4).
- Sultan Alâeddin** (Osmanlı, II. Murad'ın oğlu ve Amasya Beği) 87 (22); 90 (15, 20).
- Sultan Bayazıd** = **Sultan Bayazıd Han** = **Sultan Bayazıd Han Gazi** = **Bayazıd** = **Yıldırım Bayazıd** = **Sultan Yıldırım Bayazıd Han** = **Sultan Yıldırım Han** 34 (21, 23); 38 (1); 44 (9, 13); 48 (12, 15-16, 19, 19) - 49 (1, 4, 8, 18); 50 (6, 25); 51 (3, 6, 8-9, 18-19, 23); 52 (2, 17); 53 (10, 14); 54 (3, 19, 21-22, 24, 27); 55 (6, 8-9, 10, 14, 16, 20); 56 (1-2, 2, 6, 11, 12, 15-16, 23); 57 (1, 7-8, 11, 15, 15, 18); 58 (3-4); 59 (7-8, 14); 60 (4, 7, 8, 13); 61 (1, 11, 14-15, 17, 22) - 62 (1, 5, 7-8, 9, 12, 15-16, 17); 63 (4, 5-6, 8, 12, 18); 64 (3, 10, 14, 17, 20); 65 (3, 4); 67 (11); 70 (8); 78 (13-14).
- Sultan Bayazıd** (Mehmed Oğlu, II. Bayazıd) 98 (19-20); 117 (4); 124 (22-23); 129 (18); 130 (4, 9-

XXXVIII

10, 12, 18, 22, 25); 131 (7-8); 132 (1, 4, 9, 18);
133 (8, 15); 134 (8, 21); 136 (1, 8); 137 (5, 10);
138 (1, 8); 141 (3, 13, 14, 16).

Sultan Cem = Cem = Cem Sultan 118 (7); 130 (1, 8,
9, 10, 16, 18-19).

Sultan Gıyas = Gıyaseddin (Selçuklu) 27 (21); 28 (4).

**Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Çelebi = Mehmed
Han = Mehmed Çelebi = Osmanoğlu Meh-
med Han (I. Mehmed)** 59 (19-20); 61 (6);
65 (6, 13); 66 (6); 69 (15, 17, 19, 21, 23, 23-24,
26-27); 70 (9, 11, 13, 17, 19, 21, 23); 71 (1, 6, 11);
72 (4-5, 6, 9); 73 (1, 11, 22, 23-24); 74 (1, 8);
75 (15-16); 76 (9, 23, 23-24, 25); 77 (7); 78 (2-3).

**Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Han = Murad Han
Oğlu Sultan Mehmed = Sultan Mehmed Han
Gazi (Fatih)** 82 (2); 87 (21-22); 92 (11-12);
93 (8, 9); 94 (4-5); 97 (10-11, 14); 98 (1, 5, 8,
10-11); 99 (18); 104 (10); 105 (18); 106 (1-2,
14); 107 (6, 8, 10); 108 (3, 13); 109 (2, 13, 21);
110 (3, 13-14); 115 (13, 16, 18, 21, 22); 116 (9,
14, 21); 117 (3, 7, 13); 118 (5, 11); 119 (1, 21);
120 (1, 3, 7, 13); 121 (1, 5, 7, 13, 17); 122 (6, 11);
123 (1); 124 (1, 14, 15, 20-21); 125 (14); 126 (2,
7, 16); 127 (1, 9, 14, 20); 28 (3, 7, 12); 129 (3,
10, 13).

**Sultan Murad = Sultan Murad Çelebi = Sultan Mu-
rad Gazi = Sultan Murad Han Gazi = Murad
Gazi = Murad Han Gazi = Sultan Murad Han
(II. Murad)** 73 (25); 75 (16-17, 23, 24); 77
(17-18); 78 (2, 5, 7, 12); 79 (1, 1-2, 17, 21, 22,

- 23); 80 (7, 10, 15, 16-17, 19, 20-21, 24); 81 (1, 3, 10, 14); 82 (1, 2-3, 15); 83 (3, 9-10, 15); 84 (1, 7, 12); 85 (3, 11, 15, 19); 86 (7, 8, 10, 17); 87 (1, 12, 20); 88 (7, 12, 17); 89 (1, 17); 90 (10, 12, 19); 91 (1, 7, 19, 19-20, 26, 29); 92 (3, 9); 93 (10-11, 19); 94 (12-13); 95 (1, 6-7, 9, 11, 18-19, 23-24, 25) — 96 (1, 5, 13-14); 97 (3, 9); 98 (4, 7-8, 9-10, 12, 17-18); 99 (1, 7); 100 (1, 2, 10-11); 104 (10); 105 (15, 22); 106 (1, 5, 9, 13); 115 (11).
- Sultan Mustafa** (Fatih'in oğlu, Karaman Beği) 120 (21); 123 (14-15); 124 (22) - 125 (1).
- Sultanzâde** (II. Murad'ın kızının unvanı) 88 (18).
- Sultanzâde** (Dulgadiroğlu Süleyman Beğ'in Kızı ve Fatih'in evdeşi olan prensesin unvanı) 106 (2-3).
- Sunısa** 128 (9).
- Sunkur Tegin** (Osmanlılar'ın atası Ertuğrul'un kardeşi) 22 (8).
- Süleyman Beğ Kızı** (Dulgadiroğlu)
- Süleyman Paşa = Paşa Sultân** (Orhan'ın oğlu) 32 (14-15); 33 (4-5); 35 (3, 9, 11, 18, 25, 29); 36 (9-10, 10, 16); 38 (2-3, 13, 14, 14, 16, 17, 18); 39 (2-3, 12).
-
- Süleyman Paşa** (Hadım, Beğlerbeği) 126 (3-4, 8); 127 (21-22, 23).
- Süleyman Peygamber = Süleyman** 110 (17, 18, 20, 21); 111 (1, 3, 4, 6, 7-8, 11, 12, 13, 16, 16-17, 24, 27); 112 (1, 4); 113 (1, 3).
- Süleymanşah** (Osmanlılar'ın efsanevi atası) 19 (14); 21 (16, 18); 22 (2-3, 7); 29 (13); 115 (9).
- Sürmell Çukuru** 22 (11-12).
- Süryânî** 113 (13).

— Ş —

Şahabeddin Paşa = **Hadım Şahabeddin Paşa** (II. Murad'ın veziri, Rumeli Beğlerbeğisi) 88 (2, 14); 89 (18); 90 (1-2, 5); 94 (11); 97 (19, 22); 99 (23); 107 (1-2).

Şahmelik (Uç Beği) 86 (13).

Şam 58 (9, 11, 23, 23); 59 (4); 113 (11).

Şam Çerisi (Kölemen) 133 (4).

Şarabdar Hamza Beğ (Anadolu Beğlerbeğisi, vezir) 117 (11); 118 (2-3).

Şemsiyye = **Şemsiyye Hatun** (Süleyman Peygamber'in evdeşi) 111 (24, 27, 28); 112 (1, 28).

Şeyh = **Şeyh Bedreddin** = **Sımavna Kadısıoğlu** = **Sımavnaoğlu** = **Sımavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin** 68 (13); 71 (16-17); 72 (1); 74 (18-19, 21); 75 (4, 9, 12, 15); 76 (10-11, 18, 27); 77 (3).

Şeyh Ede Balı 24 (22, 28-29); 25 (21); 26 (29); 28 (26); 29 (18, 19).

Şiraz 113 (16).

— T —

Tahratan = **Tahratan Beğ** (Erzincan Beği) 57 (4, 22); 60 (22).

Tanrı Yıktığı = **Poline** (hisar) 44 (22, 23).

Tarakçı Borlu = **Taraklı Borlu** 35 (3-4); 56 (18).

- Tarakçı Yenicesi** 35 (9); 51 (19-20).
- Tarsus** 33 (18); 132 (17, 21); 133 (10); 135 (13-14);
137 (12).
- Taş Eli** 55 (13); 90 (18).
- Tatar = Tatarlar** (= Çengizliler, Temirliler) 27 (15,
19, 19, 19-20); 60 (19); 74 (10, 13); 131 (13, 13).
- Tatar** (= Akkoyunlular) 125 (3, 7).
- Tatar Beğleri** 62 (3-4).
- Tatar Çerisi = Tatar Askeri** 59 (21); 60 (2, 18-19);
63 (14-15); 64 (1).
- Teke Eli** 49 (24); 55 (11).
- Tekirdağı** 37 (22).
- Tekvür Çayırı** 129 (12).
- Temâşâlık = Aydıncık Dağı** 112 (11-12, 13).
- Temür** (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (19).
- Temür Beğ** (Mısır Kölemen Kumandanı) 132 (16).
- Temür Han** (Aksak Temür) 57 (18); 58 (1, 2, 3, 4, 13,
15-16, 20-21); 59 (10); 60 (5, 6, 8, 20, 21, 21, 23,
25-26, 27); 61 (14, 15, 17, 21, 22); 62 (3, 5, 7, 9,
13-14); 63 (4, 6, 11, 16-17); 64 (2, 5, 8, 13);
104 (22).
- Temürtaş Beğ Oğulları** 79 (18-19).
- Terkoz** 44 (19-20).
- Termizi** 114 (24).
- Tirendefile** (efsanevî Bizans hükümdarı) 114 (17).
- Tokat** 71 (15); 79 (21); 123 (13, 18-19).
- Tovacı = Tovacılar = Tovcılar = Rumeli Tovacıları**
(Akıncılar'ın bir bölümü) 67 (10, 11-12, 12);
76 (20); 79 (6); 89 (14); 91 (14).
- Tozak** (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (22).
- Trabzon** 118 (18).

- Trabzon Çerisi** (Osmanlı) 124 (4).
Trabzon Eli 118 (18).
Tugar (Osmanlılar'ın efsanevî atası) 19 (17).
Tuna = Tuna Suyu 50 (25); 51 (14); 74 (1); 81 (6);
 82 (13); 87 (17); 119 (2).
Turahan Beğ = Turahan Beğ Gazi (Uç Beği) 80 (9);
 82 (10); 85 (5); 87 (7-8); 91 (8-9, 11, 24)
Turahan Beğ Oğlu Ömer Beğ 125 (10).
Turgud Alp 29 (14); 31 (15).
Turgud Beğleri 134 (5).
Turgudlular 29 (16-17).
Turgud Oğlanları 130 (17).
Türk = Türkler 30 (3); 42 (17); 43 (21); 44 (22); 51
 (13); 89 (8); 94 (15); 105 (8); 120 (16); 125 (17).
Türk Han Mezarı 30 (15).
Türkistan 112 (8); 113 (17, 18-19).
Türkmen = Türkmenler 57 (11, 16).
Türk Rüstem = Kara Rüstem = Mevlânâ Rüstem 41
 (18); 42 (1, 7, 10); 52 (8, 10, 10, 23).

— U —

- Uç Beği Evrenüs Beğ Oğlu Ali Beğ** 70 (14); 84 (15, 17);
 85 (5); 86 (4); 87 (8); 88 (8-9); 89 (7-8, 9).
Uç Beği Firuz Beğ Oğlu Mehmed Beğ 93 (4-5, 18);
 99 (28).
Uç Beği İshak Beğ = Uç Beği İshak Beğ Gazi 82 (10);
 85 (4-5); 87 (7); 88 (15).
Uç Beği Mezid Beğ 89 (2, 2-3, 5, 11, 13, 21, 25).
Uç Beği Şahmelik 86 (13).

- Uç Beği Turahan Beğ Gazi** 80 (9); 82 (10); 85 (5);
37 (7-8); 91 (8-9, 11, 24).
- Uç Beğleri** 41 (15); 82 (10); 85 (4); 87 (8-9); 88 (19);
89 (23); 99 (27).
- Uç Beğliği** 42 (29).
- Uğurlu Beğ** (Uzun Hasan'ın oğlu, II. Bayazıt'ın damadı) 136 (9-10).
- Ulubad** 30 (21).
- Ulubad Köprüsü** 79 (16, 23); 80 (1).
- Ulubad Suyu** 80 (5-6).
- Ulvan Çelebi** 28 (9).
- Umur Beğ = Gazi Umur Beğ** (Aydınöğlü) 38 (11, 13-14, 16); 39 (2).
- Umur Beğ** (Temürtaş Beğ Oğlu) 79 (19).
- Uşamlu Eli** 93 (2-3).
- Uygur** 113 (18).
- Uzguroğlu İsa Beğ** (Anadolu Beğlerbeğisi) 99 (15, 29);
107 (2-3).
- Uzun Hasan** 120 (19); 124 (8, 15-16); 125 (1-2, 8-9, 10, 12).
- Uzun Hasan Çerisi** 123 (11); 124 (12).
- Uzun Köprü** (Edirne'de) 52 (17).
- Uzun Hasan Oğlu Uğurlu Beğ** (II. Bayazıt'ın damadı) 136 (9-10).
- Uzun Hasan Oğlu Yakub Beğ** 137 (3).
- Uzun Hasan Ülkesi** 124 (7).

— Ü —

Ümeyye Camisi 58 (27).

Üngürüs = Üngürüs Eli 26 (12); 47 (4); 82 (8); 87 (1, 14, 16); 88 (9, 9, 11, 19); 89 (2, 4, 21); 99 (22); 113 (9, 20 - 21); 116 (7); 117 (5, 18); 119 (4, 12); 127 (17); 128 (15); 134 (10); 138 (12, 13 - 14); 141 (6).

Üngürüs Askeri = Üngürüs Çerisi 89 (6, 24); 91 (25); 92 (16); 120 (11, 14); 128 (16 - 17).

Üngürüs Beği Yanko Oğlu Kırıl 137 (14).

Üngürüs Beğlerbeğisi Derencil 141 (8 - 9, 12).

Üngürüs Kırılı 51 (7 - 8); 82 (11 - 12); 89 (10); 91 (2 - 3); 94 (13 - 14); 119 (5).

Üsküb 49 (12); 138 (16).

— V —

Varat 125 (18).

Vardar Yenicesi 78 (14).

Varınca 36 (4).

Varna 94 (8, 14, 19); 97 (6).

Varna Savaşı 97 (7).

Varsak = Varsak Eli 134 (3).

Varsak Oğlanları 130 (17).

Veliyeddin Oğlu Ahmed Paşa (Fatih'in Veziri) 116 (23).

Vezir Ali Paşa (Çandarlı, Yıldırım'ın Veziri) 50 (12); 52 (13, 13, 14); 53 (7, 17); 54 (24, 25 - 26, 29); 55 (1, 4, 4 - 5); 61 (9); 65 (10); 66 (21).

Vezir Halil Paşa (Çandarlı, Fatih'in sadırazamı) 39
(21); 52 (8, 12, 16, 20); 83 (12, 13); 86 (17); 87
(23) - 88 (1); 90 (8); 92 (12); 94 (5); 97 (18); 99
(17, 18); 107 (1).

Viluk = Vilukoğlu = Vulukaoğlu = Vulukaoğlu Despot
(Sırp Kırالی) 51 (24); 61 (3, 5); 85 (14, 16 - 17,
17, 18); 91 (29).

Viluk Kızı 52 (1).

Vidin 49 (13); 69 (3); 86 (13).

Vize 134 (8).

Vodina 49 (15).

— Y —

Yâfes 19 (23).

Yahşı Beğ (Mihaloğlu) 70 (15).

Yahşilu 33 (17).

Yahudiler 129 (15).

Yahya Paşa (Rumeli Beğlerbeğisi) 129 (19); 138 (17).

Yakub Ağa (Hadım, Bosna Sancak Beği) 141 (5).

Yakub Beğ 90 (3).

Yakub Beğ (Uzun Hasan'ın oğlu) 137 (3).

Yakub Çelebi 44 (20); 48 (13).

Yalak Ova 33 (15).

Yanko (Macar Kumandanı) 89 (7, 11, 24); 91 (3); 92
(15, 18); 94 (24); 96 (15, 15, 25, 26); 99 (5, 22,
24 - 25, 26); 100 (6); 105 (7, 9 - 10); 116 (6, 11,

XLVI

- 17, 19); 137 (15).
- Yanko** (Madyan'ın oğlu, efsanevi cihangir) 114 (4, 20).
- Yanya** 85 (8).
- Yarhisar** 29 (19).
- Yaya = Yayalar** 34 (24); 46 (20).
- Yayça Hisarı** 120 (8, 11, 15); 121 (1-2).
- Yayça Eli** 120 (8).
- Yazı Ovası** 32 (20).
- Yeni Cami** (Edirne'de) 87 (1-2).
- Yenice** 35 (4).
- Yeniçeri** 42 (20, 20-21, 22); 61 (12); 78 (4); 87 (13);
89 (20, 23-24); 90 (4); 91 (21); 92 (4, 10); 94 (6);
95 (3, 10, 20); 96 (30); 97 (21); 99 (10-11); 104
(11); 108 (8); 124 (3, 21); 126 (5); 129 (13); 130
(6); 133 (16). 136 (12).
- Yenihisar** 93 (15).
- Yeni Saray** (Edirne'de) 107 (8-9).
- Yeni Saray** (İstanbul'da) 127 (21).
- Yenişehir** 29 (20); 31 (9); 53 (13); 130 (7).
- Yergök Hisarı** 74 (2); 105 (24).
- Yezid** 58 (24, 25); 59 (1).
- Yezidli** 58 (26).
- Yıldırım Bayazıd = Yıldırım Han = Bayazıd = Sultan
Bayazıd Han = Sultan Bayazıd = Sultan Yıl-
dırım Han = Sultan Bayazıd Han Gazi** 34 (21,
23); 38 (1); 44 (9, 13); 48 (12, 15-16, 19, 19) - 49
(1, 4, 8, 18); 50 (6, 25); 51 (3, 6, 8-9, 18-19, 23);
52 (2, 17); 53 (10, 14); 54 (3, 19, 21-22, 24, 27);
55 (6, 8-9, 10, 14, 16, 20); 56 (1-2, 2, 6, 11, 12,
15-16, 23); 57 (1, 7-8, 11, 15, 15, 18); 58 (3-4);
59 (7-8, 14); 60 (4, 7, 8, 13); 61 (1, 11, 14-15,

- 17, 22) - 62 (1, 5, 7 - 8, 9, 12, 15 - 16, 17); 63 (4, 5 - 6, 8, 12, 18); 64 (3, 10, 14, 17, 20); 65 (3, 5); 67 (11); 70 (8); 78 (13 - 14); 115 (10 - 11).
- Yörgüç Paşa Oğlu Hızır Beğ** 83 (7).
- Yörük = Yörükler** 21 (15); 46 (9).
- Yunan** (Karaman'ın eski adı) 20 (25) - 21 (1, 7, 10); 28 (10).
- Yunanlılar** (= Rum ülkesi) 112 (9 - 10, 10).
- Yusuf Han** (Akkoyunlu) 123 (11, 13, 15 - 16, 17).
- Yuvan Ell** 85 (6); 106 (5); 121 (8); 138 (18).

— Z —

- Zağanos Paşa** (Fatih'in veziri) 116 (22 - 23).
- Zağra** 41 (12); 43 (4); 76 (25).
- Zahna** 46 (7).
- Zâl** 23 (13).
- Zâloğlu Rüstem** 17 (11); 23 (16).
- Zengibar** 113 (14).
- Zibin Hisarı** 87 (16).

{ kutupyıldızı kitablığı }
973

Fiatı : 20 TL.

FIATI : 10 TL.